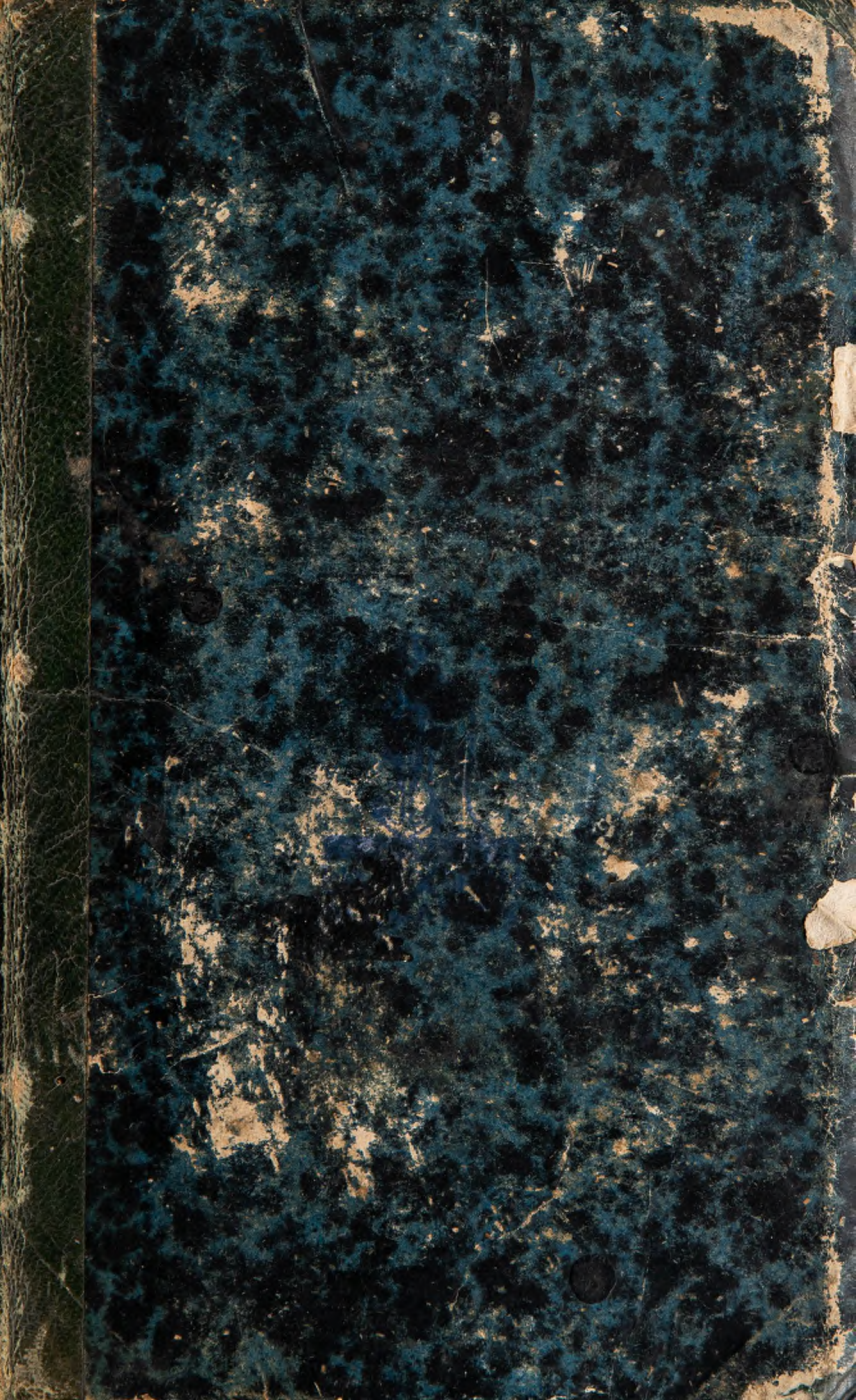

1688 no. 21

on the 1st of B

(31)

(17)

ΝΕΩΤΑΤΑ

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

ΤΡΟΠΑΙΑ.

Ἦτοι βιογραφίαι τῶν νεωτάτων Ἑλλήνων
Ἡρώων τῶν ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας
ἱερῷ ἀγῶνι διαπρεψάντων.

Τμῆμα α! περιέχον τὴν βιογραφίαν τοῦ

Κ. ΚΑΝΑΡΗ

ὑπὸ Ν. Α. τοῦ Μαραθωνίου,

καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἡρώος.

Παρ' ἐμοῖ, ὦ μειράκιον, ἀνδραγα-
θῶν, ἀλλ' οὐ πατραγαθῶν ἔστιν
ἀμοιβή.

Ἡ Ἑλλὰς πρὸς τοὺς ἐξ ἐνδόξων γενομε-
νους γονέων.

Ἐν Λειψία τῆς Σαξωνίας,
ἐκ τῆς τυπογραφίας τοῦ Ἰρσφελδ.

1835.

Οὕτω δὲ φύσει πολεμικῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχομεν,
ὥστε καὶ τῶν μύθων ἥδιστα συνδιατρίβομεν
τοῖς Τρωϊκοῖς καὶ Περσικοῖς, δι' ὧν ἔστι πυν-
θάνεσθαι τὰς ἐκείνων συμφορὰς· εὐροὶ δ' ἄν-
τις ἐκ μὲν τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβά-
ρους ὕμνους πεποιημένους, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς
τοὺς Ἕλληνας θρήνους ἡμῖν γεγενημένους, καὶ
τοὺς μὲν ἐν ταῖς ἐορταῖς ἀδομένους, τῶν δ'
ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἡμᾶς μεμνημένους· οἶμαι
δὲ καὶ τὴν Ὀμήρου ποίησιν μεῖζω λαβεῖν δόξαν,
ὅτι καλῶς τοὺς πολεμήσαντας τοῖς Βαρβάροις
ἐνεκωμίασε, καὶ διὰ τοῦτο βουλευθῆναι τοὺς
προγόνους ἡμῶν ἐντιμον αὐτοῦ ποιῆσαι τὴν
τέχνην ἐν τε τοῖς τῆς μουσικῆς ἄθλοις καὶ τῇ
παιδεύσει τῶν νεωτέρων, ἵνα, πολλάκις ἀκούον-
τες τῶν ἐπῶν, ἐκμανθάνωμεν τὴν ἐχθρὰν τὴν
πρὸς αὐτοὺς ὑπάρχουσαν, καὶ, ζηλοῦντες τὰς
ἀρετὰς τῶν στρατευσαμένων ἐπὶ Τροίαν, τῶν
αὐτῶν ἔργων ἐκείνοις ἐπιθυμῶμεν.

Ἴσοκρ. Παναηγυρικ.

ΤΟΙΣ ΠΡΟΜΑΧΟΙΣ
ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
ΙΕΡΟΝ.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1901

Πρὸς τοὺς ἀναγιγνώσκοντας.

Ὑπάρχουσι στιγμαὶ τινες, καθ' ἃς αἱ ψυχαὶ μας, ἀπὸ ἱερὸν τι κυριευόμεναι αἴσθημα, λησμονοῦσι τα δεσμὰ, ὑφ' ὧν στερεῶς εἰς τὴν τῆς γῆς κατέχονται παχυτότητα, ἐνθυμοῦνται τὴν ὑψηλὴν καὶ εὐγενῆ καταγωγὴν των, καὶ ἀναπτερούμεναι ἀπὸ τὸν ἱερὸν τοῦτον ἐνθουσιασμόν, ἐπιχειροῦσι τολμηρὰ τινα ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα πολλάκις ὑπερτέρας ἀπαιτοῦσι δυνάμεις, διὰ τὰ ἀποπερατωθῶσιν εὐτυχῶς.

Ὅσάκις Ἕλλην τις ἀκούει τὰ γενναῖα καὶ λαμπρὰ τῶν νεωτάτων τῆς Πατρίδος του ἡρώων κατορθώματα· ὅσάκις ἀκούει, ὅτι μικρὰ τις καὶ εὐκαταφρόνητος Ἑλλήνων πληθὺς κατασκορπίζει καὶ τρέπει εἰς φυγὴν πολλὰς μυριάδας βαρβάρων ἐχθρῶν· ἰσόκις

βλέπει μέγαν καὶ τερατώδη βαρβαρικὸν στόλον πυρ-
πολούμενον ἀπὸ ποταπά τινα Ἑλληνικὰ πλοιάρια·
τοσάκις κυριεύεται ἀπὸ τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον ἐνθουσια-
σμόν, ὅστις τὸν κάμνει νὰ λησμονῇ τὸ τί εἶναι, καὶ
νὰ ἐνθυμῇται μόνον τὸ τί ἦτον ἢ τί ἡδύνατο
νὰ ἦναι.

Τοιούτων στιγμῶν ἐπιχείρημα καὶ γέννημα ὑπ-
άρχει καὶ ἡ παρούσα τοῦ μεγάλου Ἑρωος βιογρα-
φία... Γνωρίζω, πόσα καὶ ποῖα ἀπαιτοῦνται, διὰ
νὰ συγγραφῇ ὅπως οὖν ἐντελὴς καὶ ἀξία τοιούτου
Ἑρωος βίου περιγραφῇ. Γνωρίζω, ὅτι εὐλόγως ἴσως
ἡμπορῶ νὰ κατηγορηθῶ ὡς ὑπὲρ τὸ δέον τολμηρὸς
καὶ αὐθάδης, ἐπιχειρισθεὶς ἔργον ὑπερβαῖνον τὰς δυ-
νάμεις μου. Ἀλλ' ἐλπίζω, ὅτι οἱ εὐμενεῖς ἀναγνώ-
σται, ἐκτιμῶντες ὁρθῶς τὰς περιστάσεις καὶ τὴν κα-
τάστασίν μας, θέλουν ἐπιβλέψειν εὐμενῶς εἰς τὸ μι-
κρὸν τοῦτο ἄνθος, τὸ ὁποῖον προσφέρω καὶ γὰρ ἀπὸ
τὸν χωρικὸν μου καὶ ποταπὸν λειμῶνα, διὰ νὰ ἐνω-
θῇ πού, ἂν κριθῇ ἄξιον, μὲ τὰς λοιπὰς τῶν ἀνθέων
δέσμας, ἐκ τῶν ὁποίων θέλει συμπλεχθῇ ὁ ἀμάραντος
τοῦ Κανάρη καὶ τῶν λοιπῶν μας Ἑρώων στέφανος.

Μὲ ἀνυπομονησίαν προσμένω νὰ ἴδω τὰς περὶ
τῆς βιογραφίας τῶν Ὀμογενῶν μου κρίσεις. Θέλω

ὠφελήθη ἀπὸ τὰς συμβουλὰς των εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν λοιπῶν. Θέλω εὐχαριστήσῃ δημοσίως τοὺς ἀπαθῶς καὶ μετὰ λόγου διορθοῦντας καὶ κρίνοντας. Ἀλλὰ θέλω ἀφήσῃν εἰς τὴν ὀρθὴν καὶ ἀπαθῇ τοῦ Κοινοῦ ἐκτίμησιν τὰς διὰ πάθος ἢ διὰ τινὰς ἄλλας αἰτίας ἀδίκους καὶ ὑπερβολικὰς τῶν λοιπῶν κατακρίσεις.

Πολλοὶ παράγραφοι τῆς βιογραφίας εἶναι ξένοι καὶ μεταφρασμένοι ἀπὸ τὸ Γερμανικὸν ἢ Γαλλικόν· αἱ ἀναφερόμεναι μάλιστα πράξεις καὶ ἡ καθ' αὐτὸ ἱστορία εἶναι κατὰ λέξιν συνειλεγμένη ἀπὸ ἱστοριογράφους, εἰς τὴν ἀξιοπιστίαν τῶν ὁποίων ἐπιστηρίζομενος μετέφρασα τὰ τοιαῦτα πιστῶς. Συρόμενος ἀπὸ ἐσωτερικὴν τινὰ ἐνθουσιασμοῦ ὁρμὴν, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ κρατήσω τὴν ἐκρηξίν τῶν τῆς καρδίας μου αἰσθημάτων, — ὁ νοῦς ὑπήκουεν εἰς τὰ θελήματα τῆς καρδίας, — αἱ κρίσεις παρεχώρησαν εἰς τὰ αἰσθήματα, καὶ οὕτω προσετέθησαν καὶ τινες ἄλλοι παράγραφοι, διὰ τοὺς ὁποίους ἐλπίζω νὰ εὕρω συγκαταβατικὴν καὶ εὐμενῇ τῶν ἀναγνωστῶν τὴν κρίσιν.

Εἶμαι πολλὰ μακρὰν (τὸ ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν) τοῦ νὰ νομίζω, ὅτι τὸ ἔργον μου ἀπέβη ἢ ἠδύνατο καὶ ν' ἀποβῇ τέλειον. Τίς δὲν γνωρίζει μάλιστα, ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν λαμπρῶν καὶ δεινῶν τὰ

ἔργα ἔχουσι μ' ὅλον τοῦτο ἔφ' ἑαυτὰ τὴν σφραγίδα
 τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας καὶ ἀτελείας; Ὁ ἀνθρω-
 πος δὲν δύναται παρὰ τὰ πλησιάσῃ μόνον εἰς τὴν
 ἐντέλειαν. Ἀξιέπαινος, ὅστις τοῦτο ἐπιθυμεῖ! μα-
 κάριος, ὅστις τὸ κατορθοῖ! ἀλλὰ συγγνωτέος, ὅστις,
 ἐπιθυμῶν καὶ ἀγωνιζόμενος τὰ τὸ κατορθώσῃ, ἀδυ-
 νατεῖ!

Ἐρρωσθε!

Ὁ ἐκδότης.

Ὁ Κ. Κανάρης, ὁ πολύκροτος οὗτος καὶ κοσμο-
 περιβόητος θαλάσσιος ἥρωας, ἐγεννήθη μὲν εἰς τὰ
 Ψαρά, ἀνετράφη δὲ, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ συν-
 τοπιῖται του, ἀνατροφὴν, ἣτις ἔμελλε νὰ τὸν ἀποκα-
 ταστήσῃ ἔμπειρον καὶ θαρσάλεον ναυτικόν. Πρώϊμα
 ἤδη ἤρχισε νὰ τρέχῃ τὸ τραχὺ τοῦτο καὶ ἐπίπονον
 στάδιον, καὶ κατὰ τὰ συχνά του ἐπὶ τῆς Μεσογείου
 θαλάσσης ταξείδια ἐπεσκέφθη πολλάκις καὶ τὴν Μαρ-
 σίλιαν, καὶ ἄλλα πολλὰ παραθαλάσσια τῆς Εὐρώ-
 πης μέρη. Ἀπλοῦς, πένης, καὶ ἄσημος ἔζη εἰρημι-
 κῶς ὥς Ραγιῶς, ποτὲ μὲν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς
 ἐπίσης ἀδόξου καὶ ἑνδεοῦς οἰκογενείας του, ποτὲ δὲ
 ἐπὶ τοῦ πλοίου του, χωρὶς ὅμως νὰ ἐμφαίνεται ξε-
 χωριστόν τι ἐπάνω του, τὸ ὅποιον ἡδύνατο νὰ προ-
 μαρτυρήσῃ ἐν αὐτῷ τὸν ἐκλεκτὸν ἥρωα τῆς Χίου
 καὶ Τενέδου. Ὅλοι ἐγνώριζον τὴν γαλήμιον καὶ προῶν
 καρδίαν του, τὸ ἥσυχον καὶ εἰρημικὸν τῶν φρονημά-
 των του, διὰ τὰ ὅποια ἀπέφευγε κάθε ταραχήν, καὶ
 διὰ τὰ ὅποια δὲν ἠρέσκετο οὐδ' εἰς τὸν τραχὺν καὶ
 πολυτάραχον βίον τῶν συντρόφων του ναυτῶν. Καὶ
 ἐνεφαίνετο μὲν κατὰ καιροὺς ἡ ἔμφυτος αὐτῷ ἀλκή
 καὶ δύναμις, τρομάζουσα τοὺς περὶ αὐτὸν, ἀλλ' ὥς
 στιγμιαία τις μόνον καὶ ἐπιπόλαιος ταραχή, ὥς τρο-
 μερὰ τῆς θαλάσσης κύματα, τὰ ὅποια ὅμως ἔξαφα-
 νίζονται καὶ παύουσιν, εὐθὺς ὅπου παύσῃ τὸ κινεῖν
 αὐτὰ ἑξωτερικὸν αἴτιον. Ἐταράττετο μὲν ἐνίοτε καὶ
 ἡ εἰρημικὴ τοῦ Κανάρη καρδιά, ἀλλὰ μόνον δι' ὀλί-
 γας στιγμὰς, ὥς πυρίπνοόν τι ὄρος, τὸ ὅποιον μόλις

ἐκρίπτει ἔξω τὰς φλόγας, καὶ πάλιν ἡρεμεῖ καὶ κλείεται. — Ἄλλ' ὑπὸ ταύτην τὴν εἰς τὰ ἐκτὸς ἐνυποφαινομένην ἀπραγμοσύνην καὶ φιλησυχίαν ὑπεκκαίετο, ὦ Κανάρη, εἰς τὰ ἐντὸς σου, καὶ χωρὶς σὺ νὰ τὸ συναισθάνησαι, τὸ ἅγιον ἐκεῖνο τῆς φιλοπατρίας πῦρ, τὸ ὁποῖον, ἀναδὸν μετέπειτα φλόγας, σὲ ἀπέδειξε γενναῖον μὲν καὶ λαμπρὸν ἀπόγονον τῶν Θεμιστοκλέων καὶ Κιμωνῶν, ἔνδοξον δὲ καὶ κοσμοπεριβόητον τῆς νέας Ἑλλάδος Ἡρώα, τὸν ὁποῖον ἐδόξασε καὶ ἐκρότησεν ὅλος ὁ τῶν συγχρόνων εὐαίσθητος χορὸς, τὸν ὁποῖον θέλει ὑμνήσει καὶ εὐχαριστήσῃν ἔτι λαμπρότερον ἢ εὐγνώμων τῶν μεταγενεστέρων καρδία, καὶ τοῦ ὁποίου τῆς βιογραφίας ἀσθενές τι σχεδίασμα τολμᾷ σήμερον νὰ δώσῃ εἰς φῶς ἀσθενοῦς ὁμογενοῦς σου ἀνίσχυρος κάλαμος.

Δὲν θέλει φαίνεται δὲ διόλου παράξενον, ὅτι τοῦ Κανάρη τὰ προτερήματα ἔμενον ἄγνωστα καὶ κεκρυμμένα, ἕαν τις στοχασθῇ, ὅτι οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες, στενάζοντες τότε ὑπὸ τὸν βαρὺν καὶ ὑβριστικὸν ζυγὸν τῆς τυραννίας, μόλις εἶχομεν καιρὸν νὰ κλαίωμεν τὰ πάθη μας, καὶ φοβούμενοι τὴν φεριστικὴν σπάθην τοῦ τυράννου ἐκρύπτομεν ἐπιμελῶς πᾶν ὃ, τι ἡδύνατο νὰ κινήσῃ τὸν φθόνον του. Ἀλλὰ μὲ ὅλα ταῦτα καὶ μὲ ὅλην τὴν ἀδιαφορίαν του καὶ ἀπλότητα, ὥς ἐκ τῆς ῥοδοδακτύλου Ἡοῦς τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον, οὕτως ἡδύνατο ὁ προσεκτικὸς παρατηρητὴς καὶ τότε ἀκόμη νὰ ἀνακαλύψῃ καὶ νὰ διῶδῃ ἐν αὐτῷ τὸ εὐγενές καὶ φιλελεύθερον ἐκεῖνο τῆς ἀνεξαρτησίας φρόνημα, τὸ ὁποῖον λάμπει ἤδη ἐν αὐτῷ, ὥς ὁ ἥλιος ἐν καθαυτῇ μεσημβρίᾳ, καὶ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἀπαστράπτει φανεροῖ τὴν εἰς τὰ ἐντὸς του κυριεύουσαν γενναιότητα. Πολλὰ περίεργον ἦθελεν εἶσθαι, ἕαν ἡκούωμεν καὶ ἀπὸ τὸ στόμα του τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τοσοῦτον καιρὸν τὰ προτερήματά του ἔμενον ἄγνωστα εἰς τοὺς συμπατριώτας του. — Ἐρωτηθεὶς ποτε δι' αὐτὸ ἀπεκρίθη, ὥς ἔπεται: „Ἐπειδὴ ἔξοῦσα πάντοτε εἰς τὸν κόλπον τῆς οἰκογενείας μου εἰρηνικὰ καὶ

ἦσυχᾳ, καὶ ποτὲ δὲν ἀνακατώθηκα εἰς καυγάδες καὶ μαλώματα, διὰ τοῦτο καὶ δὲν μὲ ἐμετροῦσε καὶ νεῖς διὰ τίποτε. Τὸν δεύτερον χρόνον τοῦ ἀγῶνος μας, ὅταν καὶνεῖς δὲν ἐφαίνετο νὰ λάβῃ ἐπάνω του τὴν κυβέρνησιν τῶν πυρφόρων, τὰ ὅποια ἤθελε στείλῃ ἡ Διοίκησις κατὰ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, παρὲς σιάσθην ἐγὼ, καὶ ὅλοι ἐθαύμασαν δι' αὐτό.

Αὕτη ἦτον ἡ ἀφελὴς καὶ Ἀριστείδους οἰκεία ἀποκρίσις τοῦ Ἡρώος μας· ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλον τὸ λαμπρόν του εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἱερὸν ἀγῶνα στάδιον, ὅτε ἐτάραττε τὴν θάλασσαν καὶ κατεφλόγιζε τὰ ὑπερήφανα τοῦ ἐχθροῦ πλοῖα, ποτὲ δὲν ἐπρόφερε πρὸς καύχρησίν του καὶ ὑπερηφάνειαν τὸ ὄνομα Πατρίς, οὐδὲ τὰς ὑψηλὰς καὶ βροντοφώνους ἐκείνας λέξεις, τῶν ὁποίων ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα τοσοῦτον πλουτεῖ. Ὡς ἰδιώτης καὶ ἀμαθὴς ναύτης παραχωρεῖ τὰς τοιαύτας ἐκφράσεις εἰς τοὺς πεπαιδευμένους, αὐτὸς δὲ σφενδονίζει πῦρ καὶ σίδηρον, διὰ νὰ φανερώσῃ τὰ φρονήματα καὶ αἰσθήματά του. Τραχὺς ὡς οἱ βράχοι τῆς πατρίδος του, δεικνύει μὲν καὶ εἰς τὸ πολίτευμά του τὴν τραχύτητα τῶν συμπολιτῶν του ναυτῶν, ἀλλ' ὅμως εἰς παρουσίαν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους κρίνει ἀνωτέρους του διὰ τὴν ἀνατροφὴν των, αἰσθάνεται στενοχωρητικὴν τινα δειλίαν, ἡ ὁποία ὅμως σπανίως ὑπερβαίνει τὰς πρώτας στιγμὰς τῆς φιλοπράγμονος προσοχῆς, τῆς ὁποίας εἶναι συνήθως τὸ ἀντικείμενον.

Ἐν ᾧ δὲ ἔχει ἀνδρείαν λεόντειον, καθορᾶται καὶ εἰς τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου του παράξενός τις ὁμοιότης μὲ τοὺς τοῦ φοβεροῦ τούτου τῶν ζώων βασιλέως· Δέρμα μελαγχρινὸν καὶ κεκαυμένον ἀπὸ τὸν ἥλιον, μέτωπον φοβερόν διὰ τὰς βαθείας καὶ κατωφερεῖς ὀντίδας, κόκκαλα παρειῶν ἐξέχοντα, ὀφθαλμοὶ γαλανοὶ, σχεδὸν στρογγύλοι καὶ κατὰ μέρος μόνον κοκκινόχροοι, ὀφρύδια πολύτριχα καὶ κατὰ τὰς τελευταίας αὐτῶν ἄκρας καμαρωτὰ, μύτη ἐν τῇ γεννήσει συμπίεσθεῖσα, καὶ πλατέα ἔχουσα τὰ ῥωθού-

νια, σιαγὼν πολλὰ πλατεῖα καὶ εἰς τετράγωνον ἀποπερατουμένη κατασάγωνον. Ἐν συντόμῳ λέοντος καρδία καὶ λέοντος μορφῇ, εἶναι ἡ τελεία καὶ πιστοτάτη τοῦ Κανάρη εἰκὼν.

Καθὼς δὲ τὸ πνεῦμά του, οὕτως εἶναι καὶ ἡ ἐνδυμασία του ἀπλῇ καὶ ἀπερίεργος, διότι τὸ μὲν μέτωπόν του καλύπτει εἰσέτι πῖλος ἀπὸ κόκκινον μαλλὶ (φρέσι), ὅστις πρότερον μὲν ἦτο σημεῖον ὑποδουλώσεως καὶ ἐξουδενισμού, νῦν δὲ ἐξευγενισθεὶς ἀπεκατέστη σύμβολον τῆς ἐλευθερίας. Περὶ τὸν λαιμόν του φέρει χοντροειδὲς τι μανδήλιον κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ναυτῶν· βραχὶ δὲ πλατὺ, σκεπάζον τὰ μέχρι τῶν γονάτων του, ἀφήνει γυμνὰς τὰς ῥωμαλέας καὶ στιβαρὰς κνήμας του. Σχεδὸν πάντοτε διατρίβει ἐξυπόλυτος ἐπὶ τοῦ πλοίου του, σπανίως δὲ ἐκδύεται, ἔχων εἰς κλίνην ἀπλὴν μόνον ψάθαν. Τοιαύτη τραχεῖα καὶ σκληρὰ δίαιτα ἀπεκατέστησε τὸν Κανάρην σιδέρεον ἄνδρα, εἰς οὐδὲν λογιζόμενον τὰς σκληροτάτας κακοπαθίας. Εἶναι δὲ τὴν ἡλικίαν ἕως 47 χρόνων. Τὸ ἀνάστημά του εἶναι μέτριον, ὁ σχηματισμὸς καὶ ἡ κράσις ὅλη τοῦ σώματός του ἐμφαίνει ἰσχὺν καὶ δύναμιν, οἱ βραχίονές του εἶναι βραχίονες ἀρχαίου τινὸς ἀθλητοῦ, ἡ δὲ χεὶρ του εἶναι ἡ ἐκδικήτρια τῆς Χίου καὶ τῶν Φαρῶν.

Εἶδομεν ἀνωτέρω, πόσον πρᾶος καὶ ἡσυχος, πόσον ἀπλοῦς καὶ ἄκακος ἦτο πρὸ τοῦ ἀγῶνος ὁ σεβάσμιος ἡμῶν Κανάρης· εἶδομεν, ὅτι ἐκτὸς τοῦ πλοίου του δὲν διέτριβεν ἄλλοῦ πονθενά, παρὰ εἰς τὴν φιλικότητα του οἰκογένειαν. — Ἄλλ' ὅτε ἡ πολυπόθητος καὶ ἱερὰ τῆς ἐλευθερίας ἡὺς, εὐδοκία τῇ τοῦ Θεοῦ, ἐπέλαμψεν εὐμενῶς τὰς πρώτας τῆς ἀκτίνας καὶ εἰς τὸν ζοφερόν τῆς σκληρῶς τυραννουμένης καὶ ἀνιλεῶς κατασπαραττομένης Πατρίδος του ὀρίζοντα· ὅτε οἱ δυστυχεῖς ἀπόγονοι τῶν Θεμιστοκλέων καὶ Πλατῶνων, ἀνοίξαντες τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ νοός των, εἶδον μὲν τὸν Ἑλικῶνα καὶ τὸν Παρνασσόν, εἶδον δὲ τὰς πολυχρότους πεδιάδας τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν

Πλαταιῶν, ἐθεώρησαν δὲ τὴν Σαλαμίνα καὶ τὸ Ἀρ-
τεμίσιον, καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ διὰ τοῦ πρὸς τὸν Βάρ-
βαρον πολέμου ἀπαθανατισθέντα μέρη· καὶ ταῦτα
θεωρήσαντες, δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ὑποφέρωσι τὰς
βαρείας ἀλύσσους, αἱ ὁποῖαι σκληρῶς τοὺς κατεπίε-
ζον, μηδὲ νὰ βλέπωσι τοὺς βαρβάρους Ἀσιανοὺς κα-
ταπατώντας καὶ καθυβρίζοντας τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους
τόπους, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ ἐλεύθεροι πρόγονοὶ τῶν
ἐξάπλωσαν τοσαύτας μυριάδας τῶν ὑπερηφάνων τού-
των βαρβάρων. — Ὅτε ἀπ' Ἀρκτου μέχρι Μεσημ-
βρίας, καὶ ἀπ' Ανατολῶν μέχρι Δυσμῶν διεκηρύχθη
ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, διεφημίσθη ἡ
ὑψωσις τοῦ σταυροῦ καὶ ἡ κατάπτωσις τοῦ ἡμισε-
ληνίου· ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου· τότε
καὶ ὁ Κανάρης δὲν βλέπει πλέον γυναικα, δὲν λυ-
πεῖται τέκνα, δὲν γνωρίζει ἡσυχίαν, ἡ καρδιά του
βράζει, ἡ χεὶρ του κινεῖται, οἱ ὀφθαλμοὶ του σπιν-
θηροβολοῦν, καὶ αὐτὸς ῥίπτεται εἰς τὸ πλοῖόν του,
τρέχει νὰ συναγωνισθῇ τὸν λαμπρὸν τοῦτον ἀγῶνα.

Ἐμελλεν ἄρα νὰ φθάσῃ τέλος πάντων ὁ ὑπὸ πολ-
λῶν καὶ πρὸ πολλοῦ ποθοῦμενος οὗτος καιρὸς, ὅτε
ἡ μήτηρ τῆς ἐλευθερίας Ἑλλάς (μετὰ παρέλευ-
σιν πολλῶν ἑκατονταετηρίδων, καθ' ἃς ἦτο καταδε-
δικασμένη νὰ κατατρούχηται ὑπὸ σκληρὸν ζυγὸν αἰ-
σχρᾶς καὶ βδελυρᾶς τυραννίας), πλουσία μὲν λαμπρῶν
καὶ ἐνδόξων τοῦ προτέρου χρόνου ἐνθυμήσεων, μὴν
ὑποφέρουσα δὲ νὰ στενάξῃ αὐτὴ μόνη ὑπὸ τὸν ζυ-
γόν, ἐν ᾧ ὅλαι αἱ ἄλλαι χῶραι τῆς Εὐρώπης, αἱ
πρὶν δοῦλαι καὶ βάρβαροι, ἐχαίροντο τὰ καλὰ τῆς
εὐνομίας καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἀνέστη νὰ καταθραύσῃ
καὶ δευτέραν φορὰν τὸ φρούγμα τῶν Βαρβάρων τῆς
Ἀσίας, ἀνέστη νὰ κατακόψῃ καὶ δευτέραν φορὰν τὰ
νεῦρα τῆς τυραννίας. Ὅλος σχεδὸν ὁ εὐγνώμων Εὐ-
ρωπαϊκὸς κόσμος ἀλαλάζει εὐαγγελιζόμενος τὸ μέγα
τοῦτο ἄκουσμα, καὶ εὐχεται ἐκ βάθους καρδίας εὐ-
τυχῇ τοῦ ἐπιχειρήματος ἔκβασιν. Οἱ καλοκάγαθοι
οὗτοι λαοὶ φαντάζονται ἀναγεννωμένους πάλιν ἐν τῇ

Ελλάδαδι τοὺς Θεμιστοκλεῖς καὶ τοὺς Κίμωνας, τοὺς
 Πλάτωνα καὶ τοὺς Περικλεῖς, καὶ πολὺ πλῆθος τοι-
 ούτων εὐγενῶν ἀνδρῶν, σπεύδουσι νὰ βοηθήσωσι τοὺς
 διδασκάλους καὶ εὐεργέτας των, τοὺς ἐν Χριστῷ
 ἀδελφούς των Ἑλλήνας. Αὐτοὶ δὲ οἱ εὐγενῆ ἐνθου-
 σιασμόν καὶ δικαίαν κατὰ τῶν τυράννων τοὺς ἀγα-
 νάκτησιν πνέοντες Ἑλληνες, σπουδάζουσι νὰ δειχθῶ-
 σιν ἄξιοι τῶν λαμπρῶν τοὺς ἐκείνων προγόνων ἀπό-
 γονοι, καὶ δεικνύουσιν εἰς τὸν δικαίως αὐτοὺς θαυ-
 μάζοντα Εὐρωπαϊκὸν κόσμον, ἔργα Θεμιστοκλέων καὶ
 Κιμῶνων. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς πετᾷ ἀπὸ βουνὸν
 εἰς βουνόν, ἀπὸ πεδιάδα εἰς πεδιάδα, διώκει παντα-
 χόθεν τοὺς Βαρβάρους, τοὺς διώκει μὲ πῦρ καὶ σί-
 δηρον, καὶ τοὺς ἀναγκάζει νὰ κλεισθῶσι δειλῶς εἰς
 τὰ φρούρια. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἀμιλλᾷται γεν-
 ναίαν ἀμιλλαν πρὸς τὸν πεζὸν στρατὸν, καὶ καθαρί-
 ζει καὶ αὐτὸς τὴν Ἑλληνικὴν θάλασσαν ἀπὸ τὰ πλοῖα
 τοῦ Βαρβάρου, τὰ ὅποια προστρέχουσιν εἰς τὸν Ἑλ-
 λήσποντον. Ἄλλ' ὁ σκληρὸς καὶ φθονερός ἐκείνος
 δαίμων, ὅστις ἐπέφερε τόσα δεινὰ καὶ εἰς τοὺς συγ-
 χρόνους τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅστις ἐποίησε καὶ τότε
 νὰ γεννηθῇ ὁ Ἐφιάλτης, νὰ κατασκαφῇ ἡ Ἐρέτρια,
 καὶ νὰ γίνουν καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ δυστυχίαι, μὲ τὰς
 ὁποίας, ὡς φαίνεται, εὐαρεστοῦνται οἱ Θεοὶ νὰ συγ-
 κινῶσι τὰς εὐτυχίας τῶν ἐθνῶν, ὁ αὐτὸς προὔξε-
 νησε καὶ εἰς τοὺς συγχρόνους τοῦ Κανάρη πολλὰς
 δυστυχίας καὶ μυρὶ ἄλγεα, κατὰ τὸν ποιητὴν. Καὶ
 οὕτω ἡ πολυπαθὴς ἡμῶν Πατρίς τὸ δεύτερον ἤδη
 ἔτος τοῦ ἐνδόξου, ἀλλὰ καὶ πολυκινδύνου τούτου κατὰ
 τῶν τυράννων της ἀγῶνος ἔμελλε νὰ ἴδῃ ἐν ἀπὸ τὰ
 λαμπρότατα καὶ κάλλιστα μέλη της κατασπαραττώ-
 μενον ἀπὸ τοὺς ἀπανθρώπους τυράννους της. Διότι
 ἡ Χίος, ἡ λαμπρὰ καὶ περικαλλὴς πόλις τε καὶ νῆ-
 σος, τὸ κατοικητήριον 100,000 Ἑλλήνων, ἰδοῦσα
 φεῦ! τοὺς κατοίκους της κατασφαγέοντας ἀπὸ τὴν
 παμφάγον σπάθην τῶν Μουσουλμάνων, ἐξηφανίσθη
 ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τὴν πρῶην λαμ-

πρότητά της δὲν ἔμενον, εἰ μὴ αἱ γυμναὶ πέτραι καὶ τὸ αἵματωμένον τῆς νήσου ἔδαφος — Ἄλλ' ἰδοῦ! Ῥαχὴλ κλαίονσα τὰ τέκνα αὐτῆς, ἰδοῦ! αἱ φωναὶ τῶν ἀδίκως καὶ ἀπανθρώπως κατασφαττομένων ὑψάνονται ἕως τὸν οὐρανὸν, καὶ ἔξαιτοῦνται παρὰ τοῦ Ὑψίστου τὴν δικαίαν ἐκδίκησιν. Ἰδοῦ! τὰ ἀτιμασθέντα καὶ εἰς τὴν θάλασσαν διασκορπισθέντα τῶν Χίων λείψανα, φερόμενα ὑπὸ τῶν κυμάτων πρὸς τὰς ἀκτὰς τῶν Ψαρῶν, ἔξωθοῦνται εἰς τὴν ξηρὰν τῆς ἀγερώχου ταύτης νήσου, καὶ ἔλεεινὸν παριστάνοντα θέαμα κινουῖσι τοὺς ἀνδρείους τῆς νήσου ταύτης κατοίκους εἰς ἐκδίκησιν τοῦ θανάτου τῶν ὁμοπίστων των. Ἰδοῦ! νῦν οἱ τοῦ Ἀρχιπελάγους Ἕλληνες, ἐνθαρρύνθentes μὲν καὶ πρότερον ἀπὸ διαφόρους μετὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου συγκρούσεις, εἰς τὰς ὁποίας αὐτοὶ ἔμειναν νικηταί, παροργισθέντες δὲ ἤδη ἔτι περισσότερο ἀπὸ τὴν ἔλεεινὴν θέαν τῶν ἔλεεινῶς ἠκρωτηριασμένων καὶ φοβερὰν ἀπαιτούντων ἐκδίκησιν λειψάνων τῆς Χίου, ἀποφασίζουσιν ὁμοφώνως, νὰ ὀρμήσωσι ὀψοκινδύνως πρὶ τὴν καὶ μαχαίρα κατὰ τῶν Βαρβάρων, καὶ νὰ δοκιμάσωσιν, εἰ δυνατόν, νὰ κατακαύσωσι τὸν στόλον των.... Τίς ἀμφιβάλλει, ὅτι καὶ ὁ, ἐπὶ τὸν ὁποῖον εἶχον πάσας τὰς ἐλπίδας των, ἐπέβλεψεν ἐπ' αὐτοὺς μὲ βλέμμα ἱλαρόν;

Ὁλόκληρος ἤδη μὴν εἶχε παρέλθειν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ῥαμαζανίου, ὅτε οἱ λατρενταὶ τοῦ Μωάμεθ τὰς μὲν ἡμέρας νηστεύουσι, τὰς δὲ νύκτας ἐορτάζουσιν τὰ ὄργια των, διάγοντες εἰς ἀσώτους ἡδονὰς καὶ ἡδυπαθίας. Ἀμεριμνία, ἡ παντοτεινὴ τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν εὐθυμιῶν σύντροφος, ἐβανκάλιζεν ὅλους ἐν γένει τοὺς Τούρκους, καὶ τὰ νεκταρώδη κρασία τῆς Χίου καὶ τῆς Κύπρου ἔρρεον ἀφθόνως, ἀλλοῦ μὲν φανερώς, ἀλλοῦ δὲ κρυφίως, προετοιμάζοντα μέθην, ἣτις ταύτην καὶ τὴν φορὰν ἔμελλε νὰ γένῃ σωτηριώδης εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἦτον ἤδη εἰς τούτους γνωστὸν, ὅτι τὴν νύκτα τοῦ Μπαϊραμίον ὁ Καπουδὰν Πασιᾶς μέλλει νὰ προσκαλέσῃ τοὺς ἀξιωμα-

τικὸν τοῦ στόλου του εἰς πολυέξοδον συμπόσιον, ὅτι μετ' αὐτὸ μέλλει νὰ κοινοποιήσῃ διὰ τοῦ κήρυκος τὰς νίκας καὶ τὰ τρόπαια τοῦ ἐκ τῇ Ἑλλάδι πεζοῦ των στρατοῦ, ὅτι θέλει συναχθῶσιν εἰς τὸ πλοῖόν του παμπληθεῖς ὑποκριταὶ καὶ θανματοποιοὶ (κιοσπαῖτισίδες), καὶ ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην μέλλει νὰ σκοτισθῇ καὶ τὸ διὰ τὴν ἐπιχείρησιν τῶν Ἑλλήνων ἐπικίνδυνον τῆς σελήνης φῶς ἀπὸ ὑπερασπιστικὸν καὶ αὐτοῖς βοηθητικὸν σκότος*) Ἡ συνδροὴ τῶν διαφόρων τούτων περιστάσεων, ἐφαίνετο, ὅτι προετοιμάσθη ἀπὸ τὴν χεῖρα τῆς θείας προνοίας, διὰ νὰ τελειωθῇ τὸ ὀλόκανστον, καὶ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ εὐτυχὴς τοῦ ἐπιχειρήματος ἀπόβασις.... Αὕτη ἦτον ἡ ἐπιτήδειος στιγμή, τὴν ὁποίαν ἐκλεξαν οἱ Ἑλληνες πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐκδικήσεώς των· αὕτη ἦτον ἡ στιγμή, καθ' ἣν οἱ Φαριανοὶ προστρέχουσιν εἰς τὸν Ἡρώα των.

Διότι, ἐὰν καὶ πάντες δὶχ' ἐξαιρέσεως γενναῖοι καὶ ἀτρόμητοι, ἂν καὶ πάντες ἐφλέγοντο ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐκδικηθῶσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τῆς Πατρίδος των, κατὰ τοῦ σφεγέως τῶν ὁμοπίστων των· μ' ὅλον τοῦτο μικρὸς μόνον ἀριθμὸς Φαριανῶν ἐζήτησαν τὴν ἐπικίνδυνον τιμὴν τοῦ νὰ φέρωσιν εἰς τὸ μέσον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου τὸ ἐξολοθρευτικὸν πῦρ. Τότε δὴ ὁ Κανάρης, ὁ ἀπλοῦς ἐκεῖνος καὶ μέχρι τοῦ νῦν τόσον πρᾶος καὶ ποταπὸς ἀνὴρ, ἰδοὺ ἐξαίφνης συμμεγεθύνεται καὶ συννυοῦται μὲ τὰς περικυκλούσας αὐτὸν περιστάσεις καὶ τύχας, οἱ ὀφθαλμοὶ του σπινθηροβολοῦν, ἡ ὁμιλία του, ὁ τρόπος τοῦ ἐκφράζεσθαι, πνέουσι πῦρ ἐνθουσιαστικὸν, ὑπόσχεται, βεβαιοῖ, ὀρκίζεται νὰ μεταβάλλῃ εἰς στάκτην τὸ πλοῖον τοῦ Καπουδὰν Πασιᾶ, οἱ περιεστῶτες μένουσιν ἐκθαμβοί, οἱ ἴδιοι συμπολιταὶ του δὲν τὸν γνωρίζουσι πλέον, καὶ τὰ πάντα ὑποχωροῦσιν εἰς τὴν ἀκάθεκτον ἰσχὺν τοῦ Ἡρωϊσμοῦ, ὅστις ἀρχίζει ἤδη νὰ ἐξυπνῇ

*) Ἦτο τὸ τελευταῖον τέταρτον.

εἰς τὰ ἐντός του. Ἐκλέγεται λοιπὸν ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του, τῷ δίδεται ὡς σύντροφος ὁ Γεώργιος Πεπίνης, καὶ αὐτὸς, πλήρης ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγαλλιόσεως, σπεύδει νὰ ἀσπασθῇ τοὺς οἰκιακοὺς του τὸν τελευταῖον ἴσως ἀσπασμόν. Ἡ δὲ γενναία καὶ φιλόπατρις αὐτοῦ γυνή, ἐὰν καὶ τρέμῃ διὰ τὴν ἀκριβῆ της αὐτοῦ ζωὴν, ἐὰν καὶ ἡ καρδιά της τὴν κινῇ, νὰ εἰπῇ πρὸς τὸν Ἐκτορά της τοὺς λόγους τῆς Ἀνδρομάχης, ἄλλ' ἱξεύρουσα, ὅτι αἱ δεήσεις της δὲν θέλουν κατορθώσῃ τὸ παραμικρὸν, καὶ φλεγόμενη ἀπὸ τὸ πῦρ τῆς φιλοπατρίας, οὐχὶ μόνον συγκατανεύει εἰς τὸ τόλμημα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐνισχύει καὶ ζητεῖ νὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ.

Ἐν τοσοῦτῳ δύο βρογία μετεσκευάσθησαν εἰς πυρφόρα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπέβησαν 43 ναῦται*), ἐξ ἐκείνων ἐκλελεγμένοι, οἵτινες ἐκουσίως ἑαυτοὺς εἰς τοῦτο ἐπρόβαλον. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι καὶ ὁ λοιπὸς κληρὸς δὲν ἡμέλησαν τίποτε, ἀφ' ὅσα ἠδύναντο νὰ ἐνισχύσωσιν ἔτι περισσότερον τοὺς εἰς παίδευσιν τῶν ἀπίστων ἀποστελλομένους Ἑρῳας. Μὲ μεγάλην παρατάξιν ἠὺλογήθησαν τὰ πυρφόρα, οἱ δὲ κυβερνῆταί των ἐκηρύχθησαν μάρτυρες τῆς ἐλευθερίας, ἐὰν τυχὸν μεταλλάξωσι τὸν βίον. Ὁ δὲ σεβάσιμος Ἀνθιμος, ὁ Πατριάρχης τῆς Ἀλεξανδρείας**),

*) Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς δηλώσεως τῆς προσωρινῆς Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος. „Τῇ 7. Ἰουνίου, 43 κατοικοὶ τῶν Παρῶν καὶ τῆς Ὑδρας, με ἀπόφασιν νὰ ἀποθάνωσιν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος, ἐφώρμησαν τολμηρῶς εἰς τὸ μέσον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. Τὸ τόλμημά των ἔλαβεν εὐτυχῇ ἐκβασιν. Οἱ γενναῖοι ἔκαυσαν δύο (τὰ μέγιστα) πλοῖα τοῦ βαρβαρικοῦ στόλου, ἐξ ὧν τὸ ἐν τῷ πλοῖον τοῦ Ναυάρχου Καπουδᾶν Πασιᾶ, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπέταξεν εἰς τὸν ἀέρα, τὸ δὲ δεύτερον ἦτο τὸ τοῦ Γκεμιζῆ Πασιᾶ. — Ἡ θεία πρόνοια διεφύλαξε σώους καὶ ἀβλαβεῖς τοὺς γενναίους ἡμῶν ἀδελφούς.“

**) Ὁ μέγας τῶν Ἑλλήνων ὑπερασπιστὴς καὶ ἐπαινέτης, ὁ φιλέλλην καὶ φιλόανθρωπος Πουκεβίλλ (τοῦ ὁποίου τὴν τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος ἱστορίαν ἀφεύκτως πρέπει

τοὺς παρήγγειλε μετὰ ταῦτα, νὰ ᾧσιν ἔτοιμοι εἰς πλοῦν, διὰ νὰ ἐκτελέσωσι τοῦ Κυρίου τὸ θέλημα.

Ἐκλινεν ἤδη ὁ ἥλιος εἰς δύσιν, καὶ πλήρης ἀποστροφῆς μόλις ἔρριπτεν ἔτι ὁ καλὸς νεανίας τὰς τελευταίας του ἀκτίνας ἐπὶ τὴν αἵματωμένην γῆν τῆς Ἑλλάδος, καὶ μὴν ὑποφέρων πλέον νὰ φωτίξῃ τὰ ἔλεινὰ λείψανα τῆς ποτὲ μὲν ὠραίας καὶ περικλεοῦς, νῦν δὲ ἔλεινῆς καὶ μὲ τὰ αἵματα τῶν ἐγκατοίκων τῆς βεβαμμένης Χίου, ἔσπευδε νὰ κρυβῇ ὑπὸ τὸν Ὀρίζοντα, διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ λουσθῇ εἰς τὰ διανυγῇ τοῦ Ὠκεανοῦ ῥεῖθρα, ὅτε ἀπέπλευσαν ἐκ τοῦ λιμένος τῶν Φαρῶν τὰ δύο ταῦτα πρυφόρα, ἐπὶ τὰ ὁποῖα ἦσαν προσηλωμένα ὅλων τῶν εἰς τὰ παραθαλάσσια συρρέουσάντων κατοίκων τῆς νήσου τὰ περίλυπα βλέμματα, τὰ ὁποῖα συνῶδενον μυριάδων πολλῶν

νὰ ἔχῃ εἰς χεῖρας πᾶς, ὅστις θέλει νὰ ἱστορήσῃ τὰ τῆς νέας Ἑλλάδος κατορθώματα) λέγει εἰς ἄλλην τινὰ περίστασιν (αὐτῇ. Βιβλ. Ζ'. Κεφ. Ε'.) τὰ ἀκόλουθα περὶ τοῦ σεβασμοῦ τούτου ἀνδρός.... Οὗτος ἦτον ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, ὅστις ἐπλησίαζε πάντοτε περισσότερον, πλέων ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ὥς αἱ τὴν Θέτιδα ἀμφαγερόμεναι θεαί (Πλδ. Σ, 38.). Ὁ Πατριάρχης τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀνθιμος, ὅστις μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γάλλων ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἔξῃ ἰδιωτεύων ἐν Κυθωνίαις, καὶ τὸν ὁποῖον οἱ Ὑδριῶται κατὰ τὸν ἀφανισμόν ταύτης τῆς πόλεως ἐλύτρωσαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Βαρβάρων, ἠθέλησε νὰ συμμεθέξῃ τοὺς κινδύνους τῶν ἐν Χριστῷ ἀγαπητῶν του τέκνων. Ὡς πνευματικὸς Μονάρχης ἐν ὀνόματι Μελχισεδὲκ, βασιλέως Σαλήμ, καὶ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, ἐπέβη γενναίως τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου Μιαοῦλη διοικουμένην ναυαρχίδα, καὶ καθήμενος ἐπὶ τῆς πρύρας τοῦ πλοίου, ὅθεν ἐκυμαίνεται ἡ σημαία τοῦ σταυροῦ, ἐφαίνετο, ὅτι διὰ τῶν θαρρέστων αὐτοῦ προσευχῶν διοικεῖ τοὺς ἀνέμους, καὶ προστάζει τὰ κύματα, τὰ ὁποῖα καὶ εὐπειθῇ εἰς τὴν ἐπιτάττουσαν αὐτὰ φωνὴν ἐφαίνοντο, ὅτι ἐξομαλίζοντο πρὸ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων — „περὶ δέ σφισι κῆμα θαλάσσης ῥήγνυτο“ (Πλδ. Σ, 66.). Οὕτως ὁ χριστιανικὸς αὐτὸς στόλος παρίστανε ζῶσαν εἰκόνα τῶν γενναίων καὶ εὐσεβῶν ἐκείνων στρατῶν, τοὺς ὁποίους εἶδεν ὁ Μεσαιὼν τρέχοντας προθύμους, διὰ νὰ καταπολεμήσωσι τοὺς ἀσεβεῖς καὶ αἱμοδιψεῖς τοῦ Μωάμεθ ὁπαδοῦς.

θερμαὶ καὶ ἐλικρινεῖς εὐχαὶ, μάλιστα δὲ τῶν δυστυχῶν τῆς Χίου φυγάδων! — Προχωρεῖτε, ὦ γενναῖοι τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλευθερίας μάρτυρες! πλησιάζετε εἰς τὸν ἐχθρὸν μὲ ἄφοβον καὶ ἄτρομον καρδίαν! δεῖξατε, ὅτι ζῇ τῶν Ἑλλήνων τὸ γένος! ἐλευθερώσατε τοσαύτας μυριάδας τυραννουμένων ὁμογενῶν σας! στείλατε εἰς τὸν Ἀδην τοὺς ἀπανθρώπους τῆς Χίου ἔξαφανιστάς! ἰδοὺ νῦν ὑπὲρ μητέρων, ἰδοὺ νῦν ὑπὲρ πατέρων, φίλων τε τέκνων, ἰδοὺ νῦν ὑπὲρ πατρίδος πρόκειται ἀγών.... Οὕτως ἐφώναζον ἀδιακόπως οἱ εἰς τὰ παραθαλάσσια συναθροισμένοι Ἕλληνες πρὸς τοὺς γενναίους ἡμῶν Ἡρώας, ἐν ὧσιν ἦτον ἔτι πλησίον! οὕτως ἐφώναζον εἰκοσιτεσσάρων ἑκατονταετηρίδων προσελθοῦσαι σκιαί*). Αἱ δὲ προσευχαὶ τῶν γυναικῶν, ἡ σοβαρὰ καὶ μυστηριώδης σιωπὴ τῶν ἀνδρῶν, ἐδείκνυν τὸ μέγεθος τοῦ προκειμένου κινδύνου καὶ τὴν γενναίαν ἐλπίδα τῆς εὐτυχοῦς ἀποβάσεως. Μὲ ἀπαρασάλευτα βλέμματα ἐθεώρουν οἱ Φαριανοὶ τὰ πάντοτε μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπομακρυνόμενα πυρφόρα, ἕως οὗ τέλος πάντων τὸ ἐπερχόμενον σκότος τὰ ἀφήρηπασεν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς των, μὲ ὅλον ὅτι ἐστοχάζοντο νὰ τὰ βλέπωσι καὶ πολλὴν μετέπειτα καιρὸν. Ἀναγκάζονται λοιπὸν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τοὺς οἴκους των· ἀλλὰ ποῦ ὕπνος νὰ κλείσῃ τὰ ὄμματα; πῶς νὰ ἡσυχάσωσιν οἱ κινδυνεύοντες περὶ τοῦ παντός; Τὰ βρέφη μόνον καὶ τὰ νήπια κυριεύει ὁ ὕπνος ταύτην τὴν νύκτα τῆς ἀγωνίας καὶ τῆς ἀνησυχίας, διότι ἕκαστος προβλέπει, ὅτι, ἐὰν τὸ ἐπιχείρημα τῶν πυρφόρων δὲν λάβῃ καλὴν ἔκβασιν, δὲν θέλει ἀργήσῃ ὁ ἄγριος ἐχθρὸς νὰ ἐφορμήσῃ κατ' ἐπάνω των. Γέροντες, πολεμισταὶ καὶ γυναῖκες ἡρώ-

*) — Ὡ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε,
Ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ
Παῖδας, γυναῖκας, Θεῶν τε πατρώων ἔδην,
Θήκας τε προγόνων! Νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών!
(Αἰσχλ. Πέρσ. στχ. 377.)

των τὴν σιωπὴν, ἐπεκαλοῦντο τὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς θαλασσίους ἀνέμους, οἵτινες μὲ μέγαν κρότον ἐκύνον τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, συντρίβοντές τα εἰς τοὺς σκοπέλους τῆς νήσου των. Ἀλλ' ὦ!.. οὔτε ἡ μυστηριώδης αὕτη σιωπὴ, οὔτε ὁ οὐρανὸς, οὐδ' οἱ θαλάσσιοι ἀνέμοι καθησυχάζουσι τὴν ἀνησυχίαν των!! .. — Ἀλλὰ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς παραχωρεῖ τέλος εἰς τὰς ἀκτῖνας τῆς ῥοδοδακτύλου Ἡοῦς, καὶ τὰ δύο πυρφόρα, ἡ ἐλπίς τῆς πατρίδος, φαίνονται περιπλέοντα εἰς τὰ πέριξ διὰ τὴν συμβῆσσαν νηνεμίαν.

Δύο ἐχθρικά φρεγάτται ἦσαν διωρισμέναι εἰς προφυλακὴν. Ταύτας ἰδόντες οἱ σύντροφοι τοῦ Κανάρη, ἤρχισαν νὰ κυριεύωνται ἀπὸ δειλίαν καὶ νὰ δισταύωσι.

... Τοὶ δ' ἔδδεισαν, ἐπεὶ ἴδον αἰνὰ πέλωρα.

(Ὀδσ. Κ, 217.)

Τῶν δ' ἄρα δεισάντων ἐκ χειρῶν ἔπτат' ἐρετμὰ·
Βόμβησαν δ' ἄρα πάντα κατὰ ῥόον· ἔσχετο δ' αὐτοῦ
Νηῦς, ἐπεὶ οὐκέτ' ἐρετμὰ προήκεα χερσὶν ἔπειγον.

(Ὀδσ. Μ, 203.)

Φοβούμενοι, μήπως τοὺς ἐγνώρισαν οἱ ἐχθροὶ καὶ τρέχουσιν εἰς ὀφθαλμοφανῆ καὶ βέβαιον ὄλεθρον, ἀρχίζουσι νὰ ψιθυρίζουν καὶ νὰ ζητοῦν νὰ καταπείσουν καὶ τὸν κυβερνήτην των, νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ ἐπιχειρήματα, εἰς ἄκρον θρασὺ καὶ προπετές, ὡς αὐτοὶ τὸ ὠνόμαζον.

..... Ἀμφὶ δ' ἑταῖροι

Ἔιατ' ὀδυρόμενοι,

Μειλιχίους δ' ἐπέεσσιν ἐρήτην ἄλλοθεν ἄλλος.

(Ὀδσ. Ι, 493.)

Ὅμοιοι μὲ τοὺς ἑταίρους τοῦ Ὀδυσσέως (Ὀδσ. Μ, 279—293.) ἔλεγον καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν ἀρχηγόν τους·
Σχέτλιός εἰς, Κανάρη· πέρι τοι μένος, οὐδὲ τι γυῖα
Κάμνεις· ἡ ῥά νυ σοίγε σιδήρεα πάντα τέτυκται,
Ὅς ρ' ἐταίρους, καμάτω ἀδδηκότας ἦδὲ καὶ ὕπνω,
Οὐκ ἔαας γαίης ἐπιβήμεναι· ἔνθα κεν αὐτε
Νήσω ἐν ἀμφιρῦτῃ λαρὸν τετυκοίμεθα δόρπον.

Ἄλλ' αὐτως διὰ νύκτα θοὴν ἀλάλησθαι ἄνωγας,
 Νήσου ἀποπλαγχθέντας ἐν ἡεροειδέϊ πόντῳ.

Ἐκ νυκτῶν δ' ἄνεμοι χαλεποὶ, δηλήματα νηῶν,
 Γίγνονται· πῇ κέν τις ὑπεκφύγοι αἰπὺν ὕλεθρον,

Ἦν πως ἔξαπίνης ἔλθῃ ἀνέμοιο θύελλα,

Ἦ Νότου ἢ Ζεφύροιο δυσσεός, οἷτε μάλιστα
 Νῆα διαβροαίουσι, θεῶν ἀέκητι ἀνάκτων;

Ἄλλ' ἦτοι νῦν μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ,
 Δόρπον θ' ὀπλισόμεσθα, θοῇ παρὰ νηὶ μένοντες·

Ἦῶθεν δ' ἀναβάντες ἐνήσομεν εὐρὲι πόντῳ.

Ποῦ θέλεις νὰ ὑπάγωμεν, ᾧ Κανάρη; Θέλεις νὰ
 ὑπάγωμεν ὡς τυφλοὶ, καὶ νὰ ἐμβῶμεν εἰς τὰ δίκτυα
 τῶν ἐχθρῶν; Θέλεις νὰ μᾶς πιάσωσι σκλάβους, νὰ
 μᾶς ψήσωσι ζωντανούς, ὡς τὸν δυστυχῇ Διάκον,
 ἢ νὰ μᾶς κρεμάσωσιν εἰς τὰ κατάρτια τῶν πλοίων
 των, ὡς τοὺς δυστυχισμένους Χίους, διὰ νὰ ἐορτάσουν
 αὐτοὶ λαμπρότερα καὶ φαιδρότερα τὸ ἀναθεματισμένο
 Μπαϊράμι των; Δὲν βλέπεις, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ
 κατορθώσωμεν τὸν σκοπὸν μας; Δὲν βλέπεις, ὅτι ἄλ-
 λοτε μὲν δὲν φρυσᾷ διόλου ἄνεμος, ἄλλοτε δὲ φρυσᾷ
 διόλου ἐναντίος διὰ τὸν σκοπὸν μας; Καπιτάνε! Αὐ-
 πήσου τὰς γυναῖκάς μας, τὰς ὁποίας ἀφήσαμεν εἰς
 τὴν Πατρίδα μας! Αὐπήσου τὰ μικρὰ μας παῖδια,
 τὰ ὁποῖα μόλις ἤμποροῦσαν αἱ μητέρες των νὰ τὰ
 ἀποσπάσουν ἀπ' ἐπάνω μας, καὶ τὰ ὁποῖα πιάνωντας
 τὰ φορέματά μας μᾶς ἐφώναζαν κλαίοντα τὴν γλυ-
 κυτάτην φωνὴν Πατέρα! τὴν ὁποίαν ἀλλοίμονον! δὲν
 θέλομεν ἀκούσει πλέον οὐδέποτε! Αὐπήσου τοὺς γέ-
 ροντας Πατέρας μας καὶ τὰς γηραιάς μας μητέρας,
 αἱ ὁποῖαι θρηνοῦσαι κάθηνται εἰς τοὺς οἴκους μας!
 Ἀλλάξε, παρακαλοῦμεν, τὴν ἀπόφασίν σου! ἔλα ἄς
 ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν ἀγαπητὴν μας Πατρίδα, ἄς
 ἀπαλλάξωμεν τοὺς συγγενεῖς μας ἀπὸ τὸν φόβον καὶ
 ἀπὸ τὴν λύπην, ὅπου δι' ἡμᾶς αἰσθάνονται! Ἄς ἀπε-
 ράσωμεν τὴν νύκτα ταύτην μεταξὺ τῶν οἰκιακῶν μας,
 καὶ αὐριοι ἀνεξωμένοι καὶ ἐνδυναμωμένοι ἐμβαίνο-
 μεν πάλιν εἰς τὸ πλοῖον καὶ ὑπάγωμεν, ὅπου θέλει

μᾶς φέρης. Σήμερον μόνον συγκατάνευσε εἰς τὰ πα-
ρακαλέματά μας, καὶ αὖριον θυσιαζόμεθα διὰ σέ!
Σήμερον μόνον ἰδὲ τὰ δάκρυά μας! μαλλάχθῃτι
θεωρῶν τὴν λύπην μας, καὶ αὖριον ἅς ρεύσῃ τὸ
αἷμά μας διὰ σέ!

Ὡς φάσαν· ἄλλ' οὐ πεῖθον Κανάρεως μεγαλήτορα
θυμὸν,

Ἄλλ' ὄγε τοὺς γε προσέφη κεκοτηότι θυμῷ.

Τι ζητεῖτε ἀπ' ἐμένα; τοῖς ἀποκρίνεται ὠροισμέ-
νος ὁ Κανάρης. Ἐὰν δειλιᾷτε, ῥιφθῇτε εἰς τὴν θά-
λασσαν, καὶ κολυμβῶντες κυττάξατε νὰ φθάσῃτε τὰ
παραθαλάσσια τῶν Φαρῶν, ἐγὼ ὁμῶς μένω καὶ προ-
χωρῶ.

Αὐτὰρ ἐγὼν εἴμι· κρατεροὴ δέ μοι ἔπλετ' ἀνάγκη.

(Οδσ. Κ, 273.)

Οὕτως ἴσταται ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑδάτων μέγας
καὶ ὑπέρογκος σκόπελος, τὸν ὁποῖον κτυπῶσι μὲν
μετὰ μεγάλης ὀρμῆς καὶ σφοδρᾶς ταραχῆς τὰ ἀφρί-
ζοντα κύματα, ἄλλ' ὅλα κατασυντριβόμενα εἰς τὸ
ἀκίνητον καὶ στερεὸν αὐτοῦ σῶμα ἀπορρίπτονται καὶ
ἀποτεινάσσονται· ὥσπερ τότε ὁ Κανάρης μετὰ μεγά-
λης ἀταραξίας ἤκουε τὰ παράπονα τῶν δειλῶν του
συντρόφων. Ὡς ἄλλος Θεμιστοκλῆς ἢ Καῖσαρ μένει
καὶ αὐτὸς ἀκίνητος καὶ ἄτρομος εἰς τὸ πλοῖόν του,
πεποιθώς, ὅτι ἐφ' ἑαυτὸν φέρει τὴν μοῖραν του. „Μὴ
ταράσσεσθε διὰ ταύτην τὴν γαλήνην (ἐπρόσθεσεν)!
ἐπειδὴ αὐτὴ θέλει ἐμποδίζει καὶ τοὺς ἐχθρούς μας
ἐπίσης, ὡς ἡμᾶς. Ἀλλὰ περὶ τὰς 10 θέλει πνεύσειν
οὐρίος ἄνεμος.“

Ὡς ἔφαθ'. Οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.

Αἶδεσθαι μὲν ἀνήρασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι.

(Ίλδ. Η, 92.)

Ταῦτα εἰπὼν, ἔρριψε τὸ φοβερόν του βλέμμα
εἰς τὰ μαῦρα τῆς θαλάσσης κύματα, καὶ ἀφ' οὗ
στιγμᾶς τινος σκεπτόμενος ἐθεώρει τὴν θάλασσαν,
ἔστρεψε πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τοὺς συν-
τρόφους του, καὶ ἰδὼν αὐτοὺς ἀκόμῃ διστάζοντας,

ἤθελῃσε νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ, καὶ ἄρχησε νὰ τοὺς ὁμι-
λῇ ὡς ἀκολούθως. „Φίλοι μου! ἕως πότε θὰ σᾶς
βλέπω διστάζοντας καὶ τρέμοντας; ἕως πότε δακρύον-
τας καὶ ἀμφιβάλλοντας! Μήπως καὶ ἐγὼ δὲν ἄφησα
γυναῖκα, δὲν ἄφησα τέκνα, δὲν ἄφησα γονεῖς; Ἡ
μήπως ἐγὼ δὲν ἀγαπῶ τοὺς συγγενεῖς μου; Ὅχι,
ὄχι! καὶ ἐγὼ τοὺς ἀγαπῶ, καὶ ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ τρέξω
εἰς τὰς ἀγκάλας των, ἀλλὰ νικηφόρος, ἀλλὰ ἐνδοξος,
καὶ οὐχὶ δειλὸς, οὐδὲ ἄτιμος. Ὅποια ἀτιμία ἤθελε
μᾶς εἶναι, νὰ ἐπιστρέψωμεν, χωρὶς νὰ τελειώσωμεν τὸ
ἔργον μας! Θαρσέϊτε, φίλοι καὶ ἀδελφοί! Ὁ θεὸς
μεθ' ὑμῶν, ὁ θεὸς μᾶς βοηθεῖ, αἱ ἀθῶναι ψυχαὶ
τῶν ἀπανθρώπως ἐσφαγμένων Χίων δέονται ὑπὲρ
ἡμῶν!“

Αὐτὰρ ὅγε, διὰ νηὸς ἰὼν, ὥτρυνεν ἑταίρους
Μειλιχίοις ἐπέεσσι παρασταδὸν ἄνδρα ἕκαστον.
ὦ φίλοι! οὐ γάρ πώτι κακῶν ἀδαήμονες εἶμεν,
Οὐδὲ μὲν πω καταδυσόμεθ' ἀχνύμενοί περ
Εἰς Αἶδαο δόμους, πρὶν μόρσιμον ἡμαρ ἐπέλθῃ.
Ἄλλ' ἀνέρες ἔστε, φίλοι, καὶ αἰδῶ θεῶδ' ἐνὶ θυμῷ
Ἄλλων ἀνθρώπων! Ἐπὶ δὲ μνήσασθε ἕκαστος
Παίδων ἢδ' ἀλόχων καὶ κτήσιος ἢδὲ τοκῆων,
Τῶν ὑπὲρ ἐνθάδ' ἐγὼ γουνάζομαι οὐ παρεόντων,
Ἑστάμεναι κρατερῶς, μηδὲ τρωπῶσθε φόβονδε!
(Ιλδ. Ο, 661.)

Νὰ λυπηθῶ, λέγετε, τὰς γυναῖκάς σας, τὰ τέκ-
να σας, καὶ τοὺς γονεῖς σας; Ἀλλ' ἰδοὺ! ἐγὼ σᾶς πα-
ρακαλῶ νὰ τοὺς λυπηθῇτε καὶ νὰ τοὺς ἐλευθερώσητε
ἀπὸ τὴν σκληρὰν τῶν Τούρκων σκλαβειάν. Διότι νὰ
ἦσθε βέβαιοι, ἂν ἡμεῖς ἀπόψες δὲν τολμήσωμεν νὰ
ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τοιαύτην εὐκαιρίαν, καὶ νὰ φοβί-
σωμεν τώρα τὸν ἐχθρὸν, αὐτὸς θέλει πλεύσειν ἀμέσως
κατὰ τῶν Φαρῶν καὶ θὰ κατασφάζει καὶ τοὺς Φα-
ριανούς, καθὼς κατέσφαξε καὶ τοὺς Χίους.

Ὡς εἰπὼν, ὥτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου,
..... ἑτάροισι δ' ἐποτρύννας ἐκέλευσε

Ἐμβαλέειν κόπης.....

..... οἱ δὲ προςπесόντες ἔρεσσον.

Τοιαύτη ἀταραξία καὶ ἀφοβία, ἡνωμένη μὲ τοσαύτην ἱλαρότητα, ἐξωπύρωσεν ἐκ νέου τὴν γενναίότητα τῶν Φαριανῶν, οἵτινες αἰσχυνθέντες ἤδη διὰ τὴν δειλίαν των ἀπεφάσισαν νὰ ἀγωνισθῶσι νὰ διορθώσωσι διὰ τοῦ ἐφεξῆς πολιτεύματός των τὸ ἀπὸ δειλίαν προελθὸν σφάλμα των.

Περὶ τὰς 9½ ἡορήσε τωόντι νὰ φουσᾷ τὰ πανία τῶν πυρφόρων λεπτὸς τις ἄνεμος, ὡθῶν αὐτὰ πρὸς τὸν πορθμὸν τῆς Χίου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνεμος οὗτος τοῖς ἦτο ἐναντίος, ἡναγκάσθησαν νὰ πλεύσωσι πλαγίως, ὥστε μετεωρισθέντες νὰ πλεύσωσιν ἔπειτα ἐξ εὐθείας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ Βάρβαροι, ἰδόντες αὐτὰ πλέοντα πρὸς τὸ μέρος των ἐν καιρῷ ἡμέρας, ἐνόμισαν, ὅτι πλέουσιν εἰς τὴν Σμύρνην διὰ ἐμπόριον, καὶ διὰ τοῦτο ἦσαν παντάπασιν ἀμέριμνοι. Δυσκίνητοι δὲ καὶ ἀργαὶ τῶν πλοίων περιστροφὰι καὶ ἀμελὲς κωπηλάτημα ἐξέτειναν μέχρι νυκτὸς τὸ στρατήγημα τοῦτο τῶν Ἑλλήνων. Περὶ τὰς 7 τὸ ἑσπέρας ἐπλησίασαν τοσοῦτον εἰς ἓν πλοῖον τοῦ ἐχθροῦ, ὥστε οἱ ἐν αὐτῷ φύλακες τοὺς ἐφώναξαν, προστάζοντές τους νὰ πλεύσωσιν εἰς τὴν μετέωρον θάλασσαν. — Ἀλλ' οἱ ἐργήγοροι καὶ καρτερικοὶ ἐχθρικοὶ φύλακες, ἀηδιάσαντες καὶ ἀποκαμώντες τέλος πάντων νὰ μένωσιν ἐπὶ πλεόν εἰς μετέωρον θάλασσαν ἐν καιρῷ τοιαύτης ἐνοχλητικῆς νηνεμίας, καὶ ἐπιθυμοῦντες μεγάλως νὰ ὀρχήσωσι τὰ νυκτερινὰ των ὄργια, ἀπεφάσισαν νὰ ῥίψωσι πάλιν τὰς ἀγκύρας εἰς τὰς πλησίον νήσους. Οὐδεὶς προσεῖχε πλεόν εἰς τὰ πυρφόρα, τὰ ὅποια ἐξηκολούθουν τὸ νὰ πλέωσι πλαγίως, ὥς νὰ εἶχον κατὰ νοῦν νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὸν πορθμὸν κατὰ τὸ ἀρχτικὸν αὐτοῦ μέρος, ἐν ᾧ περιέμενον τὸν ἐπιτήδειον μόνον καιρὸν, διὰ νὰ βάλωσιν εἰς ἔργον τὸν σκοπὸν των.

.... Αὐτὰρ Κανάρης

Πολλὰ πρὸς ἡέλιον κεφαλὴν τρέπε παμφανόωντα,

Δύναι ἐπειγόμενος· δὴ γὰρ μενέαινε νέεσθαι.
 Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ δόρποιο λιλαίεται, ὥτε πανῆμαρ
 Νειδὼν ἀν' ἔλκητον βόε οἶνοπε πηκτὸν ἄροτρον
 Ἀσπασίως δ' ἄρα τῷ κατέδυν φάος ἡελίοιο,
 Δόρπον ἐποίχεσθαι,.....

Ὡς Κανάρει ἀσπυστὸν ἔδυν φάος ἡελίοιο.

Ἄλλ' ἰδοὺ! μόλις διασκορπίζεται ἐπὶ τὴν γῆν τὸ
 σκότος τῆς νυκτὸς, καὶ οἱ γενναῖοι τοῦ σταυροῦ ὑπέρ-
 μαχοι στρέφουσι τὸ πηδάλιον, καὶ διευθύνονται κατὰ
 τοῦ τυράννου.

Ὁ προνοητικὸς Κανάρης ἐξ ἀρχῆς ἤδη παρετή-
 ρησε κάλλιστα τὴν θέσιν τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, καὶ
 ἐνετύπωσεν ἀκριβέστατα εἰς τὴν μνήμην του τὴν θέ-
 σιν τῆς ναυαρχίδος, ἣτις ἀπεῖχεν ἀπὸ τὴν ξηρὰν
 ἡμῖς σχεδὸν μίλιον· ἀλλ' ὅμως ἡ συνεργοῦσα τὸ
 ἐπιχείρημά των θεία πρόνοια ἠνδόκησεν, ὥστε καὶ
 ἐχρυσώθησαν λαμπρῶς τὰ κέρατα τοῦ ταύρου, ὅστις
 ἤγετο εἰς θυσίαν. Διότι κατὰ τὰς τελευταίας ἀμν-
 δρὰς ἀκτίνας τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐφωτίσθησαν ὅλα
 τὰ ἐχθρικά πλοῖα μὲ φανὰ, μετὰ τῶν ὁποίων διέ-
 πρεπε τὸ πλοῖον τοῦ Ἀρχιναύαρχου (Καπουδὰν Πα-
 σιᾶ) διὰ τὰ μικρὰ διαφόρων χρωμάτων φανὰ, τὰ
 ὁποῖα, διαμοιρασμένα καθ' ὅλας τὰς σειρὰς τῶν κα-
 νονίων, ἐπάνω τῶν καταρτίων καὶ ἐπὶ τῶν ἱστιῶν,
 καὶ διὰ τοῦ ταχέος τῆς νυκτὸς σκότους φωτοβολοῦντα,
 τὸ ἐφανέρωναν εἰς τοὺς Ἡρώας, οἵτινες ἔφερον κατ'
 αὐτοῦ τὸ πῦρ τῆς ἐκδικήσεως.

Ὡς δὲ λέων ἐχάρη, μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας,
 Εὐρῶν ἢ ἔλαφον κεραδὸν ἢ ἄγριον αἶγα,
 Πεινᾶν· μάλα γὰρ κατεσθίει, εἶπερ ἂν αὐτὸν
 Σεύωνται ταχέες τε κύνες, θαλεροί τ' αἰζηοί·

Ὡς ἐχάρη Κανάρης, αἵματοσταγέα Καρὰ Ἀλὴν
 Ὀφθαλμοῖσιν ἰδὼν· φάτο γὰρ τίσεσθαι ἀλείτην.

(Πδ. Γ, 23.)

Ὁ ἄνεμος ἐφύσα σιγὰ, ὅταν ὁ Κανάρης καὶ ὁ
 κοινωνὸς τῆς δόξης του, οἱ δύο λέοντες, οἵτινες ἐστά-
 λησαν νὰ κατασπαράξωσι τοὺς λύκους τοὺς κατα-

σφάζαντας τὰ πρόβατα, ὀρμηθέντες ἐκ τῆς αὐτῆς βαλβίδος, διευθύνθησαν ὁ μὲν κατὰ τῆς ναυαρχίδος, ὁ δὲ κατὰ τοῦ πλοίου τοῦ Καπιτανάμπεη. Ἰδίαις αὐτῶν χερσὶν ἐκυβέρνηον τὰ πλοῖά των, καὶ ἡ μόλις ἐπαισθητῶς προφερομένη παραγγελία τοῦ νᾶ μένη ἕκαστος ἐν σιωπῇ καὶ ἡσυχίᾳ εἰς τὸν τόπον του, ἦσαν αἱ μόναι λέξεις, τὰς ὁποίας ἐπρόφερον τότε οἱ Ἕλληνες.

Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνεύοντες Ἀχαιοί,
Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν.

Μόνον δὲ ὁ συγκεχυμένος ἦχος φωνῶν καὶ ὀργάνων, τὰ ὁποῖα ἐκροτοῦντο εἰς τὸν ἐχθρικὸν στόλον πρὸς δόξαν καὶ πανηγυρισμὸν τῆς ἐορτῆς, διέκοπτε τὴν βαθεῖαν καὶ φρικώδη ταύτην τοῦ Ἄδου σιωπὴν.

Τοῦρκοι δὲ κλαγγῇ τ' ἐνοπῇ τ' ἴσαν, ὄρνιθες ὥς·
Ἦντε περ κλαγγῇ γεράνων πέλει οὐρανόθι πρὸ,
Αἶτ', ἐπεὶ οὖν χειμῶνα φύγον καὶ ἀθέσφατον ὄμβρον,
Κλαγγῇ ταί γε πέτονται ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥοάων,
Ἀνδράσι Πυγμαίοισι φόνον καὶ κῆρα φέρουσαι·
Ἠέριαι δ' ἄρα ταίγε κακὴν ἔριδα προφέρονται.

Περιέτρεχεν ἤδη τριγύρω ἡ μέθη, ἀποκοιμίζουσα καὶ χαυνώνουσα ὅλας τὰς ψυχικὰς τῶν Βαρβάρων δυνάμεις, καὶ τὰ τέκνα τῆς ἀσελείας (τὰ κιοντσέκια) ἐσύναζον ἤδη μὲ τὰ χεῖλη των τὸ πικρὸν ἄργυροῦν νόμισμα, τὸν ἀντάξιον μισθὸν τῶν ἀσελγῶν καὶ τρυφηλῶν χορῶν των, ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῶν μεθυσμένων θεατῶν, ὅταν ἐξαίφνης σφοδρὸν τι κτύπημα ταράσσει τὸν κολοσσόν, τὰ τραγῳδία πάνουσιν, οἱ θορυβῶδεις ἦχοι τῶν ὀργάνων διακόπτονται, καὶ κατ' αὐτὰς τὰς πρώτας στιγμὰς τοῦ τρόμου καὶ τῆς σιωπῆς ἀκούεται καταληπτῶς ἡ ἐκδικητικὴ φωνή· „Χριστὸς νικᾷ.“

Ζεὺς δ' ἄμυδις βρόντησε καὶ ἔμβαλε νηϊ κεραυνόν·
Ἡ δ' ἐλελίχθη πᾶσα, Διὸς πληγεῖσα κεραυνῷ,
Ἐν δὲ θείου πλητὸ πέσον δὲ Τοῦρκοι ἐκ νηός.
Οἱ δὲ κορώνησιν ἱκελοι περὶ νῆα μέλαιναν

Κύμασιν ἔμφορέοντο· θεὸς δ' ἀποαίνυτο νόστον.
 ἰστὸς δ' ὀπίσω πέσεν, ὅπλα τε πάντα
 Εἰς ἄντλον κατέχυνθ'· ὁ δ' ἄρα πρύμνῃ ἐνὶ νηϊ
 Πλῆξε κυβερνήτῳ κεφαλὴν, σὺν δ' ὅστέ' ἄραξεν
 Πάντ' ἄμυδις κεφαλῆς· ὁ δ' ἄρ' ἀρνευτῆρι ἑοικῶς
 Κάππεσ' ἀπ' ἰκρίοφιν... ἐκ δ' ἄρα πᾶσαι
 Χύντο χαμαὶ χολάδες· τὸν δὲ σκότος ὅσσε κάλυπεν.
 (Ὀδσ. Μ, 415—419. 410—414.)

Ὁ ἀτρόμητος Κανάρης ἐπροσκόλλησε τὸ πυρφόρον του εἰς τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον, καὶ ὅλοι οἱ σύντροφοί του ἐξετέλεσαν μὲ μεγάλην γενναιότητα καὶ ἀξιοθαύμαστον ἀταραξίαν τὰ εἰς αὐτοὺς ἐπιτετραμμένα. Ὁ τρομερὸς Κανάρης, εἰς ἄκρον προνοητικὸς, ἐβεβαιώθη ἰδίαις αὐτοῦ χερσίν, ὅτι τὸ πυρφόρον του προσεκολλήθη στερεῶς, ἐπρόσταξε τότε τοὺς συντρόφους του νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ ἄλλο πλοιάριον, καὶ αὐτὸς ἐγκαταλειφθεὶς μόνος εἰς τὸ πυρφόρον, χωρὶς νὰ ἀναλογισθῇ τὸ παραμικρὸν τὸν ἐπικείμενον αὐτῷ κίνδυνον,

Ἄλλος ποντομέδων, ἐρικυδὴς Ἐννοσίγαιος,
 Οὐθ' ἕλα δειμαίνων πολυβενθέα, οὔτε θυνέλλας,
 Οὔτε μένος γε πυρὸς πνειόντων δούπῳ ἀτειρεῖ
 Χαλκεοσωλήνων κῆρα ξύμπασι φερόντων...

(Γεωργιάδου Ὁθωνιάς),

ἀνάπτει ἰδιοχείρως τὸ Ἡφαίστειόν του, καὶ μηδ' ἀναχωρεῖ πρὶν ἢ ἐστρεψε τὸ πλοιάριόν του εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος τῆς ναυαρχίδος· ἐνθεν οἱ παιᾶνες αὐτοῦ τε καὶ τῶν συντρόφων του ἀντήχησαν εἰς τὰ ὦτα τῶν καταπεφοβισμένων Βαρβάρων.

Ὡς δ' ὅτε τίς τε δράκοντα ἰδὼν παλίνροσος ἀπέστη
 Οὔρεος ἐν βήσσης, ὑπὸ τε τρόμος ἔλλαβε γυῖα,
 Ἄψ τ' ἀνεχώρησεν, ὥχρός τέ μιν εἶλε παρειάς·
 Ὡς ἐφόβηθεν Βάρβαροι, Κανάρεως ἀκούσαντες
 ἐπενχομένοιο. (Πλδ. Γ, 33.)

Φόβον καὶ ἐκπλήξεως φωναὶ ἀνταποκρίνονται εἰς τοὺς παιᾶνας τῶν Πιστῶν, καὶ φθοροποιὰ φλόξ ἀνέρεχεται πανταχόθεν μετὰ μεγάλης ταραχῆς. Εἰς μά-

την φωνάζει βλασφημιῶν ὁ Καρᾶ Ἀλῆς· τὸ ἀφανιστικὸν στοιχεῖον καίει τὰ πάντα μὲ ἀκάθεκτον ὀρμήν. Μετὰ μεγάλης βίας καὶ ταραχῆς συρρέουσιν οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τὸ ἕτερον μέρος τοῦ πλοίου, ζητοῦντες νὰ φύγωσι τὴν μανίαν καὶ τὸν βρασμὸν τῶν τῷ ἄλλῳ μέρος κατακαιουσῶν φλογῶν, ἀλλ' εἰς μάτην· τὸ πῦρ τοὺς φθάνει καθεῖ, ἐπαπειλοῦν νὰ τοὺς περικαλύψῃ μὲ τὰς φλόγας του.... Τὰ ὑπὸ τῶν σφοδρῶν σαλευμάτων τοῦ καιομένου πλοίου κινηθέντα ἀφρίζοντα κύματα καταπίνουσι πάντα, ὅστις θελήσῃ νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ πρὸς σωτηρίαν τῆς ναυαρχίδος σπεύδοντα πλοίαρια. Ὁ δὲ αἰμοβόρος Ναύαρχος ἐμβαίνει εἰς πλοίαριόν τι, καὶ ἐλπίζει ὁ ἄθλιος νὰ σωθῇ· ἀλλ' ἰδοὺ! τὸ μέγα κατάρτιον τοῦ μεγάλου πλοίου καταπίπτει μὲ μέγαν κρότον, καταβυθίζει τὸ πλοίαριον, ἐφ' οὗ οὔτος πλέει, αὐτὸς δὲ πίπτει εἰς τὴν θάλασσαν, ἐξ ἧς τὸν σύρουσιν ἡμιθανῆ, καὶ τὸν ἐκθέττουσιν εἰς τὴν γῆν τῆς Χίου· ἔνθα καὶ ἐκπνέει τὴν αἰμοβόρον του ψυχὴν·

Ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων πταμένη Ἀΐδος δε βεβήκει,

Ὁν πότμον γοόωσα, λιποῦσ' ἄδροτῆτα καὶ ἥβην. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο εἰς τὸν ἐχθρικὸν στόλον, ὁ Κανάρης καὶ οἱ γενναῖοι του σύντροφοι ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὸ θέατρον τῶν τροπαίων των, ὀδηγούμενοι καὶ ἀπὸ τὸ ἐρυθροῦν τῆς πυρκαϊᾶς φῶς, τὸ ὁποῖον ἐφώτιζε τὰ μὲ τὰς δάφνας τῆς νίκης ἐστεμμένα αὐτῶν μέτωπα. Μετ' ὀλίγον συναπαντῶνται μὲ τὸν Πεπίνην, ἀσπάζονται ἀλλήλους μὲ ἀδελφικὸν ἀλαγμὸν, καὶ πλήρεις ἱεροῦ καὶ ἁγίου αἰσθήματος κλίνουσι τὰ γόνατα ἔμπροσθεν τοῦ Ὑψίστου, καὶ ἀναπέμπουσιν εἰς τὸν Οὐρανὸν τὰς ἐγκαρδίους αὐτῶν εὐχαριστίας, διὰ τὴν εὐτυχὴ ἀπόβασιν τοῦ τολμηροῦ των ἐπιχειρήματος.... Ἀλλὰ τί κρότος φοβερός! τί φλόγες τοῦ Ἄδου μαίνονται εἰς τὸν ἀπέναντι κείμενον στόλον! Ἡ ναυαρχὴς, ἐστία μαινομένης πυρκαϊᾶς, μεταβάλλεται εἰς φλογώδη ἀνεμοστρόβιλον, ἐξ οὗ ἀκούεται φοβερὸς κρότος, καὶ τὰ ὑπερμεγέθη κα-

νόμια, πυρωθέντα ἀπὸ τὰς φλόγας, ἐκκροτοῦνται ὡς εἰς καιρὸν τρομερᾶς ναυμαχίας, καὶ τινα σφενδονίζουσιν ὁμοῦ μὲ τὰς σφαίρας καὶ τὰ διάπυρά των συντρίμματα. Τὸ πυρφόρον τοῦ Περίη, ἀδυνάτως εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Καπιτανάμπεη προσκολληθὲν, ἀποχωρίζεται ἔξ αὐτοῦ χωρὶς νὰ τὸ βλάβῃ, ἀλλ' ἀποχωρισθὲν ἀνάπτει ἕτερόν τι πλοῖον, καὶ συμπεριφέρεται μὲ αὐτὸ εἰς τὰ κύματα. Καιόμενοι δοκοὶ, διάπυρα κομμάτια σιδήρου, καὶ συντρίμματα παντὸς εἶδους, ἐκ τρομερᾶς ἐκρήξεως ἐξαίφνης ἐκσφενδονισθέντα, συμπεριφέρονται εἰς τὸν ἀέρα μὲ ἡκρωτηριασμένα ἡμίκανστα ἀνθρώπων σώματα, καὶ ἥρωμένα καταβυθίζονται εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν κυμάτων. Νέαι σιωπὴ κατέχει τὰ ὑπεράνω τῆς ἀβύσσου, καὶ μακρόθεν ἀκούονται οἱ ὕμνοι καὶ τὸ ἐλαφρὸν κωπηλάτημα τῶν νικηφόρων Ἑλλήνων, οἵτινες σπεύδουσι νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ κόλπου, ἔχοντες εἰς τὸ μέσον των πύθον πλήρη πυρίτιδος κόνεως (μπαροντίου) καὶ ἔτοιμον γεμάτον πυροβόλον, ὥστε, ἐὰν τοὺς φθάσῃ ὁ ἐχθρὸς, νὰ πηδήσωσιν ὁμοῦ μετὰ τοῦ πλοίου των καὶ τῶν καταδιωκτῶν των εἰς τὸν ἀέρα.

Οὕτως οὖν ἡ μὲν Χίος ἐκδικήθη κατὰ τῶν ἀφανιστῶν της, καὶ οἱ αἱμοβόροι, οἵτινες ἐπότισαν τὴν νῆσον ταύτην μὲ τὰ αἵματα τῶν ἐγκατοίκων της, ἀφανισθέντες ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἐστάλησαν εἰς τὸν Ἄδην, διὰ νὰ λάβωσιν ἐκεῖ τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας των. Ἀλλὰ φεῦ! ἐπτακόσiai ἕως ὀκτακόσiai τῶν ὠραιότερων τῆς Χίου παρθένων, τὰς ὁποίας φιλαργυρία, τρυφὴ καὶ ἀκολασία τὰς ἐφύλαξεν ἀπὸ τὸν διὰ ξίφους θάνατον, διὰ νὰ τὰς ἀναγκάσῃ μετέπειτα εἰς ἄλλας θυσίας, ἦσαν ἀκόμη εἰς τὸ πλοῖον, ὅταν αὐτὸ ἐπέτασεν εἰς τὸν ἀέρα!.... Θρηνηδοῦσαι καὶ τεθλιμμέναι τῶν ἀθῶων τούτων θυμῶν σκιαί! δέξασθε τὴν θυσίαν τῆς λύπης μας, τὰ δάκρυα τῶν ὀφθαλμῶν μας! Σεῖς, καὶ θεωροῦσαι τὰς φλόγας, αἵτινες ἔμελλον νὰ σᾶς κατακαύσωσιν, ἠὲ λογεῖτε βέβαια τὴν χεῖρα, ἥτις σᾶς ἐπέφερε τὸν θάνα-

τον! Καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν φλογῶν ἐδόξαζον βέβαια οἱ εὐσεβεῖς καὶ ἁθῶοί σας ὕμνοι τὸν ἡρωϊσμόν τῶν ἀδελφῶν σας, τῶν ὁποίων ἡ χεὶρ ἠφάνιζε μεθ' ὑμῶν καὶ τοὺς σφαγέας τῶν συγγενῶν σας!

Ἡ προμηνύουσα τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ῥοδοδάκτυλος τῆς 19/7ης Ἰουνίου Ἡὼς ἔδειξε φανερά τὸν μέγαν Θρίαμβον τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν ἄκραν καταισχύνην τῶν Ἀπίστων. Καμένα κατάρτια, συντετριμμένα κεραῖαι καὶ κατακομματιασμένα νεκρῶν σώματα περιεφέροντο τῇδε καθεῖσε ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Μελανώδης καπνὸς, ἀναβαίνων ἀπὸ τοὺς πλησιοχώρους αἰγιαλοὺς, ἐφάνερωνε τὸν τόπον, ἔνθα ἐξώσθησαν τὰ κεκαυμένα πλοῖα. Ὁ μετὰ μεγάλου τρόμου περιπλανώμενος τῶν Βαρβάρων στόλος, τὰ ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐξωθούμενα 3000 ἑχθρῶν νεκρὰ σώματα, ἡ ὁλόκληρος διαφθορὰ ὅλων τῶν λαφύρων των καὶ τοῦ πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου ἀναγκαίου θησαυροῦ των· ταῦτα εἶναι τὰ ἐνδοξα τροπαια, ἐπὶ τὰ ὁποῖα ἐπιστηριζόμενος ὁ Κανάρης κρατεῖ ἔτι καὶ νῦν ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους τὰ εὐγνώμονα βλέμματα προσηλωμένα ἐπάνω του.

Ταύτην δὲ τὴν πανένδοξον νύκτα, καθ' ἣν ὁ Θρίαμβος καὶ ἡ δόξα τῶν Ἡρώων μας συνεδόξαζε καὶ πᾶσαν τὴν φίλην Πατρίδα, ἐπρόσμεναν οἱ κάτοικοι τῶν Φαρῶν πλήρεις ἀγωνίας τὴν ἔλευσιν τῆς ἡμέρας. Ἐπαρατήρησαν μὲν οὗτοι παράξενόν τινα λάμπιν εἰς τὸν Ὄριζοντα, καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ἐβεβαίωσαν, ὅτι ἤκουσαν καὶ βαθύν τινα κρότον· ἀλλ' εἰσέτι ἐδίσταζον καὶ ἦσαν εἰς ἀμφιβολίαν, ὅταν διὰ μιᾶς φαίνονται ἀμφοτέρα τὰ μικρὰ μὲν, ἀλλὰ νικηφόρα πλοιάρια, τὰ ὁποῖα ἔπλεον πρὸς τὴν νῆσον μὲ οὐρίον ἄνεμον, καὶ ἰδοὺ! πρὸς τῇ τοῦ σταυροῦ σημαίᾳ φέρουσι καὶ τὸ συμφωνημένον τῆς νίκης σημεῖον!! — Διὰ μιᾶς κροτοῦνται οἱ κώδωνες, διὰ μιᾶς βροντῶσι τὰ κανόνια, πανταχόθεν φωναὶ καὶ χαρᾶς δάκρυα, πανταχόθεν πληθὺς κατοίκων συρρέόντων πρὸς τὸ παραθαλάσσιον· καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσθενεῖς

γέροντες προσέρχονται μὲ τρέμοντα βήματα, διὰ τὰ εὐχαριστήσωσι τὸν Ὑψιστον, καὶ τὰ συμμεθεξῶσι τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀγαλλίασιν τῆς Πατρίδος. Ποτὲ δὲν ἐκτύπησαν τόσαι καρδίαι ἐν ταύτῳ καὶ μὲ τοσαύτην σφοδρότητα! Ποτὲ δὲν ἐχάρησαν τοσαῦται ψυχαὶ ὁμοῦ καὶ μὲ τοιαύτην εὐλικρίνειαν! Ὁ δὲ Κανάρης, ἰστάμενος καὶ κρατῶν μὲ τὴν χεῖρά του τὸ πηδάλιον (διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιμελεῖται ἀκόμῃ τὰ διευθύνῃ τὸ πλοῖόν του), ὑψώνει ἤδη τὴν ἄλλην του χεῖρα, καὶ μακρόθεν φανεροῖ μὲ σχήματα τὴν φθορὰν τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὸν θρίαμβον τῆς Πατρίδος.

Ἡράμεθα μέγα κῦδος· ἐπέφρομεν Καρᾶ Ἀλῆν,
ὦ Τοῦρκοι κατὰ ἄστυ, θεῶ ὥς, εὐχετόωντο.

(Πλδ. X, 393.)

Ἐκβαίνει ὁ Ἡρως ἀπὸ τὸ πλοῖον, καὶ ὁ χεῖμαρξός τῶν μεθυσμένων ἀπὸ τὴν χαρὰν συμπατριωτῶν του συρρέει πρὸς τὸ μέρος, ἔνθα αὐτὸς πατεῖ τὸ χῶμα τῆς νήσου. Ὅλοι θέλουσι τὰ τὸν ἰδοῦν, ὅλοι ἐπιθυμοῦν τὰ τὸν ἐρωτήσωσιν. Αὐτὸς εἶναι Ὑφανδός, αὐτὸς εἶναι τιμὴ τῆς Πατρίδος· ὅλοι τὸν βλέπουσιν ὥς κοινὸν Πατέρα, ὅλοι τὸν θεωροῦσιν ὥς κοινὸν κειμήλιον καὶ καύχημα τῆς Πατρίδος.

Ὡς περ γὰρ μιν πύργον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄρωσιν·

Ἡρδεὶ γὰρ πολλῶν ἄξια μῦθος ἔών.

Ἀριθμοῦσι τώρα τοὺς γενναίους· 43 ἀνεχώρησαν, καὶ 43 ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ ἴδια. Οὐχὶ ὀρφανὰ, οὐδὲ χῆραι ἀναχωροῦσιν ἐκ τῆς κοινῆς χαρᾶς, διὰ τὰ κλαύσωσι τοὺς ἀποθανόντας· ὄχι, οὐδὲ δάκρυον δὲν προξενεῖ ἢ νίκη αὐτῇ. Ὁ Κανάρης καὶ οἱ σύντροφοί του κινοῦσι πλέον πρὸς τὴν πόλιν, καὶ τὸ πλῆθος ἐννοῶσιν τὸν σκοπὸν των διασκορπίζεται, καὶ αὐτοὶ διευθύνουσι τὰ βήματά των πρὸς τὴν πλησίον ἐκκλησίαν, διὰ τὰ κλίνωσιν ἐκεῖ τὰς νικηφόρους αὐτῶν κεφαλὰς ἔμπροσθεν τῆς Μεγαλειότητος τοῦ Ὑψιστου· ἔνθα καὶ μεταλαμβάνουσι τὸ ἡγιασμένον αὐτοῦ σῶμα καὶ αἷμα ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Μυρίνης. Ὁ Κανάρης μὲ ἄκραν μετριοφρο-

σύνην ἀποφεύγει πάντα στέφανον, καὶ ἀφαρπάζεται ἀπὸ τὸ μέσον τῶν θαυμαζόντων καὶ ἐγκωμιαζόντων αὐτὸν συμπολιτῶν του· ἀλλ' οὗτοι μὲ εὐφημίας τὸν συνοδεύουσι μέχρι τῆς ἀπλῆς καὶ εὐτελοῦς κατοικίας του, ἔνθα ἡ ἀνυπόμονος αὐτοῦ γυνὴ τὸν δέχεται, γονατίζουσα καὶ καταφιλοῦσα τὴν τροπαιοῦχον χεῖρα, ἣτις κατεφλόγισε τὸν ἀλαζόνα τῆς Πατρίδος ἐχθρόν. Τὴν ἰδίαν ἐσπέραν φαίνεται πάλιν ὁ Ἡρώς εἰς τὸν λιμένα, περικυκλωμένος ἀπὸ τοὺς ἐφόρους, τοὺς ναυάρχους καὶ τὸν λοιπὸν λαὸν, οἵτινες ἐνησχολοῦντο ἐκεῖ ὀχυροῦντες τὸν λιμένα, καὶ οἱ ὅποιοι μετὰ μεγάλης προσοχῆς ἠκροάζοντο τὴν ἀφελῇ, μετριόφρονα, καὶ πιστὴν του διήγησιν περὶ τῶν συμβάντων τῆς κατὰ τῶν Ἀπίστων νίκης του.

Ἄλλ' ὁ διασκορπισμὸς καὶ ἀφανισμὸς τοῦ Τουρκικοῦ στόλου δὲν ἦτο τὸ μόνον ἀποτελεσμα, εἰς τὸ ὁποῖον περιωρίζετο τὸ εὐτυχῶς τελειωθὲν ἐπιχείρημα τοῦ Κανάρη. Ἡ ἐκκρότησις τῆς ναυαρχίδος ἐτάραξε τὴν Ἀνατολὴν, καὶ ἐξήπλωσε φόβον καὶ τρόμον μέχρι τῆς Σμύρνης, ὅπου καὶ ἠκούσθη (ὡς λέγεται) εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς νυκτός. Τὰ στίφη τῶν Βαρβάρων, τὰ ἐστρατοπεδευμένα εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἀσίας, ἐκυριεύθησαν ἀπὸ φόβον καὶ τρόμον· οἱ Τοῦρκοι ἐγκάτοικοι ἐκείνων τῶν παραθαλασσίων ἔφυγον εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ Ἕλληνες, βοηθούμενοι ἀπὸ τὸν Πανικὸν τοῦτον φόβον τῶν ἐχθρῶν, εὖρον εὐκόλως εὐκαιρίαν νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὰ παραθαλάσσια, ἔνθεν ἐμβῆκαν εἰς τὰ πλοῖα τῶν ὁμοπίστων των, καὶ οὕτως ἀπέφυγον τὸν βέβαιον θάνατον, καὶ τὰ πολλῶ τοῦ θανάτου χειρότερα, τὴν ἀτιμίαν καὶ τὰ βασανιστήρια. Διὰ ταύτης τῆς λαμπρᾶς νίκης ἐνθαρρυνθέντες καὶ οἱ Σάμιοι, ὥρμησαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ἀπέναντι ξηρᾶς, διασκορπίζοντες ἀπανταχοῦ ἐρήμωσιν καὶ τρόμον. Τὸ δὲ μέγα τοῦτο ἔργον, κοινοποιηθὲν δι' ἐγκυκλίον τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως, καὶ διαδοθὲν ἐφ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, διήγειρεν εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων μέγαν ζῆλον

πρὸς ἐκτέλεσιν ὁμοίων γενναίων κατορθωμάτων. Οἱ Ὀθωμανοὶ ἔπесον εἰς σύγχυσιν καὶ ταραχὴν, ἔτρεμον ἀκούοντες τὸ ὄνομα τοῦ Κανάρη, καὶ πανταχοῦ διεδίδετο λαμπρότερον τὸ ὄγιον τῆς ἐλευθερίας πῦρ. Ἰδού! τί δύναται νὰ ἐκτελέσῃ εἰς μόνος ἀνὴρ· ἰδού! τί κατώρθωσεν ὁ Κανάρης! —

Νέος στόλος, ἐξ 80 πλοίων συγκείμενος καὶ ἐξ Ἀσιανῶν καὶ Ἀφρικανῶν φυλῶν ἀτάκτως καὶ ὅπως ἔτυχε συναχθεῖς, ἐφάνη ἐκ νέου εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Οὗτος διεύθυνε τὸν πλοῦν του πρὸς τὰς Πάτρας· ἔνθεν ἔλαβε τὸν νέον Καπουδᾶν Πασιᾶν, Καρᾶ Μεχμέδ, ὅστις, ἀφ' οὗ διέτριψεν ἀκίνητος πρὸ ταύτης τῆς πόλεως ὀλόκληρον σχεδὸν μῆνα, ἀπεφάσισε τέλος πάντων νὰ προβλέψῃ μὲ ζωοτροφίας τὸ Ναύπλιον, τὸ ὁποῖον ἐπολιορκεῖτο ἰσχυρῶς ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας. Ἀλλὰ πρὸ τοῦ Τσερίγου (Κυθήρων) τὸν καταλαμβάνει φοβερὰ τρικυμία, καὶ τὸν ἀναγκάζει νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Κρήτην, καὶ νὰ ἀράξῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς Σούδης. Τὴν 20. Σεπτεμβρίου ἐφάνη ὁ φοβερὸς στόλος εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τοῦ Ἄργους, ἀλλ' ἐνταῦθα τὸν ἔφθασεν ὁ ἀτρόμητος Μιαούλης, τοῦ κατεβύθισεν ἀριθμὸν τινα πλοίων, καὶ τοῦ ἔδειξε πῶς πολεμοῦν οἱ Γκιαούρηδες· καὶ τέλος τῇ 27. ἡναγκάσθη ὁ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος Ἀρχιναύαρχος νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν, ἄνεμοι δὲ ἐνάντιοι τὸν ἐσφενδόνησαν πάλιν εἰς τὴν Σούδαν. — Αὗται αἱ ἀτυχίαι ἡνάγκασαν τὸν Καρᾶ Μεχμέδ νὰ πλεύσῃ διὰ τὰ Δαρδανέλλια, ὅθεν ταχέως ἀποπλεύσας διεψύνη πρὸς τὴν Τένεδον, ἔνθα καὶ ἄραξε περὶ τὰ τέλη τοῦ Ὀκτωμβρίου. Ψαριανά τινα βοίγια, τὰ ὁποῖα πλέοντα ἐπὶ τῶν κυμάτων τὸν ἠκολούθουν ἀδιακόπως ὥς Ἑριννύες παρατηροῦσαι τὰ κινήματά του, ἔφερον τὴν εἰδήσιν ταύτην εἰς Ψαρὰ, ἔνθα ἦτον ὁ ἠνωμένος Ἑλληνικὸς στόλος.

Ἡ προηγηθεῖσα τῶν πυρφόρων νίκη ἀνεξήκτισεν ὅλων τῆς γενναιότητος τὸ πῦρ, καὶ οἱ Ἕλληνες ἐβουλεύοντο ἤδη περὶ τοῦ ἐντελοῦς ἐξολοθρευμοῦ τοῦ ἐχθροῦ. Καιρὸς ἀναβολῆς δὲν ἦτο, διότι αὐτὸς ἐπρόσμενεν οὐρίον ἄνεμον, διὰ τὰ φθάσῃ ἔξω βελῶν, εἰσπλέων εἰς τὰ Δαρδανέλλια. Ἐστοχάσθησαν λοιπὸν πάραυτα τὰ μεταχειρισθῶσι πάλιν τὰ πυρφόρα· ἀλλὰ πῶς ἠδύναντο τὰ ἐλπίσωσιν, ὅτι θάλει εὐτυχήσωσι καὶ πάλιν διὰ τοῦ ἰδίου ἐπιχειρήματος, ἐν ᾧ ἐγνώριζον καλῶς, ὅτι οἱ Βάρβαροι, ὑποπτοὶ ἤδη γενόμενοι διὰ τὴν παρὰ τῇ Χίῳ δυστυχίαν των, ἡγρόπουν ἤδη καὶ ἐφύλαττον τακτικῶς καὶ μὲ μεγάλην προσοχὴν, περιπλέοντες ἡμέραν καὶ νύκτα πρὸς κατασκοπὴν. Ταῦτα ἀναλογιζόμενοι ἠσθάνοντο οἱ Ἕλληνες, ὅτι ἀνθρεία μόνον δὲν ὠφελεῖ εἰς ταύτην τὴν περίστασιν, καὶ ὅλοι οἱ γενναῖοι δὲν ἐτόλμων τὰ ῥιφθῶσιν εἰς οὕτω φανερόν κίνδυνον... —

Τότε προβαίνει πάλιν ὁ Κανάρης, ὅστις, γινώσκων τὰ ἐνῶντα τὴν λεοντῇν μὲ τὴν ἄλωπεκῇν, προβάλλει νέον στρατήγημα εἰς τοὺς μὲ μεγάλην προσοχὴν ἀκούοντας αὐτὸν ὁμογενεῖς του. „Ἄς ὑψώσωμεν (λέγει) ἐπὶ τῶν πυρφόρων μας τὴν σημαίαν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἅς ἐνδύσωμεν μὲ Τουρκικὰ φορέματα τοὺς ἐν τοῖς πυρφόροις· δύο δὲ ταχύπλοα μὲ τὴν σημαίαν τοῦ ἱεροῦ σταυροῦ ἅς διώκωσι τὰ πυρφόρα· ταῦτα δὲ διωκόμενα ἅς καταφύγωσιν εἰς τὸν ἐχθρικὸν στόλον ὥς εἰς στόλον τῶν ὁμοπίστων των, καὶ ὅταν πλησιάσωσιν εἰς αὐτοὺς, ἅς τοὺς δεξώσιν, ὅτι εἶναι Χριστιανοὶ καὶ ὄχι Μωαμεθανοὶ, Ἕλληνες καὶ ὄχι Τοῦρκοι.“ — Τὸ στρατήγημα τοῦτο ἔδιδεν ἐλπίδα τινὰ εὐτυχοῦς ἀποβάσεως. Ἀλλ' ὦ! πόσον εἶναι ἔτι τὸ διάστημα μεταξὺ δοκιμῆς καὶ εὐτυχοῦς ἀποβάσεως, μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς σωτηρίας τῶν γενναίων, οἵτινες ἠθέλε ῥιψοκινδυνεύσωσιν εἰς τὸ τολμηρὸν τοῦτο ἐπιχείρημα!! Ὁ Κανάρης ὁμως δὲν γνωρίζει διαφορὰν τινα μεταξὺ τούτων· δὲν συλλογίζεται ἐμπόδια· ἀλλ' αἱ ἀποφασίσει, εἶναι πλέον βέβαιος καὶ

διὰ τὴν εὐτυχῇ ἀπόβασιν. Ἀναδέχεται οὖν τὴν ἐκτέλεισιν τοῦ ριψοκινδύνου τούτου τολμῆματος, χωρὶς νὰ μεγαλύνῃ μηδὲ νὰ σμικρύνῃ εἰς τοὺς συντρόφους του τὸν μὲ τοῦτο ἠνωμένον κίνδυνον. Ἀνὴρ ὡς αὐτὸς ἐτόλμα τὰ πάντα, διότι ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἔφερε τὴν ἀσφαλῆ ἐγγύησιν τῆς εὐτυχοῦς ἀποβάσεως. Οἱ συμπολιταὶ του δέχονται τὸ πρόβλημα, καὶ ὁ Κυριακὸς παρηγγέλθη νὰ κυβερνᾷ ἐν τῶν δύο πυρφόρων, τῶν ὁποίων ἡ διοίκησις ἐνεπιστεύθη εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Ἡρώος.

Διὰ νὰ γίνῃ δὲ ἀκόμη ὁμοιαληθεστέρα ἡ ἀπάτη, ἐκλέχθησαν ὡς πυρφόρα δύο Σακολέβαι (εἶδος τι πλοίων μικρῶν, βαρβαρικῆς καὶ ἀμαθοῦς ναυπηγίας καὶ ἀξίων τῶν Τούρκων, οἵτινες μόνοι τὰ μεταχειρίζονται ἀκόμη). Μετέπειτα ἐνεδύθησαν οἱ ναῦται Τουρκικὰ ἐνδύματα, καιρὸς δὲ τῆς ἀποπλεύσεως διωρίσθη πάλιν ἡ ἀρχὴ τοῦ σκότους, διὰ νὰ δυνηθῶσι τὰ πλοιάρια νὰ λάβωσι τὴν νύκτα, ἄγνωστοι καὶ ἀπαράτητοι, διεύθυνσιν ἐπιτηδείαν νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἐχθροῦ.

Τὴν ἐπιοῦσαν (10. Νοεμβρ.), ἡμέραν αἰωνίως ἀξιωμανημόνευτον, ἐφάνησαν πρὸ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου τὰ δύο πλοιάρια, διωκόμενα ἀπὸ τὰ βρίγια, τὰ ὁποῖα ἔρριπτον κατ' αὐτῶν ἀλλεπαλλήλως κανόνια, ἀλλ' εἰς τὸν ἄερα, καὶ μόνον διὰ τὸ φαινόμενον. Ἐὰν καὶ τὰ ταχύπλοα εἶχον πολλὰ ἱστία, μὲ ὅλον τοῦτο τεχνικῶς ἐκτελούμενα μέσα ἐσμίκρυνον τὴν ταχύτητά των, καὶ ἐπέτρεπον εἰς τὰς Σακολέβας νὰ φεύγωσι νικηφόροι. Οἱ Τοῦρκοι, φύλακες τῶν παραθαλασσίων, ἔβλεπον αὐτὰς χωρὶς καμμίαν δυσπιστίαν πλεύσας πρὸς ἐν τῶν πολλῶν ἀκρωτηρίων τῆς νήσου, καὶ ὁ Τουρκικὸς στόλος, ἰδὼν ἐκ τοῦ λιμένος τὰ γινόμενα, ἦτον ἐκτὸς πάσης ὑποψίας, καὶ ἔβλεπε μάλιστα μὲ χαρὰν τοὺς νομιζομένους ὁμοπίστους των φυγόντας τῶν Γκιαούρων τὰ τρομερὰ κανόνια. Τὰ δὲ Ἑλληνικὰ βρίγια, κανονοβολοῦντα κατὰ τῶν Τουρκικῶν τάχα πλοιαρίων, ἐπλησίασαν εἰς τὸν ἐχθρικὸν στό-

λον μέχρι βολῆς κανονίου, καὶ ἀπελπισθέντα δῆθεν, νὰ φθάσωσι τὰς Σακολέβας, ἀνήχθησαν πάλιν εἰς τὸ πέλαγος.

Μία φρεγάττα ἐκ τῶν τῆς προφυλακῆς ἐκανο-
νοβόλησε κατὰ τῶν βριγίων, καὶ ὁ Καπουδᾶν Πα-
σιᾶς, ἴσως μᾶλλον ἀπὸ ὑπερήφανον χαρὰν καὶ ὕβρι-
στικὴν ἀλαζονείαν, παρὰ διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τοὺς νο-
μιζομένους φυγάδας, ἐπρόσταξε καὶ ἔρριψαν καὶ ἐκ
τοῦ πλοίου του ἐν κανόνιον. Τότε ὁ Κανάρης, βε-
βαιωθεὶς περὶ τῆς εὐτυχοῦς τοῦ στρατηγήματός του
ἀποβάσεως, ἔκραξε· „Θαῤῥεῖτε, φίλοι καὶ ἀδελφοί!
ὁ στόλος εἶναι ἐδικός μας, ἐδῶ τοὺς ἔχομεν, δὲν θέ-
λει φύγουν τὴν ἐκδίκησίν μας!!“ — Διὰ νὰ φθά-
σωσιν ὁμως ἕως εἰς τὴν ναυαρχίδα, ἣτις διεκρίνετο
ἀπὸ τὴν ναυαρχικὴν σημαίαν, τὴν ὁποίαν ἔφεραν εἰς
τὴν ἄκραν τοῦ καταρτίου, ἔπρεπε νὰ διέλθωσιν ὅλον
τὸν Ὀθωμανικὸν στόλον, ὅστις ἦτον ἀτάκτως ἀρα-
γμένος. Τόσας Σκύλλας καὶ Χαρύβδεις!! καὶ οἱ
γενναϊότατοι αἰσθάνονται διὰ μιᾶς παγῶνον καὶ ἀκι-
νητοῦν εἰς τὰ ἐντὸς των τὸ εἶμά τους.... Ἀλλ’ ὦ
τόλμης! ὦ ἀνδρείας καὶ γενναίας τοῦ Ἡρώος ψυχῆς!!
τὸ ἦσυχον καὶ ἄτρομον πρόσωπον τοῦ Κανάρη, ἡ
ἀήττητος καὶ σταθερὰ ἀδιαφορία τοῦ κυβερνήτου καὶ
ἀρχηγοῦ, ἐπὶ τὸν ὁποῖον ὅλοι ἔχουσι προσηλωμένα
τὰ βλέμματά των, διατηρεῖ καὶ διαδίδει καὶ εἰς αὐ-
τοὺς σπινθῆρας τοῦ Ἡρωικοῦ πυρὸς, τὸ ὁποῖον κα-
τεφλόγιζε τὴν καρδίαν τοῦ Ἡρώος μας. Δὲν ἦτο
πλέον σκοτεινὴ νύξ, ὥς εἰς τὴν Χίον· ὁ ἐχθρὸς δὲν
ἐτρύφα, οὐδ’ εἶχε ῥίψει πέραν τὰ ὄπλα! ὄχι! ἀλλ’
ἴστατο ὀπλισμένος καὶ ἄγριος εἰς τὰ καστέλια τῶν
πλοίων καὶ εἰς τὰς πλευράς τῶν ἰστίων! Ποίαν
γενναϊότητα, ποίαν ἀτρόμητον καὶ Ἡρωικὴν καρδίαν
ἀπῆτει τοιαύτη θέα!! —

Πλέοντες λοιπὸν οἱ Ἕλληνες μεταξὺ τοῦ στόλου
καὶ τῶν παραλίων, εἶδον τὸν ἑαυτὸν τους τελευταῖον
ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὕψους μὲ τὸν ἐχθρικὸν στόλον. Οἱ
Τοῦρκοι μεθυσμένοι ἀπὸ τὴν χαρὰν, διότι ἔβλεπον

τοὺς ὁμοπίστους των σεσωσμένους, συνήχθησαν εἰς τὰ καταστρώματα τῶν πλοίων των, ἡσπάζοντο τοὺς σωθέντας, συγχαίροντες αὐτοὺς, τοὺς ἔλεγον νὰ ἔχωσι θάρρος καὶ νὰ μὴ δειλιῶσι, καὶ τινες τοὺς ἐπροσ- κάλουν καὶ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ πλοῖόν των, διὰ νὰ ὦσιν ἀσφαλέστεροι. Ὁ δὲ Κανάρης καὶ οἱ σύντρο- φοί του δι' ἀκανονίστου καὶ ἀτάκτου κωπηλατήμα- τος, καὶ διὰ σημείων τρόμον καὶ ἀγωνίας ἡγωνίζον- το νὰ δικαιολογῶσι τὰς ἐνθαρρύντικὰς ταύτας φω- νὰς, καὶ ἐξηκολούθουν ἀδιακόπως τὸν πλοῦν αὐτῶν. — Δὲν ἦτο δὲ διόλου παράξενον, ὅτι αἱ δύο Σακο- λέβαι ἐξηκολούθουν οὕτω τὸν πλοῦν των, τὸ μὲν ὅτι ὁ τόπος τοῦ ἀράγματος τῶν μικρῶν πλοίων εἶ- ναι περαιτέρω τοῦ τῶν μεγάλων, τὸ δὲ ὅτι τὸ κα- νονοβόλημα τῆς ναυαρχίδος ἡδύνατο νὰ εἶναι προ- σταγὴ τοῦ νὰ ὑπάγῃσι τὰ πλοῖα εἰς τὴν ναυαρχίδα, καὶ μάλιστα ἐν ᾧ ἢ ἐκ τῆς χαρᾶς μέθη δὲν ἐπέτρε- πεν εἰς τοὺς Βαρβάρους, νὰ σκέπτονται καὶ νὰ προσ- ἔχωσι καλῆτερα.

Ὁ ἄνεμος ἔπνεεν ὀρμητικὰ, καὶ ἡ θάλασσα ἦτον εἰς ταραχὴν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν, καὶ ἐπειδὴ τὰ πυρ- φόρα ἐπὶ ταύτοῦ ἡμέλησαν τὰ κινήματά των, δὲν ἡδύναντο πλέον νὰ ἐκλέξωσι κατ' ἀρέσκειαν τὰς ἄγκρας των. Ὁ Κανάρης, ἀπωσθεὶς ἀπὸ τοῦ ρεύμα- τος εἰς πλοῖον οὐχὶ τὸ τοῦ ναυάρχου, ὅπερ ἐζήτηι, ἀλλ' εἰς ἕτερον, ὅπερ τῷ ἔπεμψε φθοροποιά τις μοῖ- ρα, ἀρπάζει τοῦτο μετὰ μεγάλης ὀρμῆς. — Χωρὶς νὰ κυριευθῇ ἀπὸ τὴν κρουρὰν καὶ τὸ αἶμα παγώ- νουσιν δειλίαν, ἣτις φανερῶναι τὴν ἐσωτερικὴν κίνη- σιν καὶ ταραχὴν τῆς ψυχῆς, ἀκονμβίζει ὁ Ἥρωσ τὸ πυρφόρον του εἰς τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον, καὶ φοβερὰ φωνή, ἡ αὐτὴ, ἣτις ἐβόμβησεν εἰς τὰ ὦτα τοῦ Καρᾶ Ἀλῆ, ἀκούεται πάλιν κράζουσα· „Τὰ πλοῖά σας καίονται, Ἀπιστοι, τὰ πλοῖά σας καίονται καὶ ἐδῶ, καθὼς καὶ εἰς τὴν Χίον!“

Τὸ φοβερὸν καὶ ἀφανιστικὸν στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον φαίνεται νὰ ὑπακούῃ εἰς τὴν τρομερὰν του φωνήν,

ἐμφανίζεται εἰς τοὺς Τούρκους δι' ἀνεμοστροβίλου καπνοῦ καὶ φλογῶν. Φόβος καὶ τρόμος διαδίδονται πανταχοῦ, ὥστε κἀνεῖς δὲν συλλογίζεται οὐδὲ τολμᾷ νὰ διώξῃ τοὺς πυρπολητὰς, τῶν ὁποίων τὸ πλοιάριον ἡσύχως καὶ ἀκωλύτως ἀπομακρύνεται, χωρὶς κἀν νὰ ριφθῇ κατ' αὐτοῦ βολὴ κανονίου. Εἰς μάτην ἀγωνίζονται οἱ Βάρβαροι νὰ ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τὸ ἀφανιστικὸν πυρφόρον. Ὁ Κανάρης ὤθησε πολλὰ ἐπιτηδεύς τὴν ἄκραν τοῦ πυρφόρου εἰς μίαν τῶν τρυπῶν τῶν κανονίων τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου, ὥστε τὸ πυρφόρον ἔμενε στερεῶς καὶ ἀχωρίστως δεδεμένον μὲ τὸν κολοσσόν, ὅστις ταύτην μόνον τὴν φορὰν ἤθελε φέρῃ ἀκόμη τοὺς τυράννους τῶν Ἑλλήνων. Μόλις παρέρχονται στιγμαὶ τινες, καὶ τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον μετὰ τοῦ πολεμικοῦ θησαυροῦ καὶ 16 ἑκατοντάδων ἀνδρῶν ἀπειτᾷ εἰς τὸν ἀέρα. Ὁ Κυριάκος, οὐχὶ τόσον εὐτυχῆς, δὲν δύναται νὰ φθάσῃ οὐδ' αὐτὸς τὴν ναυαρχίδα, διότι αὕτη, εὐθὺς ὅπου βλέπει τὸ πυρφόρον τοῦ πλησιάζον, κόπτει βιαίως τὰ σχοινία τῆς ἀγκύρας, καὶ καταφεύγει πρὸς τὰ Δαρδανέλλια. Τὰ λοιπὰ πλοῖα, ἀκολουθοῦντα τὸ παράδειγμα τῆς ναυαρχίδος, κόπτουσι καὶ αὐτὰ τὰ σχοινία, οἱ δὲ ναῦται των — οἵτινες εἰς τὴν σύγχυσιν καὶ ταραχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο, νομίζοντες, ὅτι βλέπουσι πανταχόθεν πυρφόρα, ἐφοβοῦντο, ὅτι θέλει τοὺς κατακαύσωσιν — ἐγκατέλιπον ὅλα τὰ πλοῖα, καὶ οἱ κολοσσοὶ οὗτοι περιεφέροντο τῇδε κἀκεῖσε παίγνιον τῶν ἀνέμων.*) Ὁ Κανάρης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐθεώρουν ἤδη τὸν ἐντελῆ αὐτῶν θρίαμβον· ὁ ἐχθρὸς ἐξηφανίσθη ἔμπροσθεν τῶν μικρῶν πλοιαρίων των, τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο ὅτι ἐπετοῦσαν ἐπὶ τῶν κυμάτων, προμηνύοντα εἰς τοὺς ἐχθροὺς φθορὰν καὶ ἀφανιστι-

*) Ἄλλοι ἄλλως ἱστορήσαν τὴν δευτέραν ταύτην τοῦ Ἡρώος ἐκστρατείαν· τινὲς ἱστοροῦσιν, ὅτι καὶ τὴν δευτέραν φορὰν ἔκαυσε τὴν ναυαρχίδα, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ ἡ γνώμη τοῦ Κούμα. Ἱστορ. τῶν ἀνθρπν. πρξ. Τόμ. 12.

κὸν πῦρ. Τὰ δὲ βροίγια, τὰ ὅποια συνέπραξαν εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ στρατηγήματος, λαβόντα αὐτοὺς ἔπλεον μὲ ταχὺ κωπηλάτημα πρὸς τὰ Φαρά.

ὦ Τένεδος, Τένεδος! (ἀνακράζει ἐνταῦθα ἡ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐνθουσιῶσα Μοῦσα τοῦ Πουκεβίλλ). Τὸ ὄνομά σου, ἀπαθανατισθὲν διὰ τῆς λύρας τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Βιργιλίου, θέλει ὑμνῆται καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἀπὸ τούς ὑμνητὰς τῆς δόξης τῶν νείων τῆς Ἑλλάδος! — — — Ἀλλὰ πότε θέλει ἀναστηθῇ δευτέρως Ὀμηρος, νὰ ψάλλῃ τὰ λαμπρὰ τῶν νέων Ἡρώων μας κατορθώματα! πότε θέλει παρῶρησιασθῇ ἄλλος Πίνδαρος, νὰ ὑμνήσῃ τοὺς λαμπροὺς ἀγῶνάς των! —

Εἰδ' ἄεθλα γαρύεν

Ἐλδεαι, φίλον ἦτορ,

Μηκέθ' ἁλίου σκόπει

Ἄλλο θαλπνότερον

Ἐν ἡμέρα φαινὸν ἄστρον

Ἐρήμας δι' αἰθέρος.

Μηδ' Ἑλληνικοῦ ἀγῶνα

Φέρετον αὐδάσομεν.

Ὁ οὖν Κανάρης, ὑπερβαίνων τοιοῦτοτρόπως τὰ ἀκρότατα τῆς τόλμης ὄρια, κατώρθωσε δευτέραν ἤδη φορὰν τὸ τολμηρὸν καὶ γενναῖον ἐπιχείρημα, καὶ δευτέραν ἤδη φορὰν ἐξαδυνάτισε καὶ ἐταπείνωσε τὴν ὑπερήφανον ἀλαζονείαν τῶν Ὀθωμανῶν. Ὁ ἴδιος θρίαμβος, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδία μετριοφροσύνη, ὅπου πρότερον ἐδόξαζον τὸν ἐκδικητὴν τῆς Χίου, τιμῶσιν ἐκ νέου τὸν γενναῖον παρὰ τῇ Τενέδῳ νικητὴν. Οἱ ἔφοροι τῶν Φαρῶν, περικυκλωμένοι ἀπὸ τὸν ἀγαλλιῶντα λαὸν, ὅστις συρρέει ἐλκόμενος ἀπὸ τὸν θαυμασμὸν, ὑποδέχονται τὸν Ἡρώα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, καὶ ὁ Πρόεδρος, στεφανῶν τὴν νικηφόρον αὐτοῦ κεφαλὴν μὲ στέφανον δάφνης, τὸν προσφωνεῖ ὡς ἀκολούθως: „Ἡ εὐγνώμων πατρίς τιμᾷ ἐν σοὶ τὸν νικητὴν δύο ἐχθρικῶν Ναυάρχων.“*) — Αἱ δὲ χαρᾶς

*) Ἰδὲ τὴν προηγηθεῖσαν σημείωσιν.

καὶ ἀγαλλιάσεως τοῦ συνδρέυσαντος λαοῦ φωναὶ ἀν-
τηχοῦσι κατὰ τούτους τοὺς λόγους ἐξ αἰγιαλοῦ εἰς
αἰγιαλόν. Ὁ Κανάρης εἶναι τὸ ἀντικείμενον, ἐφ' ὃ
διενθύνονται ὅλων τὰ βλέμματα, αὐτὸς εἶναι τὸ ἀν-
τικείμενον, περὶ τὸ ὁποῖον στρέφονται οἱ στοχασμοὶ
ὅλων, καὶ εἰς ὃ ἐπισωρεύονται αἱ εὐχαὶ καὶ οἱ μα-
καρισμοὶ τοῦ λαοῦ. Πᾶς τις θέλει νὰ τὸν ἰδῇ, πᾶς
τις νὰ τὸν ἐγγίξῃ, πᾶς τις θέλει νὰ τοῦ φιλήσῃ τὰς
χεῖρας, καὶ αἱ παρθένοι καὶ αἱ γυναῖκες ἐγγίζουσι
τὰ ἐνδύματά του, καὶ πάντες τὸν ἐπισωρεύουσι μὲ
ἀνεξαντλήτους ἐπαίνους. Ὁ δὲ γενναῖος Ἡρώς, ὅστις
κρατεῖ μὲ τὴν χεῖρα τὸν βαρύνοντα πλέον τοὺς κρο-
τάφους τοῦ στέφανον, σπεύδει μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ
διὰ νὰ δοξολογήσῃ καὶ νὰ εὐχαριστήσῃ δημοσίως τὸν
θεὸν τῶν Δυνάμεων, ὅστις ἠνδόκησε νὰ τοὺς ἐκλέξῃ
μέσα πρὸς ἐκτέλεισιν τῆς ὁργῆς του. Ἐνταῦθα κα-
ταθέτει ὁ Ἡρώς τὸν στέφανόν του εἰς τοὺς πόδας
τῆς εἰκόνης τῆς Θεομήτορος, καὶ πίπτων κατὰ μέ-
τωπον ἐπὶ τῆς γῆς ὁμολογεῖ, κηρύττει, βεβαιοῖ, ὅτι
πᾶσα νίκη καταβαίνει ἐκ τοῦ Ὑψίστου, καὶ ταπει-
νοῦται ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου. Ἐξομολογεῖται πρὸ
τῶν δούλων τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ἁμαρτίας τῆς ἀν-
θρωπίνου ἀδυναμίας, καὶ μεταλαβὼν τὸν ἄρτον
τῆς ζωῆς ἀποσύρεται ὁ καταβαλὼν δύο ἐχθρικοὺς
Ναυάρχους, οὐχ' ἦττον μετριόφρων ἢ μέγας, εἰς τὸν
κόλπον τῆς ταπεινῆς οἰκογενείας του.

Ἄλλ' εἰς μάτην ζητεῖς, ὦ γενναῖε Ἡρώς, νὰ ἐκ-
φύγῃς τὸν θαυμασμόν καὶ τοὺς ἐπαίνους τῶν τι-
μῶντων τὴν ἄρετήν καὶ τὸν Ἡρωϊσμόν σου. Τὸ
ὄνομά σου διεδόθη πανταχοῦ ὑπὸ τῆς ταχυτέρου
φήμης, ἠκούσθη ἀπὸ περάτων μέχρι περάτων τῆς
γῆς. Καὶ ἰδοὺ! τὸ θέλημα τὸ τοῦ ὀνόματός σου καὶ
ἡ φήμη τῶν κατορθωμάτων σου ἔλκει μακρόθεν, μα-
κρόθεν πέραν τῶν θαλασσῶν μεγάλους ἄνδρας, οἵ-
τινες σὲ ζητοῦσιν ἀνυπομόνως πανταχοῦ, φλογιζόμε-
νοι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἴδωσι τὸν μέγαν ἀπό-
γονον τῶν Θεμιστοκλέων καὶ Κιμῶνων. Ὁ Ναύαρχος

τοῦ Ἀγγλικοῦ πλοίου the Kambrian σὲ ζητεῖ καὶ αὐ-
τὸς ἀνυπομόνως, καὶ εὐτυχήσας τέλος πάντων νὰ σὲ
ἰδῇ, σὲ ἐρωτᾷ, πῶς κατασκευάζουσι καὶ πῶς ἀπαρ-
τύουσιν οἱ Ἕλληνες τὰ πυρφόρα των, ὥστε ἔχουσι
τοιαύτην ἐνέργειαν; Ὁ Ἀγγλος νομίζει, ὅτι οἱ Ἕλ-
ληνες εὖρον μυστήριόν τι, ὅτι οἱ Ἕλληνες ὑπερέβη-
σαν κατὰ τοῦτο καὶ αὐτοὺς τοὺς τεχνικωτάτους
συμπατριώτας του.

Ἀλλὰ τί τὸν ἀποκρίνεσαι; „Τὸ μόνον μυστή-
ριον, ὅπου ἡμεῖς ἔχομεν, εἶναι ἐνταῦθα κεκρυμμέ-
νον· ἢ πρὸς τὴν Πατρίδα ἀγάπη μᾶς ἀνεπτέρωσεν
εἰς ἀνακάλυψίν του.“ Ταῦτα ἔλεγες, καὶ προσφέρων
τὸ ἐνταῦθα, ἡγγίξες μὲ τὴν στιβαράν σου χεῖρα τὴν
γευναίαν σου καρδίαν.

Μία Γοελέττα, ἣτις συνώδευε τὸ Ἀγγλικὸν πλοῖον
the Kambrian, ἀναχωρεῖ παρευθὺς, πλέει πρὸς τὴν
Ὑδραν, καὶ ἀνυψώνουσα τὴν τοῦ σταυροῦ σημαίαν
κοντὰ εἰς τὴν Ἀγγλικήν, εἰσπλέει εἰς τὸν ἐκεῖ λι-
μένα. Ὁ ναύκληρος, πρὶν νὰ ῥίψῃ τὴν ἄγκυραν, δια-
δίδει τὴν εὐτυχῇ εἰδήσιν περὶ τῆς νίκης τοῦ Κανάρη.
Ἐν τῷ ἅμα συρῶρει ὁ λαὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ
νὰ εὐχαριστήσωσι τὸν πανάγαθον Πατέρα διὰ τὴν
ὑπὸ τῆς παντοδυναμίου αὐτοῦ χειρὸς δωρηθεῖσαν τῷ
λαῷ του νίκην. Ὁ εἰς συγχαίρεται τὸν ἄλλον, καὶ
τὸ νέον τοῦτο εὐτύχημα διαδίδεται διὰ μιᾶς ἐφ' ὅλας
τὰς Κυκλάδας, καὶ κινεῖ γλυκύτατον τῶν Χριστια-
νῶν θρίαμβον καὶ ἀλαλαγμόν. Ὁ σταυρὸς θριαμ-
βεύει, ὁ Χριστὸς νικᾷ· τὸ ἡμισελήνιον πίπτει, ὁ Μωά-
μεδ ὠδινᾷ. Οἱ Ἕλληνες νικῶσιν, ἡ ἐλευθερία ἀνα-
λάμπει· οἱ Τοῦρκοι καταπίπτουν, ἡ τυραννία φρίττει.
Οἱ Ἕλληνες διακηρύττουσι τὰς νίκας τοῦ ναυτικοῦ
των ἕως εἰς τοὺς ἐχθρικοὺς αἰγιαλοὺς, καὶ τὰ κα-
νονοβολήματά των εἰδοποιοῦσι περὶ τούτου τὸν Ἀγῶν
τῶν Κλαζομενῶν. Οἱ ἐν Μιτυλήνῃ διατρέβοντες Τοῦρ-
κοι κατακυριεύονται ἀπὸ κρουερὸν τρόμον, καὶ τὸ πα-
λάτιον τοῦ Ἀρχιτυράννου, κατασπαραττόμενον ἀπὸ
τὰς φατρίαις καὶ τὰ ἐν αὐτῷ μηχανορῥαφήματα τῶν

Ἵποτυράννων, τρέμει ἀπὸ τὴν εἶδῃσιν τῶν τροπαίων τοῦ Κανάρη. Ὁ αἰμοβόρος τύραννος ἀφρίζει ἀπὸ τὸν θυμὸν, ἐπικαλεῖται τὸν Ψευδοπροφήτην του, ἐπικαλεῖται τοὺς δαίμονας τοῦ Ἄδου, καὶ ἐπὶ τοῦ ὀνόματός των ὀμνύει τὸν ἀφανισμόν τοῦ Κανάρη, προστάζει τὸν ἀφανισμόν τῶν Φαρῶν.... Ἀλλὰ, τύραννε! φρίττε, ἀνθρωποφάγε! Θέλει εὐτυχήσεις, ἄθλιε, καὶ κατὰ τοῦτο· θέλει καταβραχῆς καὶ ἀπὸ τὰ αἵματα τῶν Φαριανῶν, καθὼς ἐπλέξας εἰς τὰ τῶν Χίων· θέλει κατασκάψεις καὶ τὰ Φαρά, ὡς κατέσκαψας καὶ τὴν Χίον, ἀλλὰ μόνον διὰ τὰ πληθυνθῶσιν εἰσέτι αἱ ἀνομίαι σου, μόνον διὰ τὰ ὑπεραυχήσης, ἄθλιε, διὰ τὰς κακουργίας σου, καὶ οὕτω τὰ ἐπισύρης ταχύτερον καὶ τρομερώτερον τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Ὑψίστου!*)

Αἰμοβόρε τύραννε Σουλτὰν Χασάπη!

Ποῦ εἶν' τῶν φίλων σου ἢ τόσ' ἀγάπη;

Ἔσβυσεν ἡ δόξα σου σχεδὸν ὀλοτελῶς.

Ἐφθασεν ἡ πτωσίς σου ἀπὸ τὸν θρόνον,

Δὲν ἔχεις δύναμιν, δὲν ἔχεις τόνον·

Θεία εἶν' ἀπόφασις, τὰ πέσης παντελῶς.

Τοιαῦτα μεγάλα κατορθώματα ἔπρεπε τὰ κινήσωσι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς μεγάλην εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν ἐκτελέσαντα τὰ κατορθώματα ταῦτα. Ὅθεν ἡ βουλή τῆς Ὑδρας εἰς μίαν τῶν συνελεύσεών της ἀπεφάσισεν (ὡς λέγεται) ἀξιόλογον ἀνταμοιβὴν διὰ τὸν Κανάρην, τὴν ὁποίαν ὅμως αὐτὸς ἀποβαλὼν, ἠὲ χαριστήθη μόνον εἰς τοῦτο, ὅτι ἐζήτησε βοήθειαν καὶ ἀνταμοιβὴν διὰ τοὺς λοιποὺς ναύτας, οἵτινες συν-

*) Ὀυτως ἀνακράζει καὶ ἐν ταῦθα θερμὸς τις τῶν Ἑλλήνων ὑπέρμαχος, τοῦ ὁποίου τοὺς λόγους πιστῶς καὶ ἐν ταῦθα μετεφράσαμεν, ἔαν καὶ αἱ νῦν πράξεις τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους κινδυνεύουν ν' ἀποδείξωσιν, ὅτι αὐταὶ καὶ αἱ τοιαῦται σκληραὶ ἀποφάσεις, πράξεις καὶ προσταγαὶ προηρχοντο μᾶλλον ἀπὸ τοὺς περικυκλοῦντας αὐτὸν φανατικοὺς συμβούλους, τοὺς ὁποίους μετέπειτα ὡς τοὺς κατ' αὐτὸ ἐχθροὺς του τοὺς κατέκοψεν ἡ σπάθη τῆς δικαίας του ὀργῆς.

εκινδύνευσαν μὲ αὐτόν. Λέγεται πρὸς τούτοις, ὅτι τῷ ἐπρόσφερον τὴν ἀξίαν Ναυάρχου καὶ Διοικητοῦ τοῦ στόλου, καθ' ἣν περίστασιν ἀπεκρίθη τὰ ἀκόλουθα. „Ἐγὼ δύναμαι νὰ κυβερνήσω καλῶς τὸ πυρφόρον μου, ἀλλὰ πῶς ζητεῖτε τώρα νὰ ἀναλάβω τὴν κυβέρνησιν τοσούτων πλοίων;“ — Αὕτη ἦτον ἡ μετριόφρων ἀπόκρισις ἀνδρὸς, ὅστις διὰ τῆς γενναιότητος, ὀξείας περινοίας, καὶ τοῦ στρατηγημάτων γεννητικοῦ νοός του ἠδυνήθη νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ τολμηρὸν παρὰ τῇ Τενέδῳ ἐπιχειρήμα μὲ τόσην ἐπιτηδειότητα καὶ μὲ τοιαύτην ἀπόβασιν!! Ποῦ εἰσθε σεῖς λεγεῶνες τῶν σπονδαρχούντων; ποῦ εἰσθε; πλησιάσατε καὶ λάβετε παρὰδειγμα ἀπὸ ἀνδρα, ὅστις, καὶ μὴ κανχώμενος νὰ ἰξεύρῃ περὶ τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Ἀριστείδου, ὅσα σεῖς ἰξεύρετε, πρᾶττει μ' ὅλον τοῦτο τὰ ἔργα των!

Μὲ ταῦτα τὰ λαμπρὰ καὶ γενναῖα κατορθώματα ἐτελείωσεν ἡ διὰ τοῦ Ψαριανοῦ Ἡρώως τόσον λαμπρὰ καὶ ἀξιομνημόνευτος ἀποκαταστάσα ἐκστρατεία τοῦ 1822. Ἀλλ' ὅμως ἡ πολυκέφαλος ὕδρα εἰσέτι ἀνέφαινε κεφαλὰς, καὶ ὁ παμφάγος Ἀθῆς εἰσέτι ἀνέπεμπε λαίλαπας καὶ ἀφανιστικὸν πῦρ κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Οἱ πόροι καὶ αἱ πρόσοδοι τῆς Πόρτας ἠῤῥξαν καθ' ἡμέραν ἀπὸ τὰς ἀρπαγὰς τῶν Χριστιανικῶν κτημάτων, καὶ οἱ Βάρβαροι κατεγίνοντο ἤδη μὲ ἄκραν ἐπιμέλειαν καὶ μέγαν ζῆλον εἰς ἐτοιμασίαν νέου στόλου, συγκεκλιμένου ἀπὸ φρεγάττας καὶ ἄλλα ἑλαφρὰ πλοῖα. Ὁ Κοσρέβ Πασιᾶς ὅμως, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπετράπη ἡ κυβέρνησις τοῦ στόλου τούτου, περιέπλεεν ἱκανὸν καιρὸν εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ Ἰώνιον πέλαγος χωρὶς τινα καρπὸν, καὶ τέλος κακῶς ἔχων εἰσέπλευσεν εἰς τὰ Δαρδανέλλια. Ὁ Κανάρης συνώδευε τὸν Ἑλληνικὸν στόλον μὲ τὸ πυρφόρον του, ἀλλ' ἡ ἐκστρατεία αὕτη δὲν ἐπρόσθεσε νέας δάφνας εἰς τὸν στέφανον, ὅστις περιεπλέκετο περὶ τὸ μέτωπόν του. Οἱ Ψαριανοὶ ἐκάλυψαν τὴν θάλασσαν μὲ τὰ πειρατικὰ πλοῖά των, καὶ ἐτόλμησαν νὰ καταδιώ-

ξωσι Τουρκικὰ πλοῖα ἕως καὶ εἰς αὐτὰ τὰ Δαρδανέλλια, ἔνθα καὶ τὰ ἐπίανον ἔμπροσθεν τῶν ἐχθρῶν κανονοστασίων, τῶν τε πύργων καὶ τοῦ στόλου. Τὰ Ψαρὰ ἀπεκατέστησαν ἤδη ὁ σημαντικώτερος τῆς Ἑλλάδος λιμὴν, εἰς τὸν ὁποῖον ἄραζαν καθ' ἡμέραν πλοῖα, τὰ μὲν φέροντα αἰχμαλώτους, τὰ δὲ φορτωμένα πλουσίως μὲ πράγματα, καμήλους καὶ ἄλογα. Τὸ ὄνομα τῆς νήσου ταύτης ἐκίνει τὸν Σουλτάνον εἰς μαρίαν, διότι ἐκ ταύτης προῆλθε δευτέραν ἤδη φορὰν ὁ μηδενισμὸς τοῦ στόλου του. Θέλω νὰ ἰδῶ τὴν νήσον ταύτην, ἐφώναξε.... Παρενθὺς ἀνοίγεται ἔμπροσθέν του γεωγραφικὸς χάρτης. — Πῶς! τόση μόνον εἶναι;.... Εἰπέτε λοιπὸν τὸν Ναύαρχόν μου, νὰ τὴν δέσῃ εἰς τὰ πλοῖά του καὶ νὰ τὴν φέρῃ δεμένην ἔμπροσθέν μου....*) Πρὸς ἐκπλήρωσιν λοιπὸν τῆς ὑψηλῆς ταύτης προσταγῆς ἐσυνάχθη δίχ' ἀναβολῆς ὑπερμεγέθης καὶ πολυάριθμος στόλος.

Ἐν τούτοις δὲ τὰ Ψαρὰ προετοιμάζοντο εἰς ἀνθίστασιν, ἐὰν καὶ δὲν ἡγνόουν τὸ μέγεθος τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου, καὶ τὴν σκληρὰν μοῖραν, ἣτις ἔμελλε νὰ καταλάβῃ τοῦτον τὸν ἀδίκως εἰς τὴν ἀπώλειαν παραδοθέντα τῆς Ἑλλάδος προμαχώνα. Οἱ Ἕλληνες, διηρημένοι ἤδη τὰς γνώμας καὶ διεσπαργμένοι ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς διχονοίας, ἔχانون τὸν πολυτιμώτερόν τους καιρὸν εἰς ἀθλίους καὶ οὐτιδανὰς φιλονεικίας, προδίδοντες οὕτω τὴν Πατρίδα τους εἰς καιρὸν μεγίστων κινδύνων. Εἰς μάτην ἐστέναζεν ἡ Πατρίς, εἰς μάτην ἐβρέχοντο αἱ παρειαί της ἀπὸ τὰ θερμὰ δάκρυά της, εἰς μάτην ἔκραζε τὰ τέκνα της

*) Εἰς τῶν προκατόχων του, ὁμιλῶν περὶ τῶν κάτω Χωρῶν, εἶπεν, ὅτι θέλει τὰς σφενδονίσειν εἰς τὸν Ὠκεανόν. Ὁ Ξέρξης ἐπρόσταξε μὲ ἀλαζονείαν νὰ μαστιγώσῃ τὴν θάλασσαν, καὶ ὁ Μαχμούθ ἐζήτησε ν' ἀποσπασθῇ ὁλόκληρος νήσος ἀπὸ τὰς βάσεις της!! Οὕτω πάντων τῶν αἰώνων οἱ τύραννοι ὅμοιοι ὑπάρχουσι!!!

νὰ τὴν ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ τὰ δεινὰ πάθη της, εἰς
μάτην ἔψαλλε καὶ ὁ μέγας τῆς ἐλευθερίας μάρτυς,
ὁ αἰμνηστος τῶν νέων Ἑλλήνων Τυρταῖος τὰ ἀκό-
λουθα·

“Οσα εἶσθε τῶν Ἑλλήνων
Κόκκαλα ἀνδρειωμένα,
Πνεύματα ἐσκορπισμένα,
Τώρα λάβετε πνοήν· κτλ.
Τὰ ὄπλ’ ἅς λάβωμεν,
Παῖδες Ἑλλήνων ἄγωμεν·
Ποταμηδὸν ἐχθρῶν τὸ αἶμα
Ἄς τρέξῃ πρὸ ποδῶν!

Τῆς κοινῆς μητρὸς τὰ μέλη,
Μὲ τὰ τῶν τυράννων βέλη
Πληγωμένα φοβερά,
Ῥέουσιν ἀδιακόπως
Αἵματα ὀδυνηρά· κτλ.
Ἑλλὰς ἡ πατρίς μας κλαίει, φωνάζει,
Τὸ ἔλεος κράζει τῶν τέκνων αὐτῆς.

Τὸ φρικτὸν πνεῦμα τῆς διχονοίας, τὸ ὁποῖον
ἐπροξένησεν ἕως τότε τόσα κακὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας,
ἐκυρίευσεν καὶ ταύτην τὴν φορὰν τοὺς συμπατριώτας
τοῦ Ἡρώος μας. Ὅθεν ἐξ ἑνὸς μὲν μέρους ἡ διχό-
νοια, ἐκ τοῦ ἄλλου δὲ ἡ παντελὴς ἔλλειψις δημο-
σίων χρημάτων, ἔδωσε τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων εἰς
τὴν πλεόν κρίσιμον περίστασιν, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἤθελεν
ἐξάπαντος καταδρασθῆναι, ἐὰν ἡ ἀνδρεία ὀλίγων τινῶν
Ἡρώων δὲν ἐξησθένιζε τὰς δυνάμεις τῶν ἐχθρῶν.

Ἐκλινεν ἤδη εἰς δύοσιν ὁ ἥλιος τῆς 2. Ἰουλίου
1824, ὅταν ἐφάνη ἔμπροσθεν τῶν Ψαρῶν ὁ εἰς 200
πλοῖα συμποσούμενος Ὀθωμανικὸς στόλος. Εἰς πο-
λεμικὸν συμβούλιον, τὸ ὁποῖον συνεκαλέσθη ταχέως
διὰ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, ἐπρόβαλεν ὁ Κανάρης,
νὰ ἀφῆσωσι καὶ πάλιν εἰς τὰ πυρφόρα τὴν φρο-
ντίδα τοῦ νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὸν ἐχθρόν. Κατὰ

δυστυχίαν ὁμως ἡ συμβουλή του δὲν εἰσηκούσθη. Καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἤθελον εἶσθαι τὰ Ψαρά ὁ προμαχὼν τῆς Ἑλλάδος, ξὰν δὲν ἐδέσμευον τὰς χεῖρας τοῦ Ἡρώος τῆς Τενέδου.

Μ' ὅλα ταῦτα, καὶ μ' ὅλον ὅτι ἀπεβλήθη ἡ τοῦ Κανάρη συμβουλή, ἤθελον μ' ὅλον τοῦτο ὑπάρχει καὶ ἕως τώρα τὰ Ψαρά, ξὰν φορικτὴ προδοσία δὲν ἐματαίωνε τὴν ἀπαραδειγμάτιστον ἀνδρείαν καὶ τοὺς γενναίους τῶν Ψαριανῶν ἀγῶνας. „Εγὼ ὁ ἴδιος — ἔλεγεν ὁ Κανάρης, — ἤκουον τὰς κραυγὰς τῶν προδοτῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐκυριεύοντο ἀπὸ φόβον καὶ τρόμον οὐχὶ τοσοῦτον οἱ συμπολιταί μου, ὅσον ἐκεῖνος ὁ σωρὸς τῶν ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων, οἵτινες κατέφυγον ἀπὸ τὴν Χίον καὶ Μιτυλήνην.“

Ἄλλ' ἔφθασεν ἡ φορικτὴ ὥρα, καὶ τὰ Ψαρά ἐδοκίμασαν τὰ δεινὰ τῆς Χίου. Ὅλον τὸν χριστιανικὸν κόσμον ἐλύπησεν ἡ εἰδήσις τῆς πτώσεως τῆς ἀγερώχου ταύτης νήσου, καὶ ὁ Κανάρης, ὅστις δὲν ἐσκέπτετο ἤδη ἄλλο, παρὰ πῶς νὰ ἐκδικηθῇ τὴν πατρίδα του, ἐπορεύθη εἰς Σύραν, διὰ νὰ βάλῃ ἐκεῖ εἰς ἀσφάλειαν τοὺς οἰκειακούς του. Μαῦρος ἀπὸ τὴν καῦσιν τοῦ ἡλίου καὶ τὸν ἀτμὸν τῶν μαχῶν, μόλις ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ἀναγκαῖα σκεπάσματα, καὶ τυραννούμενος ἀπὸ τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν, ἔφθασεν ὁ Ἡρώς ἐκεῖ. Μετ' ἐγγνωμοσύνης ἐδέχθη ἐνταῦθα τὰς ζωοτροφίας καὶ τὰ ἐνδύματα, ὅπου ἐξ ἰδίας προαιρέσεως τῷ ἐπρόσφερον οἱ κάτοικοι, ἀλλὰ μετὰ γενναιότητος ἀπέβαλε ποσότητά τινα χρημάτων, τὴν ὁποίαν ἐζήτησαν νὰ τῷ δώσωσιν. Ἐπίσης πτωχὸς, ὅσον ἦτον, ὅταν ἔφθασεν εἰς Σύραν, ἀνεχώρησε πάλιν ὁ Ἡρώς ἐκεῖθεν, διὰ νὰ ριφθῇ εἰς νέους κινδύνους πρὸς σωτηρίαν τῆς Πατρίδος.

Μετὰ τὴν πτώσιν τῶν Ψαρῶν ἄφησεν ἐκεῖ ὁ Καπουδὰν Πασιᾶς φυλακὴν 2000 ἀνδρῶν, καὶ μετὰ Θριάμβου καὶ γαυριῶν ἐπέστρεψεν εἰς Μιτυλήνην. Οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἀργὰ ἀπεφάσισαν νὰ τρέξωσιν εἰς βοήθειαν τῆς νήσου, ἤραξαν ἔπει τῇ 14. Ἰου-

λίον 600 τὸν ἀριθμὸν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιχείρησιν συνήρῃ καὶ ὁ Κανάρης. Ἀπροετοιμαστούς ἐπλάκωσαν τοὺς Τούρκους, τοὺς ἔστειλαν ἕνα ἕνα εἰς τὸν Ἀδην, χωρὶς νὰ τοὺς δώσωσι καιρὸν νὰ συνέλθωσιν καὶ νὰ παραταχθῶσιν εἰς ἀντίστασιν. Ταῦτα εἰδοποιηθεὶς, ἐφάνη ὁ Καπουδὰν Πασιᾶς καὶ πάλιν ἐμπροσθεν τῶν Φαρῶν, ἀλλὰ τρομάξας ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, ἐπέστρεψε πάλιν μετὰ τὴν ἰδίαν ταχύτητα εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀσίας.

Ἐν τοσούτῳ δὲ ὁ Κοσρέβ Πασιᾶς, ὑπερήφανος ἤδη καὶ ἀλαζῶν διὰ τὰς νίκας του, ὠρκίσθη νὰ καταστρέψῃ καὶ νὰ καταδουλώσῃ καὶ τὴν Σάμον. Εἴκοσι χιλιάδες Τούρκοι ἐπρόσμεναν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀσίας τὰς προσταγὰς του, διὰ νὰ ἐκτελέσωσιν τὴν φθορὰν τῆς νήσου ταύτης, ἐφορμῶντες διὰ μιᾶς καὶ ἐξαίφνης κατὰ τῶν ἀπροετοιμασμένων ἐγκατοίκων της. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες, ἐξυπνίσαντες ἤδη ἀπὸ τὸν λήθαργον, ἀφ' οὗ εἶδον τὴν φθορὰν τῆς ἡρωϊκῆς τῶν Φαρῶν νήσου, εἶχον ἑτοιμον στόλον ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ὑποναύαρχου Σαχτούρη, διὰ νὰ τρέξῃ πρὸς βοήθειαν, ὅπου ἤθελε τὸ καλέσειν ἡ χρεία. Ὁ γενναῖος οὗτος ἀνὴρ διευθύνθη ἤδη πρὸς τὴν Σάμον, καὶ ἔδειξε τὴν ἐπιτηδειότητά του εἰς πολλὰς μάχας, αἵτινες συνεκροτήθησαν ἐμπροσθεν τῆς πολεμικῆς νήσου, τῆς ὁποίας ἡ ὑπεράσπισις ἦτον ἐμπεπιστευμένη εἰς αὐτόν. Ὁ Κανάρης ἠκολούθει τὸν στόλον τοῦ Σαχτούρη, παρενρέθη εἰς ὅλας τὰς μάχας, ὅσας συνέβησαν κατὰ τὸν μῆνα Αὐγούστου, καὶ καθ' ἃς πολλοὶ καὶ ἄλλοι γενναῖοι Ἕλληνες ἔδειξαν, ὅτι εἶναι ἄξιοι τοῦ λαμπροῦ τούτου ὀνόματος, πολεμήσαντες μετὰ μεγάλην καρτερίαν καὶ γενναιότητα.

Διὰ νὰ ἐκτιμήσῃ τις ἀξίως τὰ κατορθώματα τοῦ Κανάρη, πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζῃ, πῶς κατασκευάζονται τὰ πυρφόρα τῶν Εὐρωπαίων, καὶ πῶς τὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ποίαν ἀνδρείαν καὶ καταφρόνησιν τοῦ θανάτου πρέπει νὰ ἔχῃ ἐκεῖνος, ὅστις κυβερνᾷ τὸ πυρφόρον. Εἶναι ἀρκετὸν μόνον νὰ εἰπώμεν, ὅτι τὰ κα-

τορθώματα τοῦ Κανάρη ἐκίνησαν εἰς θαυμασμόν τὴν Εὐρώπην, καὶ ὅτι μόνον ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν του δὲν ἀπέτυχε καὶ νὺν πυρφόρον τὸν σκοπὸν του, διότι μόνος αὐτὸς πρῶτον ἐβεβαιώοντο περὶ τῆς εὐτυχοῦς τοῦ ἐπιχειρήματός του ἐκβάσεως, καὶ ἔπειτα ἐσυλλογίζετο περὶ τῆς ἰδίας του σωτηρίας.

Τῇ 18. Αὐγ. 1824 συνεκροτήθη γενικὴ μάχη μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Βαρβάρων, καθ' ἣν ἐδοξάσθη πάλιν ὁ Κανάρης διὰ νέου Ἡρωϊκοῦ κατορθώματος. Οἱ Τοῦρκοι ἐβοηθοῦντο ἀπὸ τὸν ἄνεμον, καὶ τὰ Ἑλληνικὰ πυρφόρα ἐπροστάχθησαν νὰ ὑπερασπίζωνται τὸν στόλον καὶ τὴν νῆσον. Ἀλλὰ πρὶν οὗτοι νὰ ἐτοιμασθῶσιν ἀνηκόντως καὶ νὰ λάβωσι καλὴν θέσιν, ἔφθασε πλέον ὁ ἐχθρὸς, ἔχων πρὸ ἑαυτοῦ φρεγάτταν ὀνομαζομένην Μπουρλοττι-Κορκιάς (ἢ μὴ φοβούμενη τὰ πυρφόρα), καὶ διενθύνθη κατ' αὐτῶν. Πυρφόρον τι τῆς Ὑδρας προηγίτο τοῦ πυρφόρου τοῦ Κανάρη, ἀλλὰ τὰ ἐχθρικὰ κανόνια τὸ ἠνάγκασαν νὰ τραπῇ εἰς τὰ ὀπίσω, ἀλλ' ὅχι καὶ τὸν Κανάρη, ὅστις ἀτρόμητος ἐξηκολούθει τὸν πλοῦν του. Τὸ Ὑδραῖον πυρφόρον, ἐνθαρόνθην ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Κανάρη, στρέφει πάλιν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐπειδὴ ἦτο ταχύπλουν, ἐπέρασε πάλιν τὸ τοῦ Κανάρη πυρφόρον καὶ προηγίτο αὐτοῦ, ἀλλὰ νέος κανονοβολισμὸς ἐτρόμαξε τόσον τὸν κυβερνήτην τοῦ πυρφόρου τούτου, ὥστε μετὰ μεγάλης βίας ἀνάπτει τὸ πυρφόρον του καὶ φεύγει διὰ νὰ σωθῇ. Τὸ πυρφόρον ἐκὰν χωρὶς νὰ βλάβῃ ἐχθρικόν τι πλοῖον. Ἡ δὲ ἐχθρικὴ φρεγάττα, διὰ νὰ ἐκφύγῃ τὸ καίομενον τοῦτο πυρφόρον, ἐτράπη εἰς φυγὴν, ἐλκομένη καὶ ἀπὸ τὰ μικρὰ τῆς πλοιάρια, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκωπηλάτουν οἱ ναῦται, διὰ νὰ ἐκφύγῃ ταχύτερον. Ὁ Κανάρης πλησιάζει, καὶ ἡ φρεγάττα ἀρχίζει νὰ κανονοβολῇ φρικτῶς ὡς εἰς τὸν μέγιστον ὑπάρχουσα κίνδυνον· ἀλλὰ μήτε αἱ ὡς βροχὴ λίπτονται σφαῖραι, μήτε αἱ ὡς ἀπὸ ἡφαιστείον τι ὄρος ἀναρρίπτονται φλόγες δύνανται νὰ φοβίσωσι τὸν ἀτρόμητον Ὑ-

ριανόν. Οὗτος δὲν γνωρίζει τὸν φόβον, δὲν συλλογίζεται θάνατον, ἀλλὰ μόνον κυττάζει, πῶς νὰ κατακαύσῃ τὸν ἐχθρόν. Ταῦτα ἰδόντες οἱ ἐν τοῖς μικροῖς πλοίοις ναῦται, κυριεύονται ἀπὸ κρυερὸν φόβον, καὶ ἀφήνουσιν εἰς τὴν μοῖραν τῆς τὴν φρεγάτταν, τῆς ὁποίας οἱ φύλακες ρίπτονται καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν θάλασσαν.

„Πάπτηνεν δὲ ἕκαστος, ὅπῃ φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον.“

(Ιλδ. II, 283.)

Ὁ Κανάρης ἐκόλλησε πάλιν τὸ πυρφόρον του, καὶ ἀναχωρῶν φωνάζει. „Τρέμετε, ἀφανισταὶ τῶν Ψαρῶν! ὁ Κανάρης σᾶς ἔκασε πάλιν.“

Δώδεκα ἐχθρικά πλοῖα κινοῦνται εἰς καταδίωξιν τοῦ Κανάρη· φοβούμενα ὅμως, μήπως προχωρήσωσι πολὺ καὶ πέσωσιν εἰς τὴν ἔξουσίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, καὶ γινώσκοντα καλῶς, τί φοβερόν καταφύγιον ἔχουσιν οἱ κυβερνῆται τῶν πυρφόρων εἰς τὰ πλοιάριά τους, τρέπονται ταχέως εἰς φυγὴν, καὶ ὁ Κανάρης ἀναχωρεῖ καὶ πάλιν ἀνενόχλητος. Ἐν τούτῳ δὲ ἡ φρεγάττα, ἣτις ἦτο τὸ μέγιστόν του μέρος σκεπασμένη μὲ χαλκόν, ἔγινε κατανάλωμα τῶν φλογῶν, χωρὶς νὰ ὠφελῇ τὸ παραμικρὸν μήτε ἀπὸ τὸ ὑπερήφανόν της ὄνομα, μήτε ἀπὸ τὸν χαλκὸν της θώρακα. Τὸ πῦρ φθάνει ἕως εἰς τὸ κατώτατον ταμεῖον τῆς πυρίτιδος κόνεως, καὶ φοβερὸς καὶ ἔξαφνος κρότος, ἀντηχῶν εἰς τὰ πέριξ, διακηρύττει τὸν παντελῆ τοῦ κολοσσοῦ ἀφανισμόν, καὶ ἐξ αἰγιαλοῦ εἰς αἰγιαλὸν καὶ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἀναγγέλλει, ὅτι τὰ Ψαρὰ ἐξεδικήθησαν ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ Ἡρώος των.

Ὁ δὲ Κοσρέβ Πασιᾶς, κατατροπωθεὶς ἔμπροσθεν τῆς Σάμου, τῆς ὁποίας ὠρχίσθη τὸν ἀφανισμόν, ἐτράπη εἰς φυγὴν, διὰ νὰ κρύψῃ τὴν καταισχύνῃν του, καὶ καθ' ὁδὸν ἀπήντησε τὸν Αἰγύπτιον στόλον, συνιστάμενον ἀπὸ 56 πολεμικὰ πλοῖα, μὲ τὸν ὁποῖον καὶ ἠνώθη. Νέα κατὰ τῆς Σάμου ἐκστρατεία ἐπέφερε νέους ἀκροβολισμοὺς, διὰ τοὺς ὁποίους καὶ διὰ τρι-

κυμῖαν, ἥτις διεσκόρπισε τὸν βαρβαρικὸν στόλον, ἠναγκάσθη οὗτος νὰ ἀποσυρθῇ εἰς Μιτυλήνην. Οἱ Βάρβαροι ἐξανανέωσαν ὁμῶς πάλιν τὰ κατὰ τῆς Σάμου κινήματά των, καὶ τῇ 5. Ὀκτωμβρ. συνεκροτήθη αἱματηρὰ μάχη, καθ' ἣν οἱ Βάρβαροι ἠναγκάσθησαν πάλιν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν. Κατὰ ταύτην τὴν σύγκρουσιν καὶ τὴν ταραχὴν τῶν ἐχθρῶν ἐμβαίνει ὁ Κανάρης εἰς τὸ πλοῖόν του, φθάνει μίαν ἀπὸ τὰς μεγίστας ἐχθρικὰς Κορβέτας, καθ' ἣν στιγμὴν αὐτὴ καταφεύγει εἰς τὸν λιμένα, προσκολλᾷ τὸ πυρφόρον του, καὶ τετάρτην ἤδη φορὰν κοκκινίζει τὸν ὁρίζοντα ἢ φλόξ τῆς ἐκδικήσεως. Ἄλλ' αὕτη, ὡς καὶ ἡ προτέρα μάχη ἔχυσε πολλὰ αἵματα, καὶ οἱ σύντροφοι τοῦ Κανάρη ἐξέφυγον τὸν θάνατον μὲ αἱματηρὰ σημεῖα τῆς εἰς θρασύτητα πλησιαζούσης ἀνδρείας των. Μόνος ὁ Ἡρῶς ἔμενεν ἄτρωτος, ὡς οἱ τοῦ Ὀμήρου ἥρωες, τοὺς οποίους ὑπερασπιστικὴ τις νεφέλη τοὺς ἀφῆρπαζεν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ βέλη τῶν ἐχθρῶν.

Μήτις

Χαλκὸν ἐνὶ στήθεσσι βαλὼν, ἐκ θυμὸν ἔλοιτο.

(Ιλδ. Ε, 316.)

Ἀλλὰ μὲ ὅλας τὰς τὰς λαμπράς του ἐκδουλεύσεις, καὶ μὲ ὅλην τὴν διὰ τούτων ἀποκτηθεῖσαν δόξαν, δὲν εἶχεν ὁ Ἡρῶς τῶν Ψαρῶν ἄλλον πλοῦτον παρὰ τὴν ἀνδρείαν του, μῆτε ἄλλην τινὰ κυβερνήσιν παρ' ὃ, τι ἔδιδεν ἡ τότε Διοίκησις εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς εἰς Μονεμβασίαν καταφυγόντας οἰκιακούς του. Ἀλλ' ὁ Κανάρης ἐπεθύμει νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τοὺς οἰκιακούς του μόνιμόν τινα διατριβήν, καὶ ἡ ἐπιθυμία του αὕτη, ἠνωμένη μὲ τὴν πενίαν του, τὸν παρεκίνησε νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν τότε Διοίκησιν μίαν ἐκείνων τῶν Τουρκικῶν οἰκιῶν, αἵτινες ἐπωλοῦντο τότε ὡς ἐθνικὰ κτήματα· ἀλλ' αὕτη δι' αἰτίας εὐλόγους ἴσως, μὲ ὅλον τοῦτο τοιαύτας, ὥστε εἰς τὰ ὅμματα τῶν μεταγενεστέρων θέλουν φαίνεσθαι δεῖγμα τῆς ἀσθενείας της, δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν αἴτησίν του. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Κανάρης ἔλαβε τὴν

ἀρνητικὴν ταύτην ἀπόκρισιν, ἐξήτει αὐτὸν ὁ κυβερνήτης Ἀγγλικῆς τινος φρεγάττας εἰς ὅλα τὰ μέρη, νὰ τὸν ἰδῇ καὶ νὰ τῷ προσφέρῃ ἐκεῖνον τὸν θαυμασμόν, τὸν ὁποῖον ἐνέπνεον εἰς ὅλους τοὺς ναυτικούς τὰ γενναῖά του κατορθώματα. Οἱ ἐντόπιοι, τοὺς ὁποίους ὁ Ἀγγλος κυβερνήτης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἔλαβον ὡς ὁδηγούς των, βλέπονσι τὸν Κανάρην, καθ' ἣν στιγμήν ἐξέρχεται ἀπὸ τὸν οἶκον τῆς Διοικήσεως, καὶ ὅλοι ἐντάμα κράζουσιν· „Ἐδὼ εἶναι τος! Ἐδὼ εἶναι τος!“ Πόσον ἐθαύμασαν οἱ Ἀγγλοι, βλέποντες τὸν Ἡρώα τοῦτον, τὸ ἀντικείμενον τοῦ θαυμασμοῦ των! Τὰ ἐνδύματά του, ἡ θεωρία του φανερώνουσι τὴν γύμνωσιν καὶ τὴν ἔλλειψίν του! Οἱ ξένοι στρουμῶνται ὀλόγυρά του, τοῦ πιάνουσι τὰς χεῖρας, καὶ τὸν ἀσπάζονται, ζητοῦντες νὰ δειξῶσι διαφόρως τὸν μέγαν αὐτῶν θαυμασμόν. „Καπιτάνε, λέγει πρὸς αὐτὸν εἰς τῶν Ἀγγλων ἀξιωματικῶν, δὲν σὲ ἔδωκε τὸ Γένος καμμίαν ἀνταμοιβήν;“ — „Διὰ τί;“ ἀποκρίνεται ὁ Κανάρης.... „Διὰ τί!“ ἐπαναλαμβάνουσιν οἱ Ἀγγλοι, καὶ ἔκθαμβοι θεωροῦσιν ἀμοιβαίως εἰς τὸν ἄλλον.... „Ἴσως, ἐπρόσθεσεν, ἔχω ὀλίγον δίκαιον νὰ ζητήσω ἀπὸ τὴν Διοίκησιν ἀποζημίωσιν δι' ὅσα ἐζημιώθην εἰς τὰ Ἰσραὴλ, καὶ ἐλπίζω, ὅτι ἡ Διοίκησις θέλει μοὶ δώσει τὴν ἀποζημίωσιν ταύτην, ἐὰν τὴν κρίνῃ εὐλογον, ἀλλ' ἀκόμη δὲν ἐξήτησα τίποτε.“ Ὅποίαν ἀφιλοκέρδειαν καὶ ὁποίαν φιλοπατρίαν ἀναγγέλλουσιν οἱ λόγοι οὗτοι! Καὶ δὲν εἶπε μὲν ὁ Κανάρης τὴν καθαράν ἀλήθειαν, ὁμιλήσας οὕτως, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο εἶναι ἀξιοθαυμαστότερος, διότι ἐνόμισε χρέος του νὰ δικαιοῶσῃ πρὸ τῶν θαυμαζόντων καὶ εὐφημούντων αὐτὸν ξένων τὴν φιλότιμον αὐτοῦ Πατρίδα, δι' ἣν αὐτὸς, ὅστις ἐξόρισκιν δύνευσεν τοσάκις ὑπὲρ τῆς σωτηρίας της, ἔξευρεν ἤδη καὶ νὰ θυσιάσῃ τὰ ἰδιά του συμφέροντα ὑπὲρ τῆς δόξης της, καὶ κάθε ἰδιαίτερόν του πάθος, κάθε ἰδιαιτέρα ὀργή καὶ δυσαρέσκεια ἐμυθενίζετο ἀπὸ τὴν ἀκατανίκητον καὶ ἀκάθεκτον τῆς φιλοπατρίας του

ισχύν. „Δὲν ἐζήτησα τίποτε“.... οὕτως ἀπεκρίθη ὁ πρὸ τινων στιγμῶν οὕτω πικρῶς καὶ ἀνιλεῶς ὑπὸ τῆς Διοικήσεως ἀβοήθητος ἐγκαταλειφθεὶς Κανάρης.

Ὁ Κανάρης καὶ τώρα ἀκόμη δὲν φαντάζεται νὰ ἥλλαξε τὸ παραμικρὸν, καὶ ἀπορεῖ, ὅταν βλέπῃ νὰ τὸν δακτυλοδεικτῶσι καὶ νὰ τὸν θαυμάζωσιν ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι πρότερον, μηδὲ νὰ τὸν ἴδωσι, κατεδέχοντο.

Ὅταν ποτὲ Γάλλος τις ἀξιωματικὸς, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν Βαρβάρων μαχόμενος, ἐξωγράφιζε τὴν εἰκόνα τοῦ Ἡρώος μας, εἶπεν οὗτος εἰς ἓνα τῶν συναγωνιστῶν του. „Γιωργάκη! δὲν σοὶ φαίνεται παράξενον! ὅταν πρὸ τινων χρόνων ἠθέλησα εἰς τὴν Μαρσίλιαν νὰ μὲ ζωγραφίσουν, μοὶ ἐζήτησαν ἀρκετὰ φλωριά, καὶ τώρα αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος κάθεται καὶ μὲ ζωγραφίζει χάρισμα.“ —

Εἶδε, περιβόητε Ἡρῶς, νὰ δεχθῆς μὲ τὴν ἰδίαν ἀταραξίαν καὶ τὸ εὐτελὲς τοῦτο καὶ ἀδύνατον τῆς Βιογραφίας Σου σχέδιον, ἀποβλέπων μᾶλλον εἰς τὴν προαίρεσιν τοῦ προσφέροντος, παρὰ εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ προσφερομένου. — Μετὰ τριακόσια ἔτη ἤρχησε νὰ ψάλλῃ ὁ Θεῖος Ὅμηρος τὰ λαμπρὰ τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τῶν λοιπῶν Ἡρώων του κατορθώματα, — μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιλτιάδου τῷ ἀνηγέρθῃ λαμπρὸς τάφος, καὶ τῷ ἐστήθῃ ἔντιμος ἀνδριὰς, — μετὰ τὸν θάνατον ὅλων σχεδὸν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τοὺς ἐγνώριζον οἱ Ἀθηναῖοι, ὁποῖοι ἄνδρες ἔζων πρὸ ὀλίγου εἰς τὴν πόλιν τοὺς, καὶ εἰς τὰς τελευταίας τοῦ Τιμολέοντος ἡμέρας συνήχθησαν ὁλόγυνρά του οἱ Συρακούσιοι, ὡς φιλόστοργα καὶ εὐγνώμονα τέκνα περὶ τὸν πολυπόθητόν τοὺς φιλόπαιδα πατέρα.... — Ἀναμφιβόλως λοιπὸν δὲν θέλει ἀργήσῃν ἡ πολύγονος τῶν Ποιητῶν καὶ τῶν Μουσῶν πατρὶς, νὰ γεννήσῃ καὶ τὸν ὑμνητὴν τῶν νέων Ἡρώων μας, ὅστις, εὐφημῶν τοὺς προγόνους ἀξίως τῶν κατορθωμάτων τοὺς, θέλει παροτρύνει τοὺς ἀπογόνους εἰς μίμησιν τῶν λαμπρῶν καὶ γενναίων προγονικῶν τοὺς πράξεων.

Πολλὰ ἀποφθέγματα τοῦ Ἡρώος μας εὐρίσκονται εἰς τοὺς ἱστοριογράφους, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρονται ἐνταῦθα μόνον τὸ ἀκόλουθον. „Πόσον σᾶς ζηλεύω!“ — εἶπέ ποτε πρὸς τὸν ἴδιον Γάλλον ἀξιωματικόν. „Δὲν θέλει ἀξιωθῶ ποτε καὶ ἐγὼ νὰ ἀγωνισθῶ σπαθὶ μὲ σπαθὶ μὲ ἓνα Τοῦρκον;“ — „Ἀλλὰ, Καπιτάνε, ὅσα σὺ ἐπραξες....!“ — „Πῶς!“ — τὸν διέκοψεν ὁ Κανάρης — „εἶναι καὶ τοῦτο μεγάλο πρᾶγμα, νὰ ἀνάψῃ τις μὲ τὸ πυρφόρον Τοῦρκικα πλοῖα; ἀλλ’ ἐπάνω εἰς τὸ ἄλογον μὲ σπαθὶ καὶ μὲ τουφέκι, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον νὰ πολεμήσω μὲ κανένα Τοῦρκον,... ὦ! τοῦτο τὸ ἐπεθυμοῦσα πολὺ!!“

Καθ’ ὅλα δὲ ἀξία τοῦ μετριόφρονος τούτου Ἡρώος εἶναι καὶ ἡ ἥρωϊκὴ αὐτοῦ σύζυγος. Ὃταν ὁ Ἀγγλικὸς πλοίαρχος Glotz ἐπῆγεν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Ἡρώος, τὴν ἤρρεν ἐνασχολουμένην μὲ τοὺς γέιτοντας εἰς κατασκευὴν φυσεκίων. „Ἀνδρεῖον ἄνδρα ἔχεις,“ — τῆς εἶπεν ὁ Ἀγγλος. — „Ἀλλέως δὲν τὸν ὑπανδρεύουμουν,“ ἦτον ἡ Λακωνικὴ τῆς Ἡρωΐνης ἀπόκρισις.

Ἐὰν ρῆψῃ τις καὶ ἐπιπόλαιόν τι μόνον βλέμμα εἰς τὰ λαμπρὰ τοῦ Ἡρώος μας κατορθώματα, θέλει εὖρη, ὅτι ἡ τρομερὰ του χεῖρ ἔστειλεν εἰς τὸν Ἄδην 5000 Βαρβάρους — Ὀλόκληρον στράτευμα! Ἀλλ’ ὁ προσεκτικώτερος παρατηρητὴς θέλει ἐννοήσῃ, ὅτι ὁ Κανάρης ὠφέλησε πολλῶ περισσότερον τὴν Ἑλλάδα ἡθικῶς, παροτρύνων καὶ ἐγκαρδιώνων καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς τολμηρὰ παρόμοια ἐπιχειρήματα. Ἡ νικηφόρος καὶ λαμπρὰ τῶν ἐπιχειρημάτων του ἔκβασις, ὁ ἐξολοθρευμὸς τῶν ἀφανιστῶν τῆς Χίου καὶ τῶν Φαρῶν, ἐβεβαίωσαν τοὺς Ἕλληνας, ὅτι σταθερότης καὶ ἀνδρεία νικᾷ πάντοτε τὴν δειλίαν καὶ τὴν χαννότητα, καὶ ὅτι τὰ πυρφόρα ἦσαν τὸ κάλλιστον μέσον, δι’ οὗ ἡδύναντο εὐκόλως νὰ καταδαμάζωσι τὰς τερατώδεις καὶ φοβεράς τῆς δεσποζού-

σης*) πολεμικὰς ἐτοιμασίας. Μετὰ τοιαύτας ἐκβάσεις ἤρχησεν ὁ Ἑλληνικὸς στόλος νὰ καταφρονῇ τὸν βαρβαρικὸν, καὶ οἱ κατατρομασμένοι Τοῦρκοι ἤρχησαν νὰ κλίνωσι τὸν αὐχένα πρὸ τῆς νικηφόρου τῶν Ἑλλήνων σημαίας. Ἡ Ἑλλὰς, μέρος μὲν τρομάξασα διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν, μέρος δὲ ἔξασθενίσασα διὰ τῶν συνωμοσιῶν τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τῶν φατριαστῶν του, εἶχε χρείαν μεγάλου τινὸς κατορθώματος, διὰ νὰ ἐξυπνήσῃ ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν καὶ τὸν βαθὺν λήθαργόν της. Ὁ Κανάρης κατακαίει πρὸ τῆς Σάμου τὴν ἐχθρικὴν φρεγάτταν, — ἡ εἶδησις τούτου διαδίδεται ἀπὸ στόμα εἰς στόμα, καὶ ὁ Θρίαμβός του κινεῖ πολλὰ τῆς Ἑλλάδος τέκνα, τὰ ὅποια πρὸ ὀλίγου ἀπελπισθέντα τὴν σωτηρίαν της ἀπεχαιρετίσθησαν τὸ ἔδαφός της, νὰ ἐπιστρέψωσι πάλιν εἰς τὴν μητέρα τους, καὶ μετανοοῦντα νὰ τῇ προσφέρωσι πάλιν τὴν βοήθειαν καὶ θεραπείαν των. Καὶ οἱ πλέον ἀσήμαντοι πλοίαρχοι, ἐπιθυμοῦντες καὶ αὐτοὶ νὰ στεφθῶσι μὲ τὰς δάφνας τοῦ Κανάρη, προσφέρουσιν ἤδη ἀφόβως τὰς ἐκδουλεύσεις των εἰς τὴν καταπιεζομένην Πατρίδα των, καὶ φλογίζονται καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸ ἱερὸν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ πῦρ, τὸ ὅποιον εἶναι τὸ πλέον βεβαιότερον προμῆνυμα τῆς εὐτυχοῦς ἐκβάσεως τοιούτων ἐπιχειρημάτων.

Ἐνταῦθα παύει κυρίως ἡ πολιτικὴ τοῦ Κανάρη ζωὴ, ὅστις ἔκτοτε καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Καποδίστρια ἡσυχάζει πάλιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας του, τιμώμενος καὶ εὐφημούμενος καὶ ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς του καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλογενεῖς Εὐρωπαίους. Ὁ Κανάρης εἶναι ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀλίγων ἐκείνων στρατιωτικῶν τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες

*) Οἱ μακαριταὶ μας Φαναριῶται δὲν ἐντρέποντο νὰ ὀνομάζωσι τὴν νέαν τους Μέκκαν „βασιλεύουσαν“, καὶ ὅταν τοῦ Τυράννου αἱ ὤμαι προσταγαὶ ἐπαπειλοῦσαν καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξιν τοῦ ὑπ' αὐτῶν τυραννικῶς καὶ βαρβαρικῶς βασιλευομένου Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

ἐγνώρισαν, ὅτι μετὰ τὴν κατάπανσιν τῆς ἐπαναστά-
 σεως ἔπαυσε πλέον καὶ ἡ χρεία, τὴν ὁποίαν ἡ Πα-
 τρίς εἶχεν ἀπ' αὐτοὺς ὡς πολεμικοὺς, καὶ ὅτι, ἀφ'
 ου οἱ Ἕλληνες ἔπαυσαν νὰ πολεμοῦν μὲ τοὺς Τούρ-
 κους τοὺς μόνους ἐχθροὺς των, οἱ πολεμικοὶ τῆς
 Ἑλλάδος χρεωστοῦσι νὰ βάλλωσι τὰ σπαθία των εἰς
 τὰς θήκας των, καὶ νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὴν νόμι-
 μον Διοίκησιν, εὐχαριστοῦμενοι νὰ βλέπωσιν ὁλόγυ-
 ρά των εἰρήνην καὶ εὐταξίαν, διὰ τὸ ὁποῖον
 καὶ μόνον ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ
 Κανάρης δὲν γνωρίζει ἄλλους ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος
 εἰ μὴ τοὺς Τούρκους, καὶ ἀφήνει τοὺς καλα-
 μαράδες νὰ φροντίζωσι περὶ τοῦ, ἂν ἡ Διοίκησις
 ἐκτελῇ τὰ χρέη της. Ὁ Κανάρης γνωρίζει πολλὰ κα-
 λῶς, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἤθελε γίνῃ θέατρον τῶν φρικω-
 δεστάτων ταραχῶν, ἐὰν ἤθελε φιλονεικήσωσι περὶ
 τοῦτου ἄνδρες ὀπλισμένοι μὲ σπαθία, καὶ καταφρο-
 νήσαντες τοσάκις τὸν θάνατον, ἐν ᾧ οἱ καλαμα-
 ράδες, οἵτινες δὲν εἶναι ὀπλισμένοι μὲ ἄλλο τι παρὰ
 μὲ τὰ καλαμαρία τους, καὶ οἵτινες φοβοῦνται τὸν
 θάνατον ἴσα μὲ τὸν Βεελζεβούβ, κάμνουσι μὲ ὅλον
 τοῦτο τόσον κρότον καὶ τόσῃν ταραχῇν, ὥστε κατα-
 ταράσσουσι τὰ θεμέλια τῆς Πατρίδος των, καὶ ἐὰν
 τοὺς ἔδιδον τὴν ἐλευθερίαν, ἤθελον τσακίσαι ἀμοι-
 βαίως ἀπὸ τὰς κεφαλὰς των καὶ αὐτὰ τὰ καλαμαρία των.
 Ὁ Κανάρης δὲν ἔλαβεν οὔτε ἀμέσως οὔτε ἐμμέσως
 τὴν παραμικρὰν μετοχὴν εἰς τὰς μετέπειτα ἀλληλο-
 φαγίας τῶν προκρίτων, καὶ ἔμεινε πιστὸς εἰς τὴν
 Κυβέρνησιν τοῦ Καποδίστρια, ὅχι διότι ἐνέκρινε τὰς
 πράξεις της, ἀλλὰ διότι ἐνόμιζεν, ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς
 αὐτὸν, οὔτε νὰ τὰς ἐγκρίνῃ οὔτε νὰ τὰς κατακρίνῃ.
 Εἰς τὴν ἔλευσιν τῆς Ἀντιβασιλείας καὶ τοῦ Βασιλέως
 εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔτρεξε προθύμως νὰ ζήσῃ ὑπὸ τὴν
 αἰγίδα τῆς νομίμου καὶ λαοποθέτου τοῦ σεβαστοῦ
 τῶν Ἑλλήνων ἀνακτος Διοικήσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν
 καὶ λαμβάνει συχνὰ δείγματα τῆς εὐνοίας της, καὶ
 ἣτις γνωρίζει πολλὰ καλῶς, τί χρεωστεῖται εἰς τοὺς

γενναίους τῆς Πατρίδος σωτῆρας, ἐλπίζει ὁμως, ὅτι καὶ αὐτοὶ γνωρίζουσι πολλὰ καλῶς τὴν πτωχίαν τῆς Πατρίδος των, καὶ διὰ τοῦτο θέλουν εὐχαριστεῖσθαι κατὰ τὸ παρὸν μὲ τὰ ὀλίγα, ἕως ὅτου νὰ δυνηθῇ ἡ Πατρίς νὰ ἀνταμείψῃ τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς γενναίως πολεμήσαντας, τὸ ὁποῖον ὁμως οὗτοι δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀπαιτῶσιν ὡς χρέος, ἀλλὰ νὰ συλλογίζωνται, ὅτι ὁ καθείς κυρίως ἔκαμε τὸ χρέος του πρὸς τὴν Πατρίδα. Ἀπὸ τὴν Διοίκησιν τοῦ Βασιλέως ἔλαβε τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος, ὡς βραβεῖον τῆς ἀρετῆς καὶ ἀνδρείας, ὁποῦ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Πατρίδος ἀγῶνα ἔδειξε, καὶ τῷ ἐνεπιστεύθη πολλάκις πολλῶν πλοίων ἢ κυβέρνησις, ὡς καὶ ἐσχάτως εἰς τὴν κατὰ τῆς Μάνιας ἐκστρατείαν. Τὸν υἱὸν του τὸν ἔστειλεν ἡ Βασιλικὴ Διοίκησις, ὁμοῦ μὲ ἄλλα πολλὰ τέκνα τῶν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος πολεμησάντων Ἑρῶων, εἰς Μόναχον τῆς Βαυαρίας, διὰ νὰ σπουδάξῃ καὶ νὰ γίνῃ ἄξιος τοῦ Πατρὸς του υἱός. Μικρὸ Κανάρη! μὴ νομίσης ποτὲ, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς σου θέλει σὲ δοξάσει· ἐξ ἐναντίας, ὅσον ἐνδοξος ἦτον ὁ Πατήρ σου, τόσον μεγάλας ἀρετὰς ἀπαιτεῖ ἀπὸ σὲ ἡ Πατρίς σου, διὰ νὰ καταδεχθῇ νὰ σὲ ὀνομάσῃ τέκνον της. Μὴ σὲ ἀφήσουν λοιπὸν ποτὲ τὰ τρόπαια τοῦ Πατρὸς σου νὰ ὑπνώσῃς τὸν ὕπνον τῆς ῥαθυμίας καὶ τῆς τρυφῆς, ἀλλὰ σπύδαζε ἡμέραν καὶ νύκτα, νὰ γίνῃς ἄξιος τοῦ Πατρὸς σου καὶ τῶν λοιπῶν ἀθανάτων σου προγόνων υἱὸς καὶ ἀπόγονος, καὶ τότε δὲν θέλει ἀργήσῃ καὶ ἡ Πατρίς νὰ σὲ δεχθῇ μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας, νὰ σὲ ἀνταμείψῃ ἀξίως τῶν ἀρετῶν σου, καὶ νὰ δοξάσῃ καὶ σὲ, ὡς καὶ τὸν Πατέρα σου. —

Πρὸς ἀποτελείωσιν τοῦ Βιογραφικοῦ τούτου σχεδίου προστίθεται ἐνταῦθα ἡ ὑπὸ τοῦ ἰδίου Κανάρη πρὸς τὴν Διοίκησιν σταλεῖσα εἰδοποίησις περὶ τῆς

τελευταίας του ἐκστρατείας κατὰ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, ὅστις ἦτον ἀραγμένος εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀλεξανδρείας.

„Ἰδοὺ ἡ περιγραφὴ τῆς ἐκστρατείας μας κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας.“

„Ἡμεῖς 3 πυρφόρα καὶ 2 πολεμικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα, ὁ Θεμιστοκλῆς ὑπὸ κυβερνήτην τὸν Ἑμμανουὴλ Τομπάζην, καὶ ὁ Ἐπαμινώνδας ὑπὸ τὸν Ἀντώνιον Κριεζῆν, συνώδευον τὰ πυρφόρα, διὰ νὰ λάβωσι μεθ' ἑαυτῶν τοὺς ἐν τοῖς πυρφόροις ναύτας, ἀφ' οὗ ταῦτα τὰ ἀνάσωμεν. Τὴν 23. Ἰουλίου ἀπεπλεύσαμεν ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Ὑδρας, καὶ βοηθούμενοι ἀπὸ οὐρίον ἄνεμον, εἶδομεν μακρόθεν τῇ 29. περὶ τὰ ξημερώματα τὸ παράλιον τῆς Αἰγύπτου, ἐπὶ μίλια ἀπὸ τὸν Ἀράπ-Κουλέ. Παρενθὺς διευθύνσαμεν τὸν πλοῦν μας πρὸς δυσμὰς, διὰ νὰ μὴ μᾶς γνωρίσουν ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Περὶ τὰς 2 ὥρας*) ἔκραξεν ὁ Τομπάζης ἐμὲ καὶ τοὺς λοιποὺς δύο κυβερνήτας τῶν πυρφόρων καὶ τὸν κυβερνήτην τοῦ Ἐπαμινώνδου, καὶ ἀφ' οὗ συνεβουλευθήμεν ἱκανόν τινα καιρὸν καὶ ἐλάβομεν τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς, ἐπέστρεψεν ἕκαστος ἡμῶν εἰς τὸ πλοῖόν του, καὶ περὶ τὴν 3. τῆς ἡμέρας διευθύνσαμεν τὸν πλοῦν μας πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρειαν.“

„Εἰς τὰς 6. ἐφθάσαμεν εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, καὶ ἐπειδὴ τὸ ἐδικόν μου πλοῖον ἔπλεε ταχύτερον ἀπὸ τὰ ἄλλα, ἐμβῆκα ἐγὼ πρότερος εἰς τὸν λιμένα· εἶχομεν συμφωνήσειν ὅμως, νὰ προσμείνωμεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Διὰ τοῦτο ἐγὼ ἐσταμάτησα τὸ πλοῖόν μου. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ὁ Τοῦρκος Πιλότος μοὶ ἔκαμε διάφορα σημεῖα, νὰ τὸν ἀκολουθήσω. Οὗτος πλέων μὲ τὴν βάρκαν του πρὸς με, ἦλθεν εἰς τὸ πλοῖόν μου,

*) Κατὰ τοὺς Εὐρωπαίους περὶ τὰς 8. τὸ πρωῒ.

ἐν ᾧ ἐγὼ ἐπρόσμενα τὰ ἄλλα δύο πυρφόρα. Ἐπει-
δὴ δὲ ὁ Πιλότος ἐπήδησε μόνος αὐτὸς εἰς τὸ πλοῖόν
μου, ἐκόψαμεν ἀμέσως τὸ σχοινίον τοῦ πλοίου του,
διὰ νὰ μὴ γνωρισθῶμεν ἀπὸ τοὺς ἐν αὐτῷ Ἀραβας,
καὶ ὅταν ἔπειτα ὁ Πιλότος ἤθελε νὰ ριφθῇ ἀπὸ τὸ
πλοῖόν μας εἰς τὴν θάλασσαν, τὸν ἐσυλλάβομεν καὶ
τὸν ἐβάλαμεν εἰς φύλαξιν. Εἶχον ἀπεράσει πλέον 4
ῥας, ἀφ' οὗτου ἐπρόσμενα τὰ ἄλλα πυρφόρα, ὅταν
παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα εἶδον τὸ ἓνα νὰ στρέφῃ πρὸς τὸ
πέλαγος· τὸ ἄλλο δὲν εἶχε πλησιάσει διόλου, ἀλλ'
ἐσταμάτησε πολλὰ μακρὰν τοῦ λιμένος. Ὅταν τε-
λευταῖον εἶδον, ὅτι ἐκλινεν ἡ ἡμέρα, καὶ ὅτι αἱ ἐλπί-
δες μας ἐματαιώθησαν, ἠπλώσαμεν πάλιν περὶ τὰς
10 (4. τὸ ἐσπέρας) τὰ πανία τοῦ πλοίου, καὶ διευ-
θύναμεν τὸν πλοῦν μας πρὸς τὸν ἐχθρικὸν στόλον.

„Εἰς τὰς 11. ἡμεθα ἀρκετὰ πλησίον τῶν Τούρ-
κων, ἔχοντες εἰς τὰς χεῖρας δαῖδας ἐκ πίσεως, διὰ νὰ
ἐκτελέσωμεν τὸ σχέδιόν μας, ὅταν μὲ ἀνεκδιήγητον
τῆς καρδίας μου πόνον εἶδον τὸν ἄνεμον νὰ ἀλλάξῃ
καὶ νὰ μᾶς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸν ἐχθρικὸν στόλον·
ἀλλὰ καὶ οἱ ἐχθροὶ, ὑποπτοὶ γενόμενοι διὰ τὰ πο-
λυειδῆ κινήματά μας, ἐτοιμάζοντο ἤδη νὰ μᾶς κυ-
νηγήσωσιν, ὅθεν ἀνάψαμεν τὸ πυρφόρον μας, ἐπηδή-
σαμεν εἰς τὸ ἄλλο πλοιάριον, καὶ διευθύνθημεν πρὸς
τὸ τοῦ λιμένος στόμιον. Ἐξελθόντες δὲ τοῦ λιμένος,
κατεφύγομεν εἰς τὰ πολεμικὰ πλοῖά μας, τὰ ὁποῖα
μᾶς ἐπρόσμενον. Πολεμικὸν πλοῖον Αἰγύπτιον ἐστάλη
πρὸς καταδίωξίν μας. Ἐπειδὴ καθ' ὅλην τὴν νύκτα
ἐβλέπομεν τοῦτο τὸ βριγίον, εἶπον τὸν Κυβερνήτην
Τομπάζην, ὅτι αὕτη εἶναι ἡ ἀρμοδιωτέρα στιγμή,
τοῦ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀλεξαν-
δρείας καὶ νὰ καύσωμεν τὸν ἐχθρὸν, ὅστις θέλει
εἶσθαι διόλου ἀφροντισ, ἐπιστηριζόμενος εἰς τὴν φύ-
λαξιν τοῦ βριγίου. „Οἱ Ναῦται μας καὶ ἐγὼ — τῷ
εἶπον — ἀπεφασίσσαμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν αὖριον πολλὰ
πρωτὶ εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀλεξανδρείας, ἔὰν μᾶς δώ-
σῃς ἐν τῶν δύο λοιπῶν πυρφόρων, καὶ ἐλπίζομεν νὰ

εὐτυχήσωμεν.“ Ἄλλ’ αἱ ἐκτενεῖς μου δεήσεις δὲν
ὠφέλησαν τίποτε, ἐπὶ προσφάσει τάχα τοῦ νὰ μὴ ῥι-
ποκινδυνεύσω ἐκ νέου· δὲν ἄγνοῶ ὅμως τὴν ὀληθρῇ
αἰτίαν, δι’ ἣν δὲν εἰσηκούσθην.“

Ἐν Ναυπλίᾳ, τῇ 5. Σεπτεμβρίου 1825.

Ὑπογ. Κ. Κανάρης.

ΤΕΛΟΣ.

Ἡ προεκδοθεῖσα πρώτη
Π Ρ Ο Κ Η Ρ Υ Ξ Ι Σ.

Πρὸς τοὺς απανταχοῦ φιλογενεῖς καὶ φιλέλληνας!

Ἰνα, πολλάκις ἀκούοντες τῶν ἐπῶν,
ἐκμανθάνωμεν τὴν ἐχθρὰν τὴν πρὸς
αὐτοὺς ὑπάρχουσαν, καὶ, ζηλοῦντες
τὰς ἀρετὰς τῶν στρατευσαμένων ἐπὶ
Τροίαν, τῶν αὐτῶν ἔργων ἐκείνοις
ἐπιθυμῶμεν. Ἰσοκρ. Πανηγ.

Πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου διηγέσθη ἐνθερμός τις
καὶ θεῖος ζῆλος μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν Ἑλλήνων, πά-
σης ἡλικίας καὶ παντὸς ἐπαγγέλματος, φιλοτιμονμέ-
νων ὑπάντων νὰ συνεισφέρωσιν ἕκαστος τὸ κατὰ δύ-
ναμιν καὶ κατὰ τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ τάλαντον πρὸς
ἀνέγερσιν καὶ δόξαν τῆς Πατρίδος. Γενναῖος τῷ
ὄντι καὶ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις εὐδόκιμος ἀγὼν, τοῦ
οποίου τὰ ἐπακόλουθα ὑπῆρξαν καὶ θέλουσιν ὑπάρξει
καὶ παρ' ἡμῖν ὅμοια καὶ ἴδια μὲ τὰ παρὰ τοῖς λοι-
ποῖς ἔθνεσι τῆς φωτισμένης Εὐρώπης, τουτέστιν ἐπα-
κόλουθα τῆς παιδείας καὶ τοῦ φωτισμοῦ.

Εἰς τοῦτον οὖν τὸν κοινὸν τῶν Ὁμογενῶν μου
ἀγῶνα μὴ δυνάμενος νὰ μείνω ἐγὼ μόνος ἀμέτοχος
θεατῆς, ἐτρώθην πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ
νὰ προσφέρω καὶ γὰρ τὰ δύο μου λεπτὰ εἰς τὴν φί-
λην Πατρίδα, εὐελπὶς ὢν, ὅτι θέλει δεχθῇ εὐμενῶς
τὸ προσφερόμενον.

Ὅθεν τῶρα — ὅτε, κατανεύσαντος τοῦ Ὑψίστου,
διεσκορπίσθησαν μὲν τὰ ζοφερὰ νέφη τὰ καλύπτοντα
τὸν πολιτικὸν τῆς Πατρίδος ὁρίζοντα, διέλαμψε δ'
ἐπ' αὐτὴν ὁ ζωογόνος καὶ φαεινὸς τῆς ἐλευθερίας
ἥλιος, οἱ δὲ στιβαροὶ τῶν γενναίων τῆς τέκνων βρα-
χίονες, ἡρωμένοι μὲ τὴν φιλάνθρωπον συνέργειαν ὅλων
σχεδὸν τῶν φιλελευθέρων λαῶν τοῦ κόσμου, τὴν ἐβοή-
θησαν νὰ ἀναλάβῃ πάλιν τὴν ἐντιμίον τῆς μεταξὺ τῶν

ἔθνων θέσιν, καὶ ἐνδύσαντες αὐτὴν μὲ πορφύραν, τῇ ἔδωκαν βασιλεία, ὑπὸ τοῦ ὁποίου τὴν ἐννομον καὶ λαοπόθητον βασιλείαν ἐλπίζεται νὰ ἐπανακάμψωσι πάλιν εἰς τὸ κλασικόν της ἔδαφος αἱ Μοῦσαι καὶ ὁ Ἀπόλλων, ἡ Δήμητηρ καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, καὶ ὅλος ὁ λοιπὸς τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος πανέκλαμπρος χορὸς — προβαίνω καὶ γὰρ εἰς τὸ Κοινὸν, προκηρύττων τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἐπομένου βιβλίου, τὸ ὁποῖον ἐπιγράφεται· Νεώτατα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῆς Ἀσίας τρόπαια, ἦτοι βιογραφίαι τῶν νεωτάτων Ἡρώων Ἑλλήνων τῶν ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἱερῷ ἀγῶνι διαπρεψάντων. Καὶ ἡ μὲν ἐπιγραφὴ τοῦ βιβλίου τοιαύτη· ἀρχόμενος δὲ ἀπὸ τὴν βιογραφίαν τοῦ θαλασσίου μας Ἡρώος Κανάρη μεταβαίνω ἐκ ταύτης εἰς τὴν τοῦ νέου Λεωνίδου Μάρκου τοῦ Βότσαρη, καὶ ἐκ ταύτης εἰς τὴν τοῦ γενναίου Καραϊσκάκη, Μιαούλη, καὶ τῶν λοιπῶν. Τὰς βιογραφίας ὁμως ταύτας δὲν θέλω τὰς ἐξακολουθήσει κυρίως περαιτέρω τῆς ἐλεύσεως τοῦ Καποδίστρια, διότι τὰς μετὰ ταῦτα πράξεις τῶν ιστορουμένων προσώπων θέλω τὰς ἀναφέρειν εἰς ὀλίγους στίχους. Θέλει προστεθῶσι δὲ διὰ τῶν λεγομένων πολιτικῶν στίχων καὶ δύο ἢ τρία ποιήματα τοῦ φιλέλληρος καὶ εὐεργέτου τῶν Ἑλλήνων Βασιλέως τῆς Παυαρίας, διὰ νὰ ἴδωσι καὶ οἱ ἄλλην τινὰ διάλεκτον ἀγνοοῦντες Ἕλληνες καὶ ἰδίους αὐτῶν, ὃ λέγεται, ὀφθαλμοῖς, πόσον ὁ μέγας οὗτος Βασιλεὺς καὶ ποιητὴς ἐξ ἀρχῆς ἠγάπα τοὺς Ἕλληνας! — Αἱ δὲ πηγαὶ, ἐξ ὧν ἤρυσάμην τὰς βιογραφίας ταύτας, εἶναι, ὅσα ἐκ τοῦ μεγάλου πλήθους τῶν βιβλίων, ὁποῦ περὶ τούτων ἐξέδωκαν οἱ φιλέλληνες Γερμανοὶ τε καὶ Γάλλοι, ἠδυνήθην ἐγὼ νὰ ἀποκτήσω, χωρὶς ὁμως νὰ ἐμποδίσω καὶ τὴν ἐκρηξιν τῶν τῆς καρδίας μου αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα εἰς ἕκαστον παράγραφον προσέβαλλον τὰ ἐνδόμυχά μου.

Ἡ τιμὴ τοῦ Βιβλίου θέλει εἶσθαι διὰ τοὺς συνδρομητὰς 2 δίστηλα, τὴν ὁποίαν παρακαλοῦνται νὰ προκαταβάλλωσι, διὰ νὰ μὴν ἀκολουθήσῃ τυπικόν τι

κώλυμα· ὅποιος συνδράμη δέκα σώματα, λαμβάνει τὸ ἐνδέκατον δωρεάν, καὶ τὸ αὐτὸ ἐννοεῖται καὶ διὰ τοὺς ὅσοι συνάζουσι συνδρομητάς. Ἐὰν δὲ καταγραφῶσιν ἀρκετοὶ συνδρομηταὶ, ὥστε νὰ δύναμαι νὰ ἀπαντήσω τὰ ἔξοδα, δὲν θέλω λείψει νὰ κοσμήσω τὸ βιβλίον καὶ μὲ τὰς ἀνηκούσας εἰκόνας. — Ἐγγυηταὶ δὲ ἀξιόπιστοι τῶν προκαταβαλλομένων χρημάτων θέλουσιν εἶθαι ἀπανταχοῦ οἱ Κ. Ἐπιστάται τῆς συνδρομῆς.

Παρακαλεῖσθε λοιπὸν, φιλογενεῖς καὶ φιλόκαλοι Κ., νὰ συνδράμητε προθύμως καὶ εἰς τοῦτο, καθὼς καὶ εἰς πάντα τὰ λοιπὰ συνεδράμετε, καλῶς γινώσκοντες, ὅτι τότε μόνον δυνάμεθα νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ ἑλλείποντα, ὅταν πάντες προθύμως συνεισφέρωμεν τὸ μέρος μας. Ἐρῶσθε!

Ἐν Βιέννῃ, 1831. Μαρτίου 30.

Ο ἐκδότης
N. A. M.

Προκήρυξις δευτέρα.

Πρὸ καιροῦ προεκήρυξα τὴν ἔκδοσιν βιβλίου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν· Νεώτατα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῆς Ἀσίας τρόπαια, ἐν ᾗ ἐμπεριείχοντο αἱ βιογραφίαι τῶν ἡρώων, οἵτινες συνέτριψαν τὸν σκληρὸν τῶν Βαρβάρων τῆς Ἀσίας ζυγὸν, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἐστέναζε τοσοῦτους ἤδη αἰῶνας ἢ πάλοι ποτὲ λαμπρὰ καὶ περικαλλὲς τῶν Ἑλλήνων πατρίς.

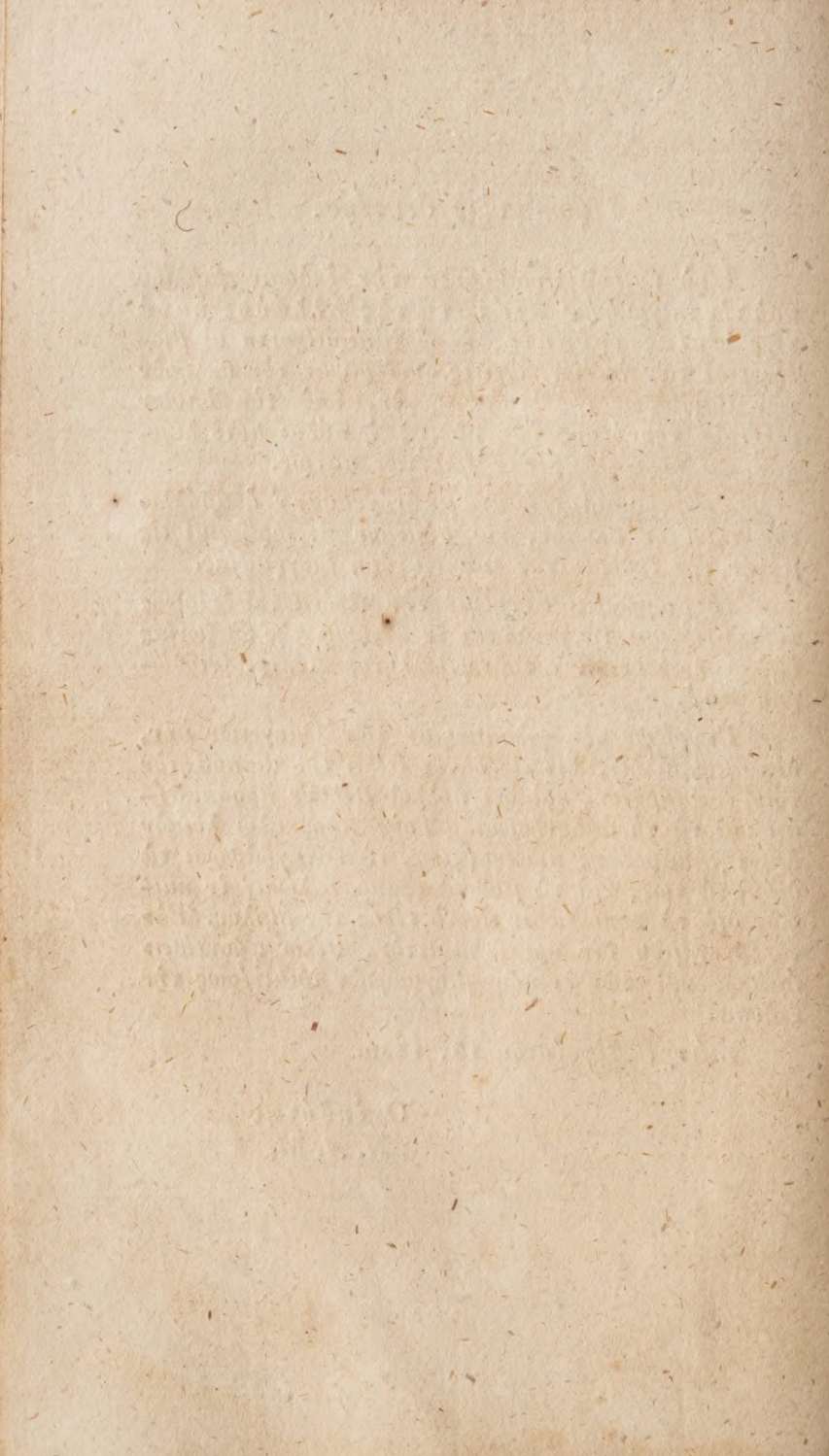
Διάφορα συναντήματα μετ' ἡνάγκασαν ἡ ἀναβάλλω τὸν τοιοῦτον σκοπὸν, καὶ σήμερον περιορίζομαι εἰς μόνην τὴν ἔκδοσιν τῆς τοῦ Κανάρη βιογραφίας.

Ἡ βιογραφία αὕτη μετ' τὴν εἰκόνα τοῦ Ἡρώος τοῦτου ἤρχισε νὰ τυποῦται ἐν Λειψία τῆς Σαξωνίας ἐπὶ τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ φιλέλληρος Δόκτρ. Θεοδώρου Κίνδ.

Γνωρίζων τὴν φιλοπατρίαν τῶν Ὁμογενῶν μου, δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι εἰς ὅλους θέλει εἶσθαι ποθητὸν τοιοῦτον βιβλίον, καὶ ὅτι πολλοὶ θέλουν προσπαθήσει καὶ νὰ τὸ ἀποκτήσωσι. Τοὺς προσκαλῶ λοιπὸν διὰ τῆς παρούσης προκηρύξεως, νὰ καταγράψωσι τὰ ὀνόματά των, καὶ νὰ μοὶ τὰ ἐξαποστείλωσιν ἐν καιρῷ, διὰ νὰ τυπωθῶσιν εἰς τὸ τέλος τῆς βίβλου. Ἐὰν τὸ ἔργον μου δὲν κριθῇ περιττὸν, θέλω φροντίσειν ἀμέσως καὶ τῶν λοιπῶν βιογραφιῶν ἰδιαίτερος τὴν ἔκδοσιν.

Εἰένῃ, Αὐγούστου 15, 1835.

Ὁ ἐκδότης
N. A. M.

ΑΙΣΜΑΤΑ ΤΙΝΑ

ἐκ τοῦ ἱεροῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνος,

εἰς ἐπίμετρον

τῆς ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΣ τοῦ ΚΑΝΑΡΗ

ὑπὸ Ν. Α. τοῦ Μαραθωνίου.

Αὐτ' εἶν' ἡ μουσική μου!

Νὰ ζήσῃ τὸ σπαθί μου!

Κοκκινάκης.

Δ. Α. Ροίζου

Ὡδὴ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.

1.

Ἐλευθερίας ἔρως κλεινὸς
Εἰς Ἑλικῶνος τὰς κορυφὰς
Αἱμάτων, φόνων φέρ' ἀπειλὰς,
Καὶ διεγείρει ὅλους κοινῶς.

2.

Τοῦ Ταυγέτου τὰ σκοτεινά
Σχήλαια τόσον τρομακτικὰ
Εἰς τὴν Ἑλλάδα πολεμικὰ
Κινοῦν Ἡρώων στίφη λαμπρά.

3.

Ἐλευθερίας παντοῦ σπινθὴρ
Ἀναγεννᾶται ὅπως λαμπρός·
Χρυσοῦ αἰῶνος ἦλθ' ὁ καιρός·
Ἑλλήνων αὖθις λάμπει ἡ χεὶρ.

4.

Τοῦ Παρνασοῦ μὲν αἶ κορυφαί,
Ὅπου αἶ Μοῦσαι τὰ ἱερά
Ἐδίδον ᾗς ὅλους ἦθ' ἡ χρηστὰ,
Ἢδ' ἑλευθέρων εἶναι σκηναί.

5.

Σπήλαια Ὅσσης τὰ τρομερὰ,
 Συνηθισμένα τόσον καιρὸν
 Δούλους νὰ κρύπτωσι τῶν Τουρκῶν,
 Στίφη σκεπάζουν Ἑλληνικά.

6.

Μέχρι τοῦ Πίνδου ἡχητικῶς
 Βροντῇ φαλάγγων Ἑλληνικῶν
 Τρέχ', ἐκδικεῖται κατὰ Τουρκῶν·
 Ἐλευθερίας λάμπει ἡώς.

7.

Τῆς Θεσσαλίας πολεμικοὶ
 Θούριον πνέουν κατὰ Τουρκῶν,
 Καὶ συνενοῦνται ὁμιλαδόν·
 Εἰς τὴν ὁσφύν των κρεμοῦν σπαθί.

8.

Ὅλοι οἱ Θρῆνοι τῶν δυστυχῶν
 Σταγῶν ἐκείνων ἐλεινοὶ
 Αἶφνης παιᾶνες ἐγερτικοὶ
 Ἐγείρουν Ἄρην κατὰ Τουρκῶν.

9.

Ἑλλάδος πίκσης τέκνα πικρὰ,
 Σπέρματ' ἡρώων τῶν παλαιῶν,
 Ἀποδεικνύουν, κ' εἰς τὸ παρὸν
 Ἑλλήνων γένος ὅτι νικᾷ.

10.

Αἰχμαλωσία βαρβαρικὴ
 Στήθη Ἑλλήνων τὰ εὐγενῆ
 Δὲν μεταβάλλει εἰς ἄγενῆ·
 Ἀρκεῖ, Ἑλλήνων ὅτ' εἶν' υἱοί.

11.

ὦ Ἑλικίων μου, ὄρος Μουσῶν,
 Δεδουλωμένον αἰῶνας τρεῖς
 Ὑπὸ δυνάστας τόσον βαρεῖς,
 Ἐλευθερίας ἰδοὺ αἰῶν.

12.

Εἰς τὰς καθέδρας τὰς ἱερὰς,
 Ἐνθα αἱ Μοῦσαι τὸ παλαιὸν
 Χορὸν συνίστων τὸν ἐκλεκτὸν,
 Φάλαγγας βλέπε Ἑλληνικάς.

13.

Ἡ Ἰπποκρήνη ἡ ἱερὰ
 Ἀφθόνως ῥέει, βρέχει τὴν γῆν,
 Ἐμπνέει ὃς ὅλους πολεμικὴν,
 Καθὼς τὸ πάλαι ἦθ' ἤθη χρηστά.

14.

Τότε Μεδούσης ὁ πτερωτὸς
 Πήγασος ἵππος μὲ μιὰν ὄπλ' ἄπλ' ἄπλ' ἄπλ'
 Τρέπει ἐκ λίθου εἰς μιὰν πηγὴν
 Σοφῶν νὰ μείνῃ ὁ θησαυρός.

15.

Ἦδη Ἑλλήνων λοχαγωγοὶ
 Τὰς αἵματώδεις καὶ στιβαρὰς
 Πλύνουν μαχαίρας καὶ δεξιὰς,
 Αἰ! θανμασία ἦλθ' ἐποχή!

16.

Ἴδοὺ Ἑλλήνων οἱ ἀρχηγοὶ
 Εἰς τὰ νερά σου διὰ νυκτὸς
 Ἀποξενοῦνται τὰ τῆς σαρκὸς,
 Κι ἐνθουσιῶσιν ὡς οἱ θεοί.

17.

Ἡ Αἰτωλία καὶ ἡ Φωκίς,
 Ἀκαρνανία καὶ ἡ Λοκρὶς
 Ζυγοῦς τυράννων τοὺς ἀπηνεῖς
 Ν' ἀποτεινάζουσιν, ἰδοὺ ἐλπίς.

18.

Ζεῦ βουλευφόρε, θεῶν πατήρ,
 Ἐλευθερίας ὁ παροχεὺς,
 Καὶ θείας δίκης διανομεὺς,
 Ὀρκωμοσίας ἰδοὺ κρατήρ.

19.

Ὅλοι συμφώνως ὑπ' οὐρανὸν
 Νὰ καταθέτουν ἐπὶ τῆς γῆς
 Εἴφη καὶ ὅπλα μετὰ κραυγῆς,
 Καὶ ἐκφωνοῦσιν ὄρκον φρικτόν.

20.

„Ψυχὴ μὴ μένη Ἑλληνικῇ,
 „Ἄν ὁμοφώνως κατὰ ἐχθρῶν
 „Δὲν συναγείρουν Ἄσπην σκληρόν,
 „Πλὴν νὰ τοὺς πνίξῃ Στυγὸς πηγὴ.“

21.

Δείχνουν ἐκεῖθεν τὴν ἀτραπὸν
 Τοῦ Ἐφιάλτου τὴν στενωπὸν,
 Ὅθεν ᾠδήγει τὸν Περσικὸν
 Στρατὸν ἀχρεῖος τυραννικόν.

22.

Κ' ὅλ' ὁμοφώνως μιᾷ φωνῇ
 Κατὰ προδότου φρικτὰς ἀράς
 Ἐπισωρεύουν φεῦ! τρομεράς,
 Ἄν τις μ' ἐκείνον ὁμοιωθῇ.

23.

Λάμπει πλησίον καὶ ὁ σεμνὸς
 Τάφος ἡρώων ἀνδρῶν λαμπρῶν,
 Τριακοσίων τῶν θαυμαστῶν,
 Καὶ Λεωνίδας γῆς ὁ θεός.

24.

Αἱματωμένη Θερμοπυλῶν
 Ἡ γῆ ἐκείνη ἢ ἱερὰ
 Εἰς τὸν αἰθέρα φθάνει λαμπρὰ,
 Ἐχθρῶν κηρύττει ἀφανισμόν.

25.

Ὅλαι Ὀλύμπου αἱ κορυφαί
 Ἀπὸ θουρίους ἐγερτικούς
 Πληροῦνται ὕμνους πολεμικούς·
 Πάντοθεν τάξεις πολεμικαί.

26.

Ὅταν ὁ λαῖρος πνεῖσῃ ἀῆρ
 Εἰς τοῦ Πηλίου τὰς τρομερὰς
 Πίτεϊς ἐκείνας τὰς σκιερὰς
 Καὶ ὁμοιάζει Αἴττης κρατῆρ.

27.

Οὕτω καὶ ῥῆθ' ἐν ἀκαρεῖ
 Πάταγος μέγας παντοῦ ἤχῳ
 Ἐχθρῶν μηνύει ἀφανισμόν
 Καὶ κατασεῖει ὅλην τὴν γῆν.

28.

Λεσμοὺς Ἠρώων πολεμικῶν
 Ἀπὸ Ὀλύμπου τὰς κορυφὰς
 Ἔως εἰς ἄκρας Ταιναρικὰς
 Τὸ πῦρ ἐξάπτει κατὰ ἐχθρῶν.

29.

Οἱ Σπαρτιᾶται πνέουν θυμὸν,
 Τοὺς ἀρχηγούς των ἀκολουθοῦν,
 Τρέχουν, τυράννων γῆν πυρπολοῦν,
 Εἰς τὰ τσαμῖα βάζουν σταυρόν.

30.

Ὅμηρου γλῶσσα ποιητικῇ,
 Νὰ ἀναζήσης ἂρ ἐμπορεῖς,
 Τοὺς Ἡρωάς μας ἤδη νὰ ἰδῆς,
 Ἴδου συμφράδμονες Ἀχαιοί!

31.

Δὲν εἶναι δέκα, ἀλλ' ἑκατὸν,
 Οὔτε οἰμώζει ἢδ' ὁ Πηλεΐς*).
 Πᾶς Ἑλλήν ἦρως καὶ ἀριστεύς,
 Μῆτε τρομάζουν στρατὸν ἐχθρῶν.

32.

Ἐνθουσιῶντες ὥς αἰετοὶ
 Ἀπ' τῶν ὀρέων τὰς κορυφὰς
 Εἰς τὰς κοιλάδας τὰς χαμηλὰς
 Ἡ φονικὴ των λάμπει αἰχμή.

33.

Πίπτουν ὀρμῶντες, χωρὶς νὰ ἰδοῦν,
 Ἄν οἱ ἐχθροὶ των εἶναι πολλοί.
 Θύουσι, σφάζουν, παντοῦ σπαθὶ,
 Δὲν στρέφουν νῶτα, πλὴν κυνηγοῦν.

34.

Καραϊσκάκης ὀπλαρχηγὸς
 Εἰς πῶν Ἀγρᾶφων τὰς κορυφὰς
 Νίκας νικῶντας πολλὰ λαμπράς,
 Δείχνει, τί εἶναι ἡρωϊσμός.

*) Ἰλδ. Η, 125. (Σημείωσις Ν. Α.)

35.

Ἴδον καὶ ἄλλος ἥρωες, ἀνδρῶν
 Μπότσαρη γόνος περικλεῆς,
 Ὅρμᾶ κ' ἐμβαίνει εἰς ἀπηνεῖς
 Σκοδριάνων τάξεις ἐνθουσιῶν.

36.

Δὲν ἐμποδίζει τὰς ἀτραποὺς,
 Οὔτε προσμένει ὁρμὴν ἐχθροῦ
 Εἰς θέσιν τόπου πολλὰ στενοῦ,
 Ἄλλ' ἐξ ἐφόδου τοὺς κεραυνούς

37.

Ῥίπτει σκορπίζων τάξεις ἐχθρῶν,
 Σφάζων ἐμβαίνει εἰς τὰς σκηνάς,
 Ἐχθροὺς γεμίζει ἀπὸ πληγὰς,
 Τὸν ἡγεμόνα παντοῦ ζητῶν.

38.

Μέχρι Σκοδριάνου τρέχει-σκηνῆς,
 Ἐξ ἀτυχίας λείπ' ὁ ἐχθρὸς,
 Δὲν τὸν εὗρίσκει ὁ θαυμαστός
 Σφάζ' αὐτ' ἐκείνου δύο καὶ τρεῖς.

39.

Ἐκβαίνει ὅλος περιχαρὴς,
 Λέγ', εἴμ' ὁ Μάρκος! τρέμετ', ἐχθροί!
 Ἄλλ' ἐν τῷ ἅμα... πικρὰ πληγῇ
 Τὸν φθάν' ὀρμῶντα,... πίπτ' ἐπὶ γῆς.

40.

Πίπτει ὁ ἥρωες, ἀλλ' ἡ ἐλπίς,
 Ὅτ' ἐφονεύθη πλήν ὁ ἐχθρὸς
 Καὶ μετὰ τοῦτον ἔπεσ' αὐτὸς,
 Τὸν ἀνεγείρει ἀπὸ τῆς γῆς.

41.

Δὲν μὲν' ὁ ἦρως μετὰ νεκρῶν
 Ἐχθρῶν εἰς χεῖρας τὰς φονικὰς,
 Ἄλλ' εἰς πατρίδος τὰς μητρικὰς
 Τρέχει ὀγκάλας λειποψυχῶν.

42.

Τρὶς ἐνθυμίζει τὸν ἀδελφόν,
 Ὑπὲρ πατρίδος ν' ἀγωνισθῇ,
 Καὶ παρὰ Τούρκων μὴ μαυλισθῇ,
 Καὶ οὕτω χρέος πληροῖ κοινόν.

43.

Μὲ τὰς ἰδίας λέξεις πληρῶν
 Τέρμα τοῦ βίου καὶ ὁ κλεινός
 Καραϊσκάκης ἦρως λαμπρὸς,
 Θνήσκει ὁ γενναῖος πρὸ Ἀθηνῶν.

44.

— Ἄλλ' ἐπιστρέφων τὸν ὀφθαλμόν,
 Βλέπω Ἑλλήνων νήσους πολλὰς
 Ὅλας ἐτοιμούς, μὲ τὰς μικρὰς
 Νῆας νὰ τρέχουν μ' ἡρωϊσμόν.

45.

Ἐδὼ Μιαούλης ὡς Ποσειδῶν
 Τρέχει, ὡς ἄλλος Θεμιστοκλῆς,
 Νίκας λαμβάνει περικλεεῖς,
 Ὅρμῃ καὶ φέρει ἀφανισμόν.

46.

Μέσα εἰς σκάφην... τί εὐτελεῖ!
 Ἐμβαίνει ὁ ἦρως ἐνθουσιῶν...
 Ἐχθρῶν σπορπίζει στόλον φρικτὸν,
 Καίει, διώκει, καὶ πυρπολεῖ.

47.

Ὁ ὀφθαλμός του εἰς τὰ δεινὰ
 Δὲν ἐφοβήθη οὐδὲ μικρὸν,
 Ἐρχεται νέφος σφαιρῶν πυκνὸν,
 Τὰς βλέπ' ὁ Ἥρως, δὲν τὰς ψηφᾷ.

48.

Τρίκροτα πλοῖα ὡς τὰ βουνὰ
 Πυροβολοῦσι παντοτεινῶς,
 Κι' ὁ Ἥρως βλέπει πολλὰ φαιδρὸς,
 Ἀντὶ τὰ φεύγῃ... τὰ κυνηγᾷ.

49.

Τρὶς καίει στόλους βαρβαρικοὺς,
 Ὀκτάκις πάλιν εἰς σκορπισμὸν
 Καταδιώκει μ' ἀφανισμὸν,
 Πάντοθεν βλέπει πυρπολισμούς.

50.

Συνάμιλλός του ἄλλος κλεινός,
 Κανάρης Ἥρως περικλεῆς,
 Μ' ὀλίγους ναύτας ὁμογενεῖς
 Νίκας λαμβάνει πολλὰς κ' αὐτός.

51.

Μὲ ἓνα πλοῖον πολλὰ μικρὸν
 Καὶ μ' ἄλλα σκάφη πατριωτῶν
 Ἑλλήνων ὄντως περικλεῶν,
 Φέρ' ἔχ' ὀλίγον ἀφανισμόν.

52.

Εἰς στόλον μέγαν πολυπληθῆ
 Ἐμβαίν' ὁ Ἥρως μ' ἀλαλαγμὸν,
 Κατασκορπίζει, δλον σχεδὸν
 Καίει, διώκων καὶ πυρπολεῖ.

53.

ὦ σεῖς θαλάσσης οἱ ἀρχηγοί,
 Δύο προσητῆρες πυρποληταί,
 Ἐχθρῶν ὁ τρόμος καὶ ὀλοθρευταί,
 Ἐσᾶς θανμάζει ὅλη ἡ γῆ.

54.

Ἐσᾶς γνωρίζω περικλεεῖς
 Κίμωνας, ἄλλους Θεμιστοκλεῖς·
 Θεοὺς θαλάσσης πανευκλεεῖς
 Ἐσᾶς γνωρίζει καὶ ἡ Πατρίς.

Ἀνεπίγραφον.

α'.

Ζεῦ, θεέ, θεῶν τε καὶ θνητῶν ὁμοῦ ἀπάντων Βα-
 σιλεῦ!

ὦ σύ Μουσῶν, Χαρίτων, Ἀθηνᾶς, Ἑρμοῦ καὶ
 Ἀπόλλωνος γονεῦ!

Ἀθλων κόσμον ὑψίζυγε σταθμεῦ καὶ διανομεῦ!

Ἐπίβλεπον, ἐπίβλεπον καὶ ἴδε πλέον καὶ ἡμᾶς·

Ἐὰν καὶ ὑπάρχῃς, Ζεῦ! καὶ τὴν ἀρετὴν ἀληθῶς
 τιμᾷς·

Ἀθλοῖ! ἕως πότε; ἕως πότε νύξ δυστυχιῶν;

Ἄς ἐπαναλάβῃ πλέον καὶ ἡ ἡὺς τῶν εὐτυχιῶν.

β'.

Ἐκπλήξον, κεραυνοφόρε, τοὺς ἐχθροὺς τῶν σοφῶν
 Γραικῶν!

Ῥίπον βροντῶδῃ σου τὸν κεραυνὸν, θεέ, κατὰ
 τῶν ἀνταρτῶν!

Φθάνει, φθάνει πλέον, ἀγκυλομῆτα Ζεῦ, Ἑλλή-
 νων τὰ κακά.

Ἐπίβλεπον ἐξ οὐρανοῦ, ναοὺς σου ἴδε τοὺς λαμ-
 προὺς,

Γῆν τετεφρωμένην, φεῦ! λοιπὸν τί ἀργεῖς τοὺς κε-
ραυνούς σου, Ζεῦ;
Εὐσπλαγχνε, ἕως πότε; ἕως πότε νῦν δυστυχιῶν;
Ἄς ἐπανακάμψῃ πάλιν καὶ εἰς ἡμᾶς ὁ χρυσοῦς
αἰὼν.

γ.

Βρόντησον, ὑψιβρεμέτ' ἐρίγδουπε, βρόντον τρο-
μερὸν,
Πλήξον σκληρῶν τυράννων κεφαλὰς, θεέ, κεραύ-
νωσον δεινῶς.
Πάτερ, πάτερ, ἄναξ, ἐπάκουσον ἡμῶν, καὶ βρόν-
τησον ἐχθροῦς,
Πλαγχνίσθητι, ὑψίθρονε, Ἑλλάδα σῶσον ἐκ
δεινῶν,
Κατακεραυνώσας, Ζεῦ, θρόνον τοῦ ἐχθροῦ τὸν
τυραννικόν.
Τέκνα κράζει τώρα, κράζει τώρα, ἡ πατρίς
ἡμῶν Ἑλλάς.
Ἦκουσε τὴν δέησίν μου αἰγλόχος, τιτανοκτόνος
Ζεὺς.

δ.

Σάλπιγγες βροντοφωνοῦσιν, ὦ Ἑλλὰς, μέλος θου-
ρικόν.
Ἄρης θρασὺς πολέμων ὁ θεός, Ἑρμῆς, Ἀπόλ-
λων, κ' Ἀθηνᾶ,
Μοῦσαι, Μοῦσαι, ἄλφα καὶ κάπα τὸ κλεινόν, ἔρ-
χοντ' ἀρωγοί.
Ἴδου λοιπὸν, πατρίς Ἑλλὰς, τὸ τέλος στεναγμῶν
πικρῶν.
Ζεὺς ἐριβρεμέτης φεῦ! πλέον δὲν ἀργεῖ ὄλεθρον
ἐχθρῶν.
Χαῖρε, γλυκυτότη μῆτερ τῶν περικλεῶν ἀν-
δρῶν.
Αἱ Μοῦσαι πάλιν κ' ὁ Ἀπόλλων ἀνέβησαν ἔς τὸν
Παργασόν.

Ύψηλάντη Θούριος.

1.

Γραικοί, Γραικοί, Γραικοί, 'ς τ' ἄρματα, Γραικοί,
 ξυπνᾶτε, Γραικοί, ἀπὸ τὸν ὕπνον τὸν βαθύ,
 Ἡ ἀθλία Ἑλλάς τὸν βαρὺν ζυγὸν στενάζει,
 Τοὺς πιστοὺς τοὺς υἱοὺς εἰς βοήθειάν τους κράζει,
 Ἀλύσουσιν νὰ συντρίψῃ,
 Σκλαβιὰν νὰ ἀποθρίψῃ,

Καὶ τρόπαια λαμπρὰ νὰ δείξῃ κατ' ἐχθρῶν.
 Σπαθὶ, σπαθὶ, σπαθὶ, σπαθὶ, σπαθὶ, σπαθὶ, σπαθὶ!
 Δράμετε, Ἕλληνες, μεγάλοι καὶ μικροί.

2.

Ὁ καιρὸς, ἀδελφοί, τῆς ἐλευθερίας φθάνει,
 Καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν τὰς δυνάμεις του λαμβάνει,
 Ὁ τύραννος κλονεῖται,
 Τὴν πτῶσιν του φοβεῖται,
 Ὁ ζῆλος τῆς πατρίδος ἅς λάμψῃ κατ' ἐχθρῶν,
 Σπαθὶ, σπαθὶ, σπαθὶ, σπαθὶ, σπαθὶ, σπαθὶ, σπαθὶ!

3.

Μὴ φοβῆσθε, Γραικοί, ὅτι εἶσθε τάχα ἄλγοι,
 Ἡ Εὐρώπη, ἰδοὺ, τὰς ἀγκάλας της ἀνοίγει,
 Εἰς βοήθειάν σας τρέχει,
 Τοὺς ἐχθρούς σας κατατρέχει,
 Φθάνει, μόνον ἐσεῖς νὰ κάμετε ἀρχήν.
 Σπαθὶ, σπαθὶ, σπαθὶ, σπαθὶ, σπαθὶ, σπαθὶ, σπαθὶ!

4.

Μὴ φοβῆσθε, Γραικοί, τοὺς λαοὺς τοὺς τρισβαρ-
 βάρους,
 Εἶναι ὄχλος πολὺς χωρὶς τόλμης τε καὶ θάρρους.
 Ἀνδρεῖοι Ρουμελιῶται, Νησιῶται καὶ Ἡπειρώται,
 Χύστε ποταμηδὸν τὸ αἷμα τῶν Τούρκων.
 Εὐῖ, εὐῖ, εὐῖ, εὐῖ, εὐῖ, εὐῖ, εὐῖ.
 Δράμετε, Ἕλληνες, μεγάλοι καὶ μικροί.

5.

Ἔως πότε, Γραικοί, ἕως πότε τυραννία,
 Νῦν καιρὸς, ἀδελφοί, ζήτω ἡ ἐλευθερία,
 Ἀνδρεῖοι Ρουμελιῶται, Ἀχαρνᾶνες καὶ Σουλιῶται,
 Χύστε ποταμὴδὸν τὸ αἷμα τῶν Τουρκῶν.
 Εὐῖ, εὐῖ, εὐῖ, εὐῖ, εὐῖ, εὐῖ, εὐῖ.
 Φωτιά βάλετε, Ἕλληνες, εἰς ὅλην τὴν Τουρκίαν.

Ἀνεπίγραφον.

(Κατὰ τὴν μελωδίαν τοῦ ᾠσματος Δυὸ κοπέλλαις
 μ' ἀγαποῦνε.)

Ἑλλὰς μητέρα! ἐκ τοῦ γνόφου τῆς δουλείας τῆς αἰσχρᾶς
 Ὑψωθείσα νῦν ἐνδόξως μετὰ καλλονῆς λαμπρᾶς,
 Χαῖρε, φίλη Ἑλλάς!
 Ἐνθους κράζει ἡ Παλλάς.

Ἦδη τῆς ἐλευθερίας χρυσοπλόκαμος αὐγὴ
 Διαλάμπει καὶ φαιδρύνει τὴν περίφημόν σου γῆ.
 Τῶν Μουσῶν ὁ χορὸς
 Νῦν ἀγάλλεται φαιδρὸς.

Πράξεών σου νῦν φήμη στεντορείως ἀντηχεῖ
 Ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ, Ἀφρικῇ καὶ Ἀμερικῇ.
 Οἱ λαοὶ χαίρουσι,
 Σοὶ στεφάνους πλέκουσι.

Ὁ Ταρτάρειος ἐχθρὸς σου ὁ σκληρὸς καὶ ἀπηνὴς
 Ἦδη ἔχασε τὴν τόλμην, τρέμει φόβῳ συσχεθεῖς.
 Ἀρπυιαί, σπεύσατε,
 Τοῦτον καταφλέξατε!

Οἱ Ὑδραῖοι Ποσειδῶνες θριαμβεύουν κατ' αὐτοῦ,
Φλόγας Πλούτωνος τοξεύουν, τὸν τεφροῦσι πανταχοῦ.

Ἕλληνες, σπεύσατε,
Τοὺς Ὑδραίους στέψατε!

ὦ Σακτοῦραι καὶ Μιαοῦλαι καὶ Κανάραι θαυμαστοί,
Τίς μ' ἐσῶς Ἑλλάδος κλέος δύναται νὰ συγκριθῇ!

Νέοι Θεμιστοκλεῖς,
Ἀπεδείχθητε νῦν σεῖς.

Μπότσαρις κ' οἱ Μεσολόγγης ἥρωες ὀνομαστοί
Χαίρουνσιν ἀθανασίαν, ἔπαυσαν νὰ ᾔν' θνητοί.

Βάρβαροι! γινῶτε νῦν
Τὴν Ἑλληνικὴν ὀργήν.

Κλεινοὶ γόνοι Πυθαγόρου, Σάμου λέοντες φρικτοί,
Μαστιγοῦσι τὴν Ἀσίαν καὶ χλευάζουν Ἀφρική.

Ὑδρας γὰρ κεφαλὰς
Κατεσύντριψαν πολλάς.

Σβέσατε τῆς διχονοίας δᾶδας τὰς φθοροποιὰς,
Κρηῖτες! ὀπλισθῆτε πάλιν, σπεύσατε μετὰ χαρᾶς.

Πίστιν στηρίζατε,
Τὸν Μωάμεθ πνίξατε!

Ἄγγελε ἐλευθερίας, Ὑψηλάντα ποθινὲ,
Τὸν προστάτην τυραννίας σύντριψον, γόνε κλεινέ.

Ἀσεβεῖς παίδευσον,
Ἀρνητὰς ἔμπαιξον!

Ἀρνησίθρησκοι Γαλάται, ὅς' ἐδείξατε τρανῶς,
Τοῦ Χριστοῦ πῶς προτιμᾶτε τὸν χρυσὸν οὐτιδανῶς,

Καταισχύνθητε νῦν
Εἰς τοῦ Πέλοπος τὴν γῆν.

Μὰ τοὺς ἐν Φαργᾷ θανόντας σοὶ ὁμνῶ, ὦ Ἑλλάς,
Ὅτι ἤδη μεταβαίνει εἰς τὴν γῆν σου ἡ Παλλὰς,

Τῶν Μουσῶν ὁ χορὸς,
Καὶ Ἀπόλλων ὁ λαμπρός.

Ὅμοιος.

Εἰς Ἑλικῶνος κορυφὴν ἀκούω μιᾶν λαμπρὰν ἑμφήν,
 Ἐντρομος γίνομ', ἀπορῶ, ἐνατενίζων θεωρῶ
 Θεάν πάνν λαμπρὰν
 Καὶ χαρμονὴν φαιδράν.

Ὅμιλος σεπτῶν Μουσῶν ἐπὶ νεφελῶν χρυσῶν
 Χαίρει, ἀγάλλεται, σκιρτᾷ, πλήρης χαρᾶς ἀγαλλιᾷ,
 Ἑλληνας ἐπαινεῖ,
 Πράξεις αὐτῶν ὑμνεῖ.

Ἐξαίφνης βλέπω τὸν Ἑρμῆν τρέχοντα μὲ πολλὴν
 ὁρμήν·
 Προσέρχομαι, τὸν χαιρετῶ, ἐμφόβως καὶ τὸν ἐρωτῶ,
 Νὰ μοὶ διηγηθῇ,
 Πρὸς τί ἡ ἑορτή;

Τότε τῆς Μαίας ὁ υἱὸς μοὶ ἀπεκρίθη βλοσυρός·
 Ψυχρὸ θνητέ! ἀναισθητεῖς, ἢ πάντως ἀδιαφορεῖς;
 Ἀνέστη ἡ Ἑλλὰς,
 Ἡ φίλη Ἀθηνᾶς.

Ὅλ' ἡ βαρβαρικὴ ἰσχὺς Ἀσίας τε καὶ Ἀφρικῆς
 Δὲν δύναται ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν σπαθί·
 Φρίττει καὶ ἀπορεῖ,
 Παντοῦ ὑποχωρεῖ.

Ὡς λέοντες παντοῦ ὄρμουν, τοὺς Τούρκους σφάζουν,
 πυρπολοῦν,
 Διὰ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς οἱ Ἕλληνες δαίχνουν λαμπρὰς
 Πράξεις Ἡρωϊκάς
 Καὶ προπατορικάς.

Ἄρης, Παλλὰς καὶ Ποσειδῶν μάχονται νῦν ὑπὲρ
αὐτῶν,

Καὶ οἱ Ὀλύμπιοι θεοὶ μακρόθεν εἶναι θεωροί.

Ὁ δὲ Μουσῶν χορὸς

Μέλπει χαρμονικῶς.

Εἰπὼν μοι ταῦτα ὁ Ἑρμῆς, ἑξαίφνης γίνετ' ἀφανής,

Ἐγὼ δὲ ἐνθουσιασθεὶς ἀπὸ ἐκείνης τῆς στιγμῆς

Ἑλληνας ἐπαινῶ

Πράξεις αὐτῶν ὑμνῶ.

Ποίημα Κοκκινάκη.

ὦ λεγυρὸ καὶ κοφτερὸ σπαθί μου,

Καὶ σύ, τουφέκι μ', φλογερὸ πουλί μου!

Ἐσεῖς τὸν Τοῦρκον σφάζατε,

Τὸν τύραννον σπαράξατε.

Νὰ ζήσῃ τὸ σπαθί μου!

Νὰ ζήσῃ τὸ πουλί μου!

Σπαθί μου, σὰν ὃ ἀκούω νὰ γλιγλίζῃς,

Καὶ σύ, μαῦρον τουφέκι μ', νὰ μπουμπίζῃς,

Νὰ στρώνωνται Τούρκων κορμιὰ,

Ἀλάχ! νὰ σκούζουν τὰ σκυλιά.

Αὐτ' εἶν' ἡ μουσική μου,

Νὰ ζήσῃ τὸ σπαθί μου!

Ὡς τὸν οὐρανὸν ἀστράπτει καὶ βροντάει,

Βροχὴ, κατακλυσμὸς, βορειᾶς βογκάει,

Κ' ἐγὼ γυρίζω τὰ στενὰ,

Καὶ ἀναβαίνω τὰ βουνά.

Ν' ἀναστηθ' ἡ πατρίς μου,

Νὰ ζήσῃ τὸ σπαθί μου!

Γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἁγίαν,
 Γιὰ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν,
 Γι' αὐτὰ τὰ δύο πολεμῶ,
 Μ' αὐτὰ νὰ ζήσ', ἐπιθυμῶ.
 Κ' ἂν δὲν τὰ ἀποκτήσω,
 Τί μ' ὠφελεῖ νὰ ζήσω;

Ἡ ὥρα ἔφθασεν, ἡ σάλπιγξ κράζει·
 Ἀπὸ χαρὰν πετῶ, τὸ αἷμα βράζει.
 Τὸ μπᾶμ, τὸ μποῦμ, τὸ γλὶν γλὶν γλοῦν
 Ἀρχίζουν νὰ βροντοβολοῦν,
 Κ' ἐγὼ τοὺς Τούρκους σφάζω,
 Ζήτω Ἑλλάς! φωνάζω.

Ὕμνος εἰς τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου
 Μπότζαρη.

Κλαύσωμεν, Ἕλληνες, ἄνδρα γενναῖον,
 Τὸν Μάρκον Μπότζαρη, ἥρωα νέον,
 Ὅστις ἀπέθανεν ἡρωϊκῶς.

Τοῦτον τὸν ἥρωα ἃς μιμηθῶμεν,
 Τὴν ἐλευθερίαν μας ἐὰν ποθῶμεν
 Καὶ θέλει θραύσωμεν ἐχθροὺς ἡμῶν.

ὦ Μάρκο Μπότζαρη, Ἡπείρου θαῦμα!
 Ὅλους τοὺς Ἕλληνας ἄφησες τραῦμα,
 Σ' ὅμως ἐχάσαμεν, οὐκ ἀρετάς.

Τοῦρκοι σκληρόκαρδοι, ἐὰν φονεύθῃ
 Ὁ Μάρκος Μπότζαρης, δὲν λιγορεύθῃ
 Ἡ ἐναντίον σας Ἑλλήνων ὁρμή.

Ὑπαγ', ἀθάνατε, εἰς οὐρανίους
 Σκηῖάς τοῦ Πλάστου μὲ ὕμνους θείους
 Κ' εὖχον διὰ πατρίδος ἐλευθερίαν.

α) Παιὰν τῶν Ἡρώων τοῦ Μεσολογγίου
 κατὰ τὴν ἔξοδον αὐτῶν.

Γενναῖοι Πατριῶται!

Τὸ δένδρον ἀννψώθη,
 Ὁ ὄρκος μας ἐδόθη
 Μὲ πίστιν σταθεράν·

Ἄς τρέξωμε 'ς τοὺς κάμπους μεγάλοι καὶ μικροί!
 Νὰ λάβωμεν τὴν δάφνην κὶ ἅς πέσωμεν νεκροί!

Τοῦ Ἀρεως ἡ σάλπιγξ
 Τὸ αἷμά μας ἀνάπτει·
 Ἡχεῖ καὶ μᾶς συνάπτει
 Μὲ τόλμην σταθεράν·

Ἄς τρέξωμεν 'ς τοὺς κάμπους μεγάλοι καὶ μικροί!
 Νὰ λάβωμεν τὴν δάφνην κὶ ἅς πέσωμεν νεκροί.

Ἐν ὅσῳ εἰς τὰς φλέβας
 Τὸ αἷμά μας γυρίζει,
 Τυράννους δὲν γνωρίζει
 Κἀνεὶς ἀπὸ ἡμᾶς·

Ἄς τρέξωμεν 'ς τοὺς κάμπους μεγάλοι καὶ μικροί!
 Νὰ λάβωμεν τὴν δάφνην κὶ ἅς πέσωμεν νεκροί.

β) Αἱ Ἡρώισσαι γυναῖκες πρὸς τοὺς ἄνδρας
 αὐτῶν.

Σουλιῶται ἀνδρεῖοι!

Ἡρώες Ἀκαρῶνες!
 Ἠπίρου κ' Αἰτωλίας
 Ἀδέλφια παλαιά!

Μπραῖμ Πασιᾶν τὸν τύραννον σκληρὸν
 Ὡς τὸ πῦρ νὰ τὸν ἐδῶστε μὲ τόνον τρομερόν·

Νὰ ἰδοῦν λαοὶ,

Πῶς εἴμεθα ἐκείνων

Τῶν πόλαι μας προγόνων

Ἀπόγον' ἀληθεῖς·

Ἄς τρέξωμεν ἔς τοὺς κάμπους μεγάλοι καὶ μικροί!

Νὰ λάβωμεν τὴν δόφνην κὶ ἄς πέσωμεν νεκροί.

᾽Ωδὴ, ἡ ἀκροστιχὶς τῆς ὁποίας λέγει Ἀθάνατε Α. Μια-
ούλη!

Ἀπεφάσισεν ὁ κτίστης οὐρανοῦ, γῆς καὶ θαλάσσης·

Σὺ τὴν τρίαιναν νὰ πιάσης, νέε ἄλλε Ποσειδῶν!

Θαυμαστὲ ναύαρχ' Ἑλλάδος, ὅπου ἔμελλες νὰ καύσης,

Νὰ συντρίψῃς, νὰ χαλάσῃς Τούρκων πλοῖα σωρηδόν·

Ἀρπαν λάβε, ὦ Ἑλλάς μου, καὶ ὥς φύσει γλυκυλάλος

Ψάλλε· Μέγας θεὸς ἄλλος εἶν' ὥς ὁ θεὸς ἡμῶν;

Νίκης στέφανα Σᾶς πλέκει, ὦ Σακτούρη καὶ Κανάρη,

Νέοι Ἡφαιστε καὶ Ἄρη! ἡ πατρίς ἡμῶν Ἑλλάς·

Ἀμαράντινα δ' ὁ πλάστης μετὰ ταῦτα θέλει πλέξει,

Ἄλλοι Κίμωνες, νὰ στέψῃ ὅλων Σας τὰς κεφαλὰς.

Τὰ ναυμαχικά Σας ἔργα θὰ Πινδαροστιχοῦντο

Κι' Ὀρφικά θὰ κελαῖδονται, ὥς ποῦ μέν' ὅλο τὸ

πάν.

Ἐλαμψαν Χριστοῦ τὰ τέκνα, λάμπει ὅλ' ἡ ἐκκλησία,

Ἐπεταί κὶ ἡ ἑλευθερία τῆς Ἑλλάδος μας μητρός.

Ἀναστήθητε, ὦ ἄνδρες! Πρόγονοι Θεμιστοκλεῖδαι!

Ὁ Μιαούλης, Ναυαρχεῖδαι! σᾶς φωνάζει ὁ λαμπρός.

Μεθ' ἡμῶν ὁ θεός! γινῶτε ἔθνη καὶ ἡττᾶσθε!

Τοῦρκοι, πλέον ἀπατᾶσθε, ἡ Ἑλλάς δὲν εἶν' γιὰ

σᾶς!

Ἰδατε τώρα πέντ' ἔτη Ἑλλήνος ψυχὴν γνησίαν,

Διὰ τὴν ἑλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος ν' ἀφεθῇ;

Ἀπ' τὴν γέννησίν τ' ὁ Ἕλλην, Διὰ πίστιν καὶ πατρίδα

Μάχου, ἤκουσε, κὶ αἰγίδα βάλε, ζώσου καὶ σπαθί.

Ὁ βραχίον τοῦ Ὑψίστου ἀπ' τὰς χεῖράς σας ἀρπάζει
τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν βάζει εἰς τὴν πρώτην της
ἀρχήν.

Ὑποτάγητε, ὦ Τοῦρκοι! εἰν' καιρὸς, καὶ μὴν ἀργῆτε,
Κ' εἰς τοὺς Ἑλληνας ἀφῆτε τῶν πατέρων τοὺς
τὴν γῆν.

Λαμπρὲ Νάυαρχε Ἑλλάδος, Μιαούλη! κάμνω τέλος,
Διὰ Σὲ Εὐρώπην μέλος παραιτῶ νὰ κελαῖδῃ.

Ἡ Ἑλλὰς δ', ὥστε ὑπάρχει, θέλ' ὑμνεῖ τὰς ναυμαχίας,
Ὅλων καὶ ἀνδραγαθίας τῆς θαλάσσης καὶ ξηρᾶς.

Δ. Σολομῶντος Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν.

α'. Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερὴν,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι,
ποῦ μὲ βία μετροῦει τὴν γῆν.

β'. Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

γ'. Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες,
πικραμένη, ἐντροπαλὴ,
καὶ ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
Ἐλα πάλι, νὰ σοῦ πῇ.

δ'. Ἀργιὲ νᾶλθῃ ἐκείνη ἡ ἡμέρα,
καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλὰ,
γιατὶ τᾶσκιᾶζε ἡ φοβέρα,
καὶ τὰ πλάκονε ἡ σκλαβιά.

- ε'. Δυστυχής! παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμεινε, νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα,
καὶ διηγῶντάς τα νὰ κλαῖς.
- στ'. Καὶ ἀκχετέρει, καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερην λαλιά·
ἓνα ἐκτύπαιε τᾶλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπησιά.
- ζ'. Κ' ἔλεες· Πότε ᾗ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τ'ς ἐρμιαῖς;
Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψαις, ἄλυσσες, φωναῖς.
- η'. Τότε ἐσήκονες τὸ βλέμμα
μὲς τὰ κλαῦματα θολὰ,
καὶ εἰς τὸ ῥοῦχό σου ἔσταζ' αἷμα,
πληθὺς αἷμα Ἑλληνικό.
- θ'. Μὲ τὰ ῥοῦχα αἵματωμένα,
ξέρω, ὅτι ἐβγαίνες κρυφὰ,
νὰ γυρεύῃς εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.
- ί'. Μοναχὴ τὸν δρόμο ἐπῆρες,
ἐξανάλθες μοναχὴ·
δὲν εἶν' εὐκόλαις ἢ θύραις,
ἐὰν ἡ χρεὶα ταῖς κουρταλῇ.
- ια'. Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια,
ἀλλ' ἀνάσασιν καμμιὰ·
ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια,
καὶ σὲ γέλασε φρικτά.

ιβ'. Ἄλλοι, ὦϊμέ! ἔς τὴν συμφορά σου,
 ὅπου ἔχαιροντο πολὺ,
 σύρε, ναῦρης τὰ παιδιὰ σου,
 σύρε, ἔλεγαν οἱ σκληροί.

ιγ'. Φεύγει ὀπίσω τὸ ποδᾶρι,
 καὶ ὀλογλῖγωρο πατεῖ
 ἢ τὴν πέτρα, ἢ τὸ χορτάρι,
 ποῦ τὴν δόξα σοῦ ἐνθυμεῖ.

ιδ'. Ταπεινότατή σου γέρνει
 ἡ τρισάθλια κεφαλή,
 σὰν πτωχοῦ, ποῦ θυροδέρνει,
 καὶ εἶναι βάρος του ἡ ζωή.

ιε'. Ναί· ἀλλὰ τῶρα ἀντιπαλεύει
 κάθε τέκνο σου μὲ ὄρμη,
 ποῦ ἀκατάπαυστα γυρεύει
 ἢ τὴν νίκη, ἢ τὴν θανή.

ιστ'. Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
 τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
 καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
 χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Παροράματα.

Σελδ.	Στίχ.	Γρ.
V	4 παχυτότητα	παχυλότητα
VII	15 ὑπήκουεν	ὑπήκουσεν
VIII	5 συγγνωτέος	συγγνωστέος
4	18 σιδέρεον	σιδήρεον
5	1 Πλαταίων	Πλαταϊών
8	3 ἐκ	ἐν
10	9 τῆς	της
18	25 μικρόν	μικρόν
23	30 ἐννοῶσιν	ἐννοῶσαν
32	12 βαρύνοντα	βαρύναντα
38	τελευτ. ἐπεῖ	ἐκεῖ
39	27 ὅσας	ὅσαι
41	20 μέγιστόν του	μέγιστόν της
52	1 προσεκδοδεῖσα	προσεκδοδεῖσα

Ἐτι Παροράματα ἐν τοῖς ᾠσμασι.

Σελδ.	Στίχ.	Γρ.
3	6 σκήλαια	σπήλαια
6	4 ἀποτεινάζουν	ἀποτεινάζουν
11	7 βλέπει	βλέπει
13	7 πλαγχνίσθητε	σπλαγχνίσθητε

Κατάλογος τῶν φιλοκάλων Συνδρομητῶν.

Λ ε ί ψ ι α.

	Σώμτ.
Ὁ Εὐγυστ. Ἑλλν. Πρόξενος Κύριος Γεώργιος Θεοχάρης.	10
Ὁ Πανοσιολγτ. Ἀρχιμνδρ. Κύριος Ἡσαΐας Κοκάνσης	2
Ὁ ἐντμτ. Κύριος Κωνσταν- τῖνος Παπᾶ	5
— Κωνσταντῖνος Βούλτσος	1
— Γεώργιος Βούλτσος . . .	1
— Δημήτριος Τρόκανός . .	1
Ὁ φιλέλλην Dr. Theodor Kind	2

Β ι έ ν ν α.

Ὁ Πανοσιολγτ. Ἀρχιμνδρ. Κ. Γρηγ. Καλαγάνης Λέ- σβιος	5
Κ. Δωρόθεος Στεφανάκης Ἐ- φημέριος τῆς τῶν ἐν τοπί- ων ὀρθοδόξων κοινότητος	5
Μουσικολγτ. Κ. Ἀνδριμος Νικο- λαΐδης	2
Ὁ Πανοτ. Αρχμνδρ. Καλλίνικος Σταματιάδης Θάσιος . . .	2
— Ἀδαρίας Δούκας . . .	1
Ὁ ἐντμττ. Κωνσταντῖνος Γκαρ- μπολάς Ὀλύμπιος . . .	5

	Σώμτ.
Ὁ ἐντμτ. Πέτρος Δάρβαρις	1
— Παναγιώτης Βαλδάρης	2
— Δημ. Μπατλῆ . . .	3
— Ἰω. Χατζιάδης ἐκ Κα- στορίας	1
— Ἰω Κοεμτζῆ	2
— Κ. Κούρτης	3
— Κ. Α. Χρήστου μάνου	2
— Δημτρ. Μεξεβεΐρης . .	1
— Ῥαφαήλ Θ. Δούμπα . .	2
— Μ. Χατζίδης ἐκ Καστο- ρίας	1
— Αὐτάδλφ. Ἰω. Μπέζου	2
— Βασίλειος Σπύρου . .	1
— Θεοχάρης Π. Θεοχάρη ἐκ Καστορίας	1
— Σπύρος Μ. Σκαμπάλη	3
— Ἀναστάσιος Δούζη . .	2
— Δημήτρι Δουδούμης ἐλ- λόγιμος	2
— Ἀνώνυμος	1
— Ἐπαμινώδας Μωραΐ- τίνης	1
— Ἀδελφοὶ Δούμπα . .	3
— Ἰάκωβος Διαμαντίδης	1
— Ἰω. Ὀμπρέσκου . . .	1
— Πατελῆς τσάλης . . .	2
— Παναγιώτης Χ. Γεωρ- γίου	1

	Σώμτ.
Ὁ ἐντιμτ. Μαργαρίτης Δημ.	
Παμφίλης	2
— Θεοδόσιος Παππᾶ Δη-	
μητρίου	1
— Ι. Γ. Θεοχάρης . . .	3
— Ἀναστάσιος Τσάππου	1
— Εὐγένιος Μποζίνου .	1
— Νικόλαος Μαντισοράνης	2
— Ἀχιλλεύς Δ. Ποστολά-	
κας ελογιμος . . .	1
— Ἰω. Πέτροβιτζ . . .	2
— Ζηνόβιος Πώπ σὺν τῷ	
ὡς αὐτοῦ Κωνσταν-	
τίνω	2
— Π. Ῥάλης	1
— Ζωρζῆς Σκαραμαγκᾶς	1
— Σκιναβῆς καὶ Γαλάτης	1
— Δημτρ. Θεοδώρου Τύρ-	
κας	1
— Κ. Χ. Ἀγγέλου . . .	1
— Α. Κ. Τιμολέων . . .	1
— Ἰω. Δημ. Σαβόπουλος	1
— Γεωργ. Σαμμάρα . .	1
— Κωνστ. Τομπακάκης .	2
— Δρόσο. Γεωργ. Σαλομοῦ	1
— Ἀνδρέας Παγωνικός .	1
— Ν. Ῥίζου	1
— Ζώης Χαραμῆς . . .	1
— Κωνστ. Μπέλιος . . .	1
— Ἀναστάσιος Κ. Κα-	
ζήμση	1
— Ἀποστόλης Συτζάνης	1
— Ν. Σιδερίδης	1
— Ἰω. Τσατσαράγκος .	1
— Παναγτ. Α. Πατριός .	1
Ὁ Λογιώτατος Κύριος Ἰωάν-	
νης Χαβιαράς	1
— καὶ φιλόμους αὐτοῦ	
μαθητῆς Ἰωάννης	
Κομανιάνος	8
— Α. Οὐριάννος	3
— Γεώργιος Μάρτυρ . .	2

	Σώμτ.
Ὁ λογιώτ. Μ. Πότλης .	2
— Εὐθύμιος Οἰκονομίδης	3
— Κωνσταντίνος Κοντο-	
γώνης	1
— Νικόλαος Δωρέντης .	1
— Δημτρ. Σ. Ἡσαΐας . .	1

Μόναχον.

Ὁ Κύριος Δημήτριος Σ.	
Μπουντούρης	2
— Ἰωάννης Φωτιάδης Λέ-	
σβιος	1
— Δ. Βούλσος	2
— Σ. Α. Κουμανούδης . .	1
— Γ. Ἀλεξάκης	1
— Φίλιππος Ἰωάννου . .	1
— Ι. Δ. Δηλιγιάννης . . .	1
— Π. Παπαῤῥηγόπουλος	1
— Ι. Ν. Ταβακόπουλος	1
— Α. Παπαδιαμαντόπου-	
λος	1
— Ν. Ε. Ῥάλλης	1
— Κ. Ζέζος	1
— Ν. Μ. Μάνος	1
— Θ. Π. Βρυζάκης	1
— Α. Κουμειᾶς	1
— Γ. Δημητριάδης	1
— Δ. Χ. Χαραμῆς	5

Ἑλληνικὸν Λύκειον ἐν Μονάχῳ.

Ὁ Διευθυντῆς αὐτοῦ Κύ-	
ρίος Δ. Παῤῥησιάδης .	3
Ὁ Πανοτ. Ἀρχιμνδρ. Κ. Καμ-	
πάνης	1
Ὁ λογτ. Ἐμμ. Φωτιάδης .	1
— Οἱ φιλόμους οἰμαθενταὶ	
— Α. Λεκατσῆς	2

	Σώμτ.
Όλογτ. Σ. Καίσσαρης . . .	1
— Δ. Κουβαράς . . .	1
— Ι. Βιλλέττας . . .	1
— Γ. Βένσης . . .	1
— Ι. Ν. Σταυρινάκης . . .	1
— Γ. Πετιμεζής . . .	1
— Σ. Λιόλιος . . .	1
— Μιλτιάδης Κανάρης . . .	1
— Γ. Σεβαστόπουλος . . .	1
— Δ. Ψυχάρης . . .	1
— Π. Τσανετάκης . . .	2
— Α. Πλαγηνός . . .	1
— Δ. Όδυσσεύς . . .	1
— Γ. Αθ. Κυριακός . . .	1
— Δ. Α. Νικολαΐδης . . .	1
Ό φιλελλην Κ. Ν. Gratwohl . . .	1

Ζεμλίνον η Ζέμονας.

Ό έντμτ. Πέτρος Ν. Πεσχάρου . . .	1
— Άνδρέας Κωνστ. Μησκυτσηξέ Ιωαννίνων . . .	1
— Ι. Θεοχάρη Βερρόιαϊος . . .	1
— Άλέξανδρ. Ν. Λάτζκοβιτζ εκ Πεστης . . .	1
— Έλληγμτ. Κ. Λυκούργος Ραδισίδης . . .	1
Ό έντμ. Άθανάσιος και Άλέξανδρ. Ν. Δου . . .	2
— Δημ. Παππά Πούλου . . .	2
— Χρήτος Σεράχ . . .	1
— Κωνστας Μιχαήλου . . .	1
— Θ. Ν. Κωνσταντίνου . . .	1
— Σίμος Κ. Λέκκου . . .	1
— Νικόλαος Ίω. Λέκκου . . .	1
— Γεώργ. Μόρφη . . .	1
— Άδαστάσιος Κ. Τιμολέων . . .	1

	Σώμτ.
Ό έντμτ. Θωμάς Μιχαλάκη Πτπκᾶ Θωμά . . .	1
— Τὸ Έλληνικόν σχολείον . . .	1

Βελιγράδιον.

Ό έντμτ. Άναστάσιος Ζάχου εκ Μεσιν. . . .	1
— Άθανάσιος Δημ. Κομμανούδη . . .	1
— Άναστάσιος Χριστοδου εκ Θεσσιν. . .	1
— Βατίλειος Π. Σπύρου . . .	1
— Γεώργιος Ι. Δόκαλη εκ Σιατοστ. . . .	1
— Δημήτρ. ος Λατσιώτα . . .	1
— Ήσαϊας Θεοδοσίου . . .	1
— Ίωάννης Α. Κουμανούδης . . .	1
— Ίωάννης Θ. Χατζιόπουλου . . .	1
— Ίωάννης Στεριάδης . . .	1
— Μιχαήλ Ζάγλα . . .	1
— Μιχαήλ Δ. Καπέτη . . .	1
— Μιχαήλ Ν. λαππά . . .	1
— Νικόλαος Δουκίδης . . .	1
— Νικόλαος Ι. Τζιάρα . . .	1
— Νικόλαος Χριστοδούλου . . .	1

Βρασσοβόν.

Ό λογιώτ. Γεωργ. Ίωάννου Σεράρης . . .	1
— Χριστόδουλος Μουμμάλης . . .	1
— Κωνστ Μανουήλ φιλιππουπολίτης . . .	1
— Δημήτρ. Χ. Ρουσσέτ . . .	1

Σώμτ.

Σώμτ.

Τεργέστη.

Κωνσταντινούπολις.

Ὁ Πανοσιώτατος Ἀρχιμαν- δρίτης Κ. Ἰωακείμ. Φώτιος	1	Οἱ ἐγγισττ. Κύριοι Σπανδα- νῆς υἱ οἱ καὶ Συντρ.	10
Ὁ Πανοσιώτατος Ἀρχ. Κύριος Ἰγνάτιος Θεολογίτης . . .	1	Ὁ ἐντμτ. Κύριος Ν. Ζουά- νης	1
Ὁ Ἱεροδιάκονος Κύριος Γρη- γόριος Ψαλτάκης	1	Φώτιος Νικολάου . . .	5
Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Ἑλλνκ. γένους	10	Δημήτριος Χαρίσης . .	3
Ο' ἐντμτ. Ἰάκωβος Ῥώτας .	3	Ἰωάννης Ἀδυστ. Βάγιας	1
— Δ. Ν. Ἀποστολόπουλος	1	Μιχαὴλ Α. Θελιέλη . .	1
— Δούμας	2	Κοζῆς Α. Θελιέλη . .	1
— Μ. Ῥοδοκανάκης τοῦ Αὐγουστῆ	3	Ἰωάννης Μπατρίνος .	5
— Ἰω. Ὁμηρος	2	Κωνστ. Λύκας	5
— Λιονῆς Καρυδιαῖς . . .	2	Νικ. Λύκας	5
— Κωνστ. Π. Μαυρογορ- δάτος	2	Ἰωάννης Λαμπίνης . .	3
— Γαλάτης	5	Δημήτρ. Κωλαϊδίτης	2
— Σέργιον Δ. Γαλάτην .	1	Κωσταῖκη Βεῖρος μεθμν	2
— Σκαναβῆς καὶ Γαλάτης	2	Γεώργ. Ἀναγνωστιά- δης μεθμν.	1
— Χριστοδουλος Γραμμα- του	1	Νικλ. Στεφάνου . . .	1
— Στέφανος Βλαστός . . .	2	Γιαννίνος Παρασκευαῖ- δης	1
— Ἀντ. Μ. Ἀντωνόπου- λος	1	Εὐστράτιος Παρασκευ- αΐδης	1
— Κ. Παπακώστας	1	Κωνστντ. Ν. Πασιούραι	1
— Α. Μ. Ψιακῆς	1	Γεώργ. Κωνσταντινί- δης ἐκ μικρᾶς Ἀ- σίας	1
— Μ. Ζ. Ῥοδοκανάκης . .	1	Δημήτρ. Χ. Σοφια- νοῦ ὁμ.	1
— Τπάτιος Αὐγερινός . .	1	Ἀπόστολο Λουκά Μι- τυληναῖς	1
— Νικόλαος Α. Β. ὕρος . .	1	Εὐστράτ. Μεϊμάρης ὁμ.	1
— Παῦλος Α. Ἀγέλαστος	1	Δουκάκης Νικολάου ὁμ.	1
— Ἀλεξάνδρος Φωτιάδης	1	Σίμος Φωτεινοῦ ὁμ.	1
— Γεώργιος Μκυροδήμος	2	Χριστόφης Μιχαή- λου ὁμ.	1
— Π. κ. Κατρίτζης	1	Νικόλαος Κούτζα ὁμ.	1
— Δόκτωρ Παναγιώτης Μυταράκης	1	Παναγιώτης Καπξιμά- λης ὁμ.	1
— Χριστόδουλος Κουρ- τούδης	1	Κυριάκος Γρηγορίου ὁμ.	1
		Γεώργ. Παλαιολόγου ὁμ.	1

	Σώμτ.
Ο έντμ. Μιχαήλος Δουκα- ρέλη όμ.	1
— Σταυράκης Μπογακ- τζίογλου όμ.	1
— Μιχαήλος Τογραμα- λής όμ.	1
— Θεόδωρος φωτεινού όμ.	1
— Αύγουστής Δημητρί- ου Λιμναίος	1
— Διαμαντής Χ. Άνιστ. Περγαμώτης	1
— Δημήτριος Ραΐζος	5
Όλογτ. Γεώργ. Ραφάνης- Νούσα Διδ. τής του Πασικιτιασίου Έλλην. σχολής	1
— Ιωάννης Άριστοκλής Βυζάντιος ύποδιδά- σκαλος	1
— Ηλίας Τανταλίδης	1
— Ελένη Τανταλίδε	1
— Γ. Κλεφφραν	1
— Χ. Μπαλασιιάδης	1
— Ιωαννίκιος Μ. Π.	1
— Κωνσταντν. Έμ. Κα- μάρα	1
— Δημήτρ. Στουδίτης	1
— Νικλ. Γεωργιάδης	1
— Ιωάννης Νικολαΐδης	1
— Άλέξανδρ. Ιωαννίδης Ραΐδεστηνός	1
— Άνδρέας Γ. Ζαβούρης	1
(Οί του φροντιστ. τής χάλκης μαθηταί.)	
Ο έντμ. Στέφανος Άνδρέας	2
— Μιχαήλ Ιωσήφ Καί- σαρής	2
— Ιωάννης Σκαρλατίδης	2
— Γεώργ. Άναστασιάδης	2
— Ιωάννης Βέρναλης	2
— Κωνσταντν. Φαννίδης	1
— Ιορδάνης και	

	Σώμτ.
Ο έντμ. Παύλος Χαπλάνογλοι	2
— Μιχαήλ Ζαρίφης	1
— Δημητρ. Φαναρλή	1
— Ιωάννης Άριστάρχης	1
— Άλέξανδρ. Άριστάρχης	1
— Γεώργ. Κωνσταντινίου	1
— Παντολέων και	
— Ιωάννης Πετροκόκκινιοι	4
— Χαραλαμπος Άποστό- λου	1
— Γεώργ. Κωνσταντινί- δης	1
— Άλέξανδρ. Βέριαλης	1
— Βασίλειος Κωνσταντ. Καισαρεύς	1
— Γεώργ. Κωνστ. Έπαι- νετός	1
— Έρμυλ. Σαχομάνος	1
— Νικλ. Άποστολίδης	1
— Δημήτρ. Φωτιάδης Κα- λαμπερης	1
— Νικόλαος Νομικός	1
— Μιχαήλ Πασχαλίδης	1
— Κωνστ. Εύτυχίδης	1
— Κωνστ. Άλεξανδρίδης	1
— Παντολέων Μάρκου	1
— Κωνστ. Ηλιάσκου	1
— Δημητρ. Άλεξανδρίδης	1
— Μιχαήλ Κριτοπούλου	1
— Άλέξανδρ. Λέανδρος	1
— Μιχαήλ Εύαγγελινός	1
— Ιωάννης Μαυρίδης	1
— Ζαχαρίας Μιχαήλ	1
— Σκαρλάτες Δάρας	1
— Άλέξανδρος Βάρης	1
— Νικόλαος Σκαλιέρης	1

Μελένοικον.

Ο Πανιερώτατος Μητροπο- λίτης Μελενοίκου Κύριος Γρηγόριος έν Ψαρών	5
--	---

Σώμτ.	Σώμτ.
Ο σοφολγτ. Ἀρχιδιδάσκαλος	Ὁ ἐντμτ. Μέντωρ Ἀθανασίου 1
τῆς Ἑλλην. σχολῆς Ἀδα-	— Κωνσταντῖνος Μιχαλά-
μος Ζαπέκου 1	κη Μπογιατζή . . . 1
Ὁ ὑποδιδσκλ. Πολυζώης Πρι-	— Ἀγγελῆς Παναγιώτου 1
μηκηριάδης μετὰ τῶν ἀ-	— Θωμᾶς Χ. Σακελλα-
δελφῶν αὐτοῦ Παναγιώ-	ρίου 1
του Μαγδαλινῆς, καὶ Εὐ-	Ὁ ἀλληλοδιδασκτικὸς Διδσκλ.
γενίας 2	κ. Γεώργιος Α. Ζοέροβίτζη 1
Ὁ Ἀρχιδκν. τοῦ ἁγίου Με-	Οἱ φιλομαθεῖς αὐτοῦ παῖδες
λενκ. Ἀνθιμος Βυζάντιος . 1	Ἀλέξανδρος καὶ Μαρία . 1
Ὁ ἐλλόγιμος Κ. Δημήτριος	Ἡ φιλομαθῆς Κοκόνια Εὐ-
Καλαμπακίδης 1	γενία Στόιτζου Βασματζῆ 1
Ἡ φιλομαθῆς αὐτοῦ μνηστῆ	Ὁ Κύριος Ἰάκωβος Ζωγρά-
κοκόνια Ἀγνίτζα Κωνστ.	φος Θεσσαλονικεὺς . . . 1
Καρύδα 1	
Ὁ λογττ. Κ. Διαμαντῆς Ἰω-	
άννου Ζαπέκου Σερραῖος . 1	Σέ ρ ρ α ι.
Ὁ ἐντμτ. Κωνσταντῖνος Σπαν-	Ὁ αἰδεσιμώτατος Σακελλά-
δωνίδης 1	ριος Χατζῆ Παπᾶ Λεόν-
— Δημήτριος Ἀνστ. Χ.	τιος Κύπριος 1
Λασκάρως 1	Ὁ Πανοστ. Παπᾶ Στέργι-
— Ἰωακείμ. Ἰβηρίτης	ος Μιχαήλ, ἐφημέριος τῆς
Σερραῖος 1	Μητροπολεως 1
— Θωμᾶς Χ. Παπᾶ Ἀθα-	Ὁ Παπᾶ Ἰωάννης Δημητρίου 1
νασίου 1	Ὁ τοῦ ἁγίου Θεσσαλκ. Ἱε-
— Ἀθανάσιος Κωνσταντί-	ροδιάκονος Γρηγόριος . 1
νου 1	Ὁ Πανοσιολγτ. Ἰωάσαφ, ἐκ
— Δημήτριος Μανικάτου	τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου 1
Μυσκιτζῆ 1	Ὁ Σεραφεῖμ ἐκ τῆς αὐτῆς
— Κωνσταντῖνος Δημη-	μονῆς 1
τρίου 1	Ὁ Δωρόθεος ὁμοίως . . . 1
— Ἀναστάσιος Δήμου . 1	— Δημήτριος Οἰκονόμος
— Κωνσταντῖνος Ζλάτκου	ὁμοίως 1
Θωμᾶ 1	Ὁ ἐλλογιμτ. Διδσκλ. τῆς
— Μόσχος Παπᾶ Γεωρ-	μονῆς τοῦ Προδρόμου Κ.
γίου 1	Μερκούριος Βασιλειάδης . 1
— Δημήτριος Γεωργίου	Ὁ ἐντιμολγτ. Κ. Δημήτρι-
Βασματζῆ 1	ος Κωνστ. Παπᾶ Κώστα 1
— Μανόλτζος Κωνστ. Μα-	— Δημήτριος Θεοδωρίδης 2
νολτζου 1	— Βασίλειος Ἀναστ. Ἐμμ.
— Παναγιώτης Θεοχάρη	Βασματζῆ 1
Σαχατζῆ 1	

Σώμτ.

Σώμτ.

Ο ἐντμτ. Γεώργιος Μ. Χ. Γρού- τζιου	1
— Χατζῆ Θεόδωρος Μωυ- σέως Κράβι	1
— Φώτιος Νικολάου	1
Ο Μουσικολογιώτατος Η. Στα- μουλης Π. Ζαρκινός	2
Ο ἐξοχώτατος Δημήτριος Αθανασίου Δέλη ἐκ Καλ- λάρων	5
Ο λογιώτ. αὐτοῦ υἱὸς Διο- γῆνης	2
Η φιλομαθὴς αὐτοῦ θυγάτηρ Καρόνα Ἐλισάβετ	2
Ο λόγιος Νικόλαος Δημητ. Δέλη	1
Ο Μουσικηγτ. Η. Κωνσταν- τίνος Μιλήδης Νεουσ- σαῖος	1
Ο Πανοσιολογτ. Ἀλληλοδι- δακτικὸς Διδσκλ. Σεργῶν Η. Νεόφυτος Καλούδης	3
Ο Λογιώττ. Η. Πέτρος Χ. Γρούτσιου ὁ φίλος μου	3
Ο ἐντμ. Η. Κωνσταντίνος Ἀν- τιστο. Κάρτζια ἐκ Κλει- σούρας	1
Ο αὐτὰ δελφός τευ Πέτρος Χρυσάφης Στεργίου Ζαρκινός	1
Ο τιμιώττ. Η. Στέργιος Δμτ. Ἀμπατζῆς	1
— Τάσιος Δημητ. ἐκ Βο- δενῶν	1
— Η. Χατζῆ Κωνσταντι- νός Χ. Ἰω. Βάρβα	1
— Ἰωάννης Ἀποστόλου Ὁρολογᾶς	1
— Δημήτριος Παπᾶ Μα- νασσῆ Σταχεϊρίτης	1
— Πολόζος Σακελλαρίου	1

Ἰωάννινα.

Ο Σοφλγτ. Γεώργιος Κρα- νᾶς, Ἀρχιδιδσκλ. τοῦ Ἐλ- λιν. σχολείου	3
Ο λογιώτ. Η. Κωνσταντίνος Σάβας	1
— Κωνσταντίνος Δημη- τριάδης	1
— Γεώργιος Ἀδαμίδης ἐκ Τρίκκης τῆς Θεσσα- λίας	1
— Ἀδελφός τευ Ματθαῖος	1
— Δημήτριος Τσίμας	1
— Ἰωάννης Καπὴν	1
— Κωνστ. Δ. Ζαλοκωί- στα	1
— Ἀθανάσιος Πολυχρο- νίου Ζαγορτ.	1
— Ἀναστάσιος Γωῆνης Ζαγορτ.	1
— Ἀρσένιος Δραμεσίτης	1
Ο ἐξοχώττ. Κανστός Παπᾶ Νικολάου ὁ Γραμμτ. ἐκ τῆς κώμης Βευρπιάννης τῆς Κονίτζης	5
— Ἀναστάσιος Γεωργιά- δης ἐκ Κονίτσης	2
— Δημήτρ. Παπᾶ Σταύ- ρου Ζιτζαῖος	1
— Εὐάγγελος Σημ. Μπί- κου Τηκλιώτης	1
— Σωτήρ Παναγτ. Σκουρ- μπουρδ	1

* Ο χ ρ ι δ α .

Ο ἐντμτ. Κύριος Κωνσταντ. Παγούντζος	2
Ο Σοφλγτ. Διδσκλ. τοῦ Ἐλ- λιν. σχολείου Η. Ἰωάν- νης Ἀντιστο. ἐκ κώμης Ζα- γερῆν ἀνω Σουδανᾶ	1

	Σώμτ.
Ὁ λογιώττ. Κ. Στέφανος Α.	
Ῥόμπε	1
Οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἐν τῇ τῶν Ἰωαννίνων σχολῇ σπου- δασταὶ —	
Ὁ Λογιώττ. Δημήτριος Μη- λαδίκης	1
— Γεώργιος Κ. Παγούν- τζος	1
— Ἀναστάσιος Δ. Ἀθα- νασίου	1
— Νικόλαος Σ. Ἀθανα- σίου	1
— Χρίστος Ἀθυσ. Λυχνί- διος	1
— Ἰωανν. Ἀναστασ. Ῥομπῇ	1
— Κωνστ. Α. Ῥόμπε . . .	1

Καστορία.

Ὁ ἅγιος καθηγούμενος τῆς τῶν ἁγίων Αναργύρων μο- νῆς	1
Ὁ Κύριος Τριαντάφυλλος Καραμπίνα	1
— Γεώργιος Ναούμ	2
— Ἀθανάσιος Σκούταρη .	2
— Ἀναστάσιος Κύρου . .	2
— Ἰωάννης Ῥοδά	2
— Θεοχάρης Γραμματι- κός	1
— Παναγιώτης Μίτζιου .	1
— Γεώργιος Μώραλη . . .	2
— Γεώργιος Ἀντωνίου . .	1
— Παναγιώτης Φυλακτοῦ .	2
— Ῥάλλης Γεωργίου Ἀλ- βανός	1
— Διαμαντῆς Τριτζίπας .	2

	Σώμτ.
Ὁ Κύριος Χ. Γεώργιος Δημη- τρίου	1
— Κύρος Τάντζη	1
— Θεοδωρῆς Κριμιώτης .	1
— Ἀποστόλης Παπαῖ Σέ- φου	1
— Κωνσταντῖνος Παπαῖ Διαμαντῇ	1
— Αὐτάδελφοι Τάταρη .	2
— Γεώργιος Σταύρου Ῥοδά .	1
— Ἀθανάσιος Ντέντου . .	1
— Ἰωάννης Παπαῖ Μό- σχου	1
— Κωνσταντῖνος Θεμελῇ Σερράϊος	1
— Ἡ Ἑλληνικὴ σχολὴ . . .	3

Σιότισσα.

Ὁ Στεφλογιώτατος Κύριος Ἀ- λέξιος Δημητρίου Ξάνθος Διδσκηλ. τῆς Ἑλτικ. σχο- λῆς	10
Ὁ ἐξοχώτ. Κ. Δημήτριος Θ. Μελαιὸς Κερκυραῖος . . .	2
Ὁ αἰδεσιμώτ. Παπαῖ Κωνστ. Γ. Σκέντα	1
— Μαπαῖ Γεώργιος Λάμ- πρου Σουλιώτης	1
Ὁ ἱερολογιώτ. Διάκονος Κ. Νεόφυτος Ὀλυμπίτης . . .	1
Ὁ Παισιώτ. Κ. Γαβριήλ Ἰω. Μωραῖτου	1
Ὁ ἐντιμώτ. Κ. Γεώργιος Πα- παγόρας	2
— Δημήτριος Χ. Μι- χαήλ	1
— Γεώργιος Νιόπλου . . .	2
— Κωνστ. Δ. Ἀδάμου . . .	1
— Μάρκος Δημητρίου . .	1
— Γεώργιος Μάρκου . . .	1

	Σώμτ.
Ὁσύντμτ. Δημήτριος Δ. Τζάτσα	2
Γεώργιος Μπίκας . . .	2
Λάζαρος Μπεμπές . . .	2
Νικόλαος Ι. Μωραΐτου	2
Ναούμ Δημητρίου . . .	2
Νικόλαος Οικονόμου	
ἐκ Σελίτσας . . .	3
Δημήτριος Χρηστίδης	1
Παῦλος Δημητρίου . . .	2
Ἰω. Κωνστ. Τσαγγάλη	2
Δούκας Δημητρ. Σια-	
χίνη . . .	2
Γεώργιος Δ. Ζήζη . . .	1
Ζάχος Δούκα Γκού-	
τια . . .	1
Δημήτριος Παππία . . .	2
Δημήτριος Π. Βέικα . . .	1
Νικόλαος Σιγκανόφ . . .	2
Κωνστ. Μπάμπαρως . . .	1
Γεώργ. Μπάμπαρως . . .	1
Κωνστ. Ν. Καύκου . . .	1
Μάρκος Βασιλείου . . .	1
Κωνστ. Ἐμμανουήλ . . .	1
Γεώργ. Τριανταφύλ-	
λου . . .	1
Ἰωάννης Ρούζιου . . .	1
Νικόλαος Δούκα . . .	1
Λάζαρος Ἰωάννου . . .	1
Δημήτριος Παπᾶ Θεο-	
δώρου . . .	1
Ναούμ. Κωνστ. Ἰα-	
τροῦ . . .	1
Μιχαήλ Ἰωάννου . . .	1
Χρίστδλ. Νικλ. Γκε-	
ρεχτέ . . .	1
Θεόδωρος Μάρκου . . .	1
Πέγιος Παναγιώτου . . .	1
Ναούμ. Κωνστ. Λαζά-	
ρου . . .	1
Δημήτριος Κοκούλης	2

	Σώμτ.
Οἱ μαθηταὶ τῆς σχολῆς.	
Ἰωάννης Δημητρ. Μωραΐτου	1
Ἰω. Γεωργ. Νιόπλου . . .	1
Ναούμ. Μάρκου Μωραι-	
του . . .	1
Νεράντζης Οικονόμου ἐκ Σε-	
λίτσας . . .	1
Ἀναστάσιος Κωνστ. Μπίκα	1
Δούκας Παπᾶ Ἰωάννου . . .	1
Βασίλειος Κωνστ. Κωνσταν-	
τζιάτης . . .	1
Δημήτριακος Ν. Χ. Μιχαήλ	2
Δημήτριος Γ. Ζυγούρη . . .	2

Σέλιτσα.

Ὁ ἅγιος Καθηγούμενος τῆς	
ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγίου Ἀ-	
θανασίου Κ. Λεόντιος . . .	2
Ὁ τῆς κατὰ Σισάνιον Κ. Θε-	
οφάνης . . .	2
Ὁ τῆς Μεταμορφώσεως ὑ-	
ως κατὰ δράνοβον Κύρ.	
Δανιήλ . . .	2
Ὁ αἰτεσιμώτ. Παπᾶ Κύρ.	
Βασιλείας . . .	1
Ὁ Κύριος Νιάνιος Τζιότζις . . .	1
Σίμος Λουβριώτης . . .	1

Κλεισοῦρα.

Ἡ σχολή τῆς αὐτῆς κομποπό-	
λέως . . .	2
Ὁ Σοφολογιώτ. Διδσκιλ.	
τῆς Ἑλλνκ. σχολῆς Δη-	
μήτριος Παπᾶ Χαρισιάδης	
Σιατιστεῦς . . .	2
Ὁ ἐξοχώτ. Κ. Πέρος Χ. . .	1

	Σώμτ.		Σώμτ.
Ὁ Λογιώτατος Κ. Πετρού-		Ὁ Κύριος Δούμας Μανδρίνου	1
σης Τότα Κώτα	1	— Γιαννάκης Τζιότζιο Λέκ-	
Ἰωάννης Σίμου Σιμῶτα .	1	κου	1
— Πέτρος Α. Σιμῶτα .	1	— Λόγας Μπάσια . . .	1
— Κωνστ. Ν. Στιφήκη	1	— Κώτιας Τζιότζιο . .	1
— Δημήτρ. Ἰω. Ντούμπε	1	— Ἰωάννης Παππᾶ Πέτρου	1
Ὁ ἐντμ. Ἰωάννης Μανόλη		— Κότζιος Κόκου . . .	1
— Μπέξε	1		

